

‘Het kind in Vlaanderen’ schetst een kwantitatief portret van kinderen in Vlaanderen. Statistische gegevens uit diverse bronnen worden samengebracht om zo een zo goed mogelijk beeld te geven van de toestand van de kinderen en hun leefwereld. Gezien het werkerrein van Kind en Gezin focussen we op kinderen onder de 12 jaar, en waar relevant en mogelijk brengen we een verdere differentiatie aan in de leeftijd.

Een bijzonderheid aan de statistieken in dit rapport is de invalshoek. De rapportering neemt heel bewust het kind als uitgangspunt. In de voorbije decennia drongen de pleitbezorgers voor de rechten van het kind er immers steeds sterker op aan om kinderen te zien als een afzonderlijke bevolkingsgroep, met eigen kenmerken en met een eigen sociale positie. Concreet betekent dit voor het opmaken van statistieken dat de teleenheid het kind is, en bijvoorbeeld niet het gezin, de moeder of de vader.

Het rapport wil een stevige, wetenschappelijk onderbouwde basis aanbieden voor het beleid met betrekking tot kinderen in Vlaanderen. We baseren ons dan ook alleen op officiële statistieken of op statistieken die op een wetenschappelijk verantwoorde wijze zijn opgemaakt. Dit moet blijken uit de bronvermeldingen bij de tabellen en grafieken. Steeds meer kunnen we ook gegevens verstrekken die slaan op de hele kinderbevolking in plaats van op een steekproef van kinderen, wat de

betrouwbaarheid van de cijfers zeker ten goede komt.

We maken er ook werk van om op de verschillende domeinen op zoek te gaan naar de laatste cijfers, zodat we u een rapport met zeer recente gegevens kunnen aanbieden.

‘Het kind in Vlaanderen’ omvat een ruim palet aan gegevens. Demografische gegevens zoals het geboortecijfer, het aantal jonge kinderen, het aandeel allochtone kinderen, adoptiekinderen, minderjarige asielzoekers. Gegevens over de gezinssituatie zoals de gezinssamenstelling, de etniciteit, de leeftijd van de ouders, de grootouders, welvaart en kansarmoede in het gezin, de arbeidsparticipatie van de ouders. Gegevens over kinderdagopvang en buitenschoolse opvang, over het schoolgaan en over kinderen in begeleiding. Gegevens over de gezondheid en de fysieke ontwikkeling van jonge kinderen. Gegevens die te maken hebben met de vraag of kinderen gezond leven.

Kind en Gezin spant zich in om de beschikbare gegevens over jonge kinderen te verruimen. Soms volstaat het om bij de bevoegde instanties aan te dringen op een bijkomende verwerking of op het aanmaken van een databank met het kind als invalshoek. Mooie voorbeelden hiervan zijn de basistoepassing 11 met de gezinsposities in het datawarehouse Arbeid bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid en de SILC-enquête (Statistiek naar Inkomens en Levensomstandigheden). Soms draagt Kind en Gezin ook bij in de

onderzoekskosten. Door de financiële ondersteuning van het onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck naar de zorg voor jonge kinderen kreeg Kind en Gezin heel wat gegevens over jonge kinderen.

Kind en Gezin stelt zijn databank Ikaros ook open voor verdere wetenschappelijke analyses. In primeur brengen we in dit rapport de belangrijkste vaststellingen uit de analyse door prof. J. Van Bavel (VUB) van de evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaams Gewest op basis van de Ikaros-gegevens van 2001 tot en met 2005.

Met onze publicatie ‘Het kind in Vlaanderen’ willen we mensen die op zoek zijn naar feiten en cijfers over jonge kinderen behulpzaam zijn. De betekenis van dit rapport ligt vooral in de complementariteit met kwalitatief georiënteerde studies. Daarnaast maken de gegevens het ook mogelijk om de cliëntregistraties in de hulpverlening aan jonge kinderen te situeren in de maatschappelijke context.

Wij hopen dat dit rapport over de leefsituatie en het welzijn van jonge kinderen de maatschappelijke aandacht voor het reilen en zeilen van kinderen in Vlaanderen zal stimuleren. Veel leesgenot!

Bea Buysse
wetenschappelijk adviseur
Kind en Gezin

• Wie dit rapport digitaal wenst, kan terecht op de website van Kind en Gezin: www.kindengezin.be

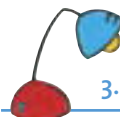
1. De kinderbevolking

1. Aantal geboorten
 - 1.1. Het officiële geboortecijfer
 - 1.2. Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister
 - 1.3. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin
2. Nieuwkomers en vertrekkers: immigranten, emigranten, adoptiekinderen, asielzoekers
 - 2.1. Immigranten en emigranten
 - 2.2. Adoptie
 - 2.3. Minderjarige asielzoekers
3. Aantal jonge kinderen
4. Achtergrondgegevens bij het geboortecijfer
 - 4.1. Vrouwen in vruchtbare leeftijd
 - 4.2. Kinderwens
 - 4.3. Vruchtbaarheidscijfer
 - 4.3.1. Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheid
 - 4.3.2. De totale vruchtbaarheid
 - 4.4. Abortus
 - 4.5. Zwangerschappen bij tieners
5. De evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest en een blik naar de toekomst
6. De Europese context
 - 6.1. Geboorten
 - 6.2. Aantal jonge kinderen
 - 6.3. Interlandelijke adoptie

2. Gezinnen van jonge kinderen: de diversiteit geuid

1. Twee- of eenoudergezin?
2. Gezinstype
3. Kind alleen?
4. Kinderen, de hele tijd thuis wonen of niet
5. De gezinstaal
6. Grijzende ouders?
7. Gezondheidstoestand van de moeder en de vader van het kind
8. Jonge kinderen en grootouders
9. Achtergrondgegevens:
 - 9.1. Huwelijken
 - 9.2. Relatieontbindingen
10. De Europese context

3. Tewerkstelling in gezinnen van jonge kinderen

1. Arbeidsparticipatie van de ouders van jonge kinderen
2. De omvang van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen
3. Waarom hebben ouders van jonge kinderen geen betaalde baan?
4. Waarom werken ouders van jonge kinderen deeltijds?
5. Gezinsvriendelijke regeling van de arbeidstijd?
6. Arbeidsparticipatie in gezinnen met jonge kinderen vanuit de invalshoek van de vrouwen
7. En de grootouders?
8. De Europese context
 - 8.1. Werkzaamheidsgraad bij vrouwen met jonge kinderen
 - 8.2. Kinderen in een gezin zonder werkende volwassene

4. Welvaart, armoede en kansarmoede

1. Het beschikbare inkomen per persoon in gezinnen van jonge kinderen
2. Verhoogd armoederisico
3. Moeilijkheden om de eindjes aan elkaar te knopen
4. Niet-monetaire ontbering
5. Kinderen in gezinnen met een inkomensbron die wijst op een precare financiële situatie of een precare inkomensbron
 - 5.1. Kinderen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald
 - 5.2. Kinderen in gezinnen met inkomen uit alimentatie
 - 5.3. Kinderen in gezinnen met leefloon
6. Kinderen in kansarme gezinnen
7. Kinderen in een gezin met een precair verblijfsstatuut
8. Type woning en woonstatuut
9. De Europese context
 - 9.1. Verhoogd armoederisico

5. Kinderen en externe opvoedingsmilieus

1. Kinderen en kinderopvang
 - 1.1. Hoeveel kinderen worden er af en toe toevertrouwd aan een andere persoon of voorziening?
 - 1.1.1. Kinderen onder de 3 jaar
 - 1.1.2. Kinderen van 3 tot 12 jaar
 - 1.2. Wie zorgt er voor jonge kinderen als ouders dit niet zelf doen?
 - 1.2.1. Informele opvang of opvang in het formele opvangcircuit?
 - 1.2.2. Kinderen in formele kinderopvang
 - 1.3. Opvang van zieke kinderen

- 1.4. Welbevinden en betrokkenheid
 - 1.4.1. Bij het naar de opvang gaan en bij het terugkeren
 - 1.4.2. Tijdens de opvang
2. Buitengewoon onderwijs
3. Kinderen in begeleiding via de bijzondere hulpverlening
 - 3.1. Begeleiding via de bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin
 - 3.2. Begeleiding via de bijzondere jeugdbijstand
4. De Europese context
 - 4.1. Kinderopvang
 - 4.2. Schoolgaan

6. Aspecten van gezondheid en ontwikkeling van jonge kinderen

1. Gegevens over zwangerschap en bevalling
 - 1.1. Zwangerschapsbegeleiding
 - 1.2. Plaats van de geboorte
 - 1.3. Gegevens over de bevalling
2. Levensverwachting
3. Sterfte
 - 3.1. Aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar in het Vlaams Gewest
 - 3.1.1. In de hele groep kinderen van 0 tot 15 jaar
 - 3.1.2. Bij kinderen onder de 12 maanden
 - 3.2. Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen onder de 15 jaar in het Vlaams Gewest
 - 3.2.1. Bij kinderen onder de 12 maanden
 - 3.2.2. Bij kinderen van 1 tot 15 jaar
 - 3.3. Sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 1 tot 15 jaar

- 4. Morbiditeit
 - 4.1. Handicaps
 - 4.1.1. Aangeboren afwijkingen
 - 4.1.2. Officieel erkende handicap of invaliditeit
 - 4.2. Gehoorverlies
 - 4.3. Ziekten en aandoeningen
 - 4.4. Tandbederf
 - 4.5. Overgewicht bij kinderen van 2 tot 12 jaar
 - 4.6. Kinderen met psychosociale en/of emotionele problemen
 - 4.7. Ziekenhuisopnames
- 5. Ongevallen bij kinderen
 - 5.1. Medisch behandelde ongevallen
 - 5.2. Ongevallen in het verkeer
- 6. Kindermishandeling
- 7. De Europese context
 - 7.1. Levensverwachting bij de geboorte
 - 7.2. Keizersneden
 - 7.3. Geboortegewicht
 - 7.4. Aangeboren afwijkingen
 - 7.5. Sterfte
 - 7.6. Wiegendood
 - 7.7. Sterfgevallen door een ongeval
 - 7.8. Sterfgevallen als gevolg van kindermishandeling
 - 7.9. De pedagogische tik
 - 7.10. Overgewicht bij kinderen van 6 tot 12 jaar

7. Gezond en veilig leven?

- 1. De voeding van het jonge kind in het eerste levensjaar
 - 1.1. Startvoeding
 - 1.2. Verloop van de borstvoeding
 - 1.3. Kunstvoeding: de eerste kunstvoeding en de kunstvoeding op 6 en op 12 maanden
 - 1.4. Lepelvoeding
 - 1.5. Toevoeging van vitamines aan de voeding
 - 1.6. Bijvoeding en tussendoortjes
- 2. Geneesmiddelengebruik
- 3. Gebruik van alternatieve geneeskunde
- 4. Mondhygiëne van jonge kinderen
- 5. Vaccinatiegraad
- 6. De woonomstandigheden
- 7. Verhuis
- 8. De Europese context
 - 8.1. Borstvoeding
 - 8.2. Vaccinatiegraad
 - 8.3. Mondhygiëne van jonge kinderen
 - 8.4. Problemen op het vlak van huisvesting

HOOFDSTUK 1
De kinderbevolking

Voor al wie betrokken is bij de zorg voor kinderen op zeer jonge leeftijd, is het belangrijk om te weten hoe groot de aankomende groep jonge kinderen is. Het aantal geboorten en het aantal kinderen per leeftijdsjaar zijn belangrijke parameters voor het uittekenen van het aanbod van voorzieningen voor jonge kinderen.

We staan in dit hoofdstuk dan ook uitvoerig stil bij het aantal geboorten in 2005. Naast het officiële geboortecijfer geven we ook het aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister. Voor het eerst presenteren we ook het geboortecijfer volgens de registratie van Kind en Gezin. We bekijken ook hoeveel kinderen er immigreren naar en emigreren uit het Vlaams Gewest. We zoomen in op de kinderen die voor adoptie in een gezin geplaatst werden en op de minderjarige asielzoekers.

Vervolgens schetsen we de kinderbevolking naar leeftijd.

Naast de basisbevolkingscijfers geven we ook duiding bij de cijfers en bij de evoluties. Zo stellen we een aantal belangrijke vaststellingen voor uit een analyse omtrent de vruchtbaarheid van vrouwen, het uitstelgedrag en de impact van allochtonen op het vruchtbaarheidscijfer. Deze analyse werd verricht op zeer recente gegevens (2001 – 2005).

Tot slot plaatsen we de cijfers ook in een Europese context. We vergelijken de cijfers van het Vlaams Gewest met de landen van de EU-15.

1. Aantal geboorten

2005: voor het derde jaar op rij een toename van het aantal geboorten

De daling die er ettelijke jaren was in het aantal geboorten, is in 2003 omgebogen. In 2003 ging het nog om een schuchtere stijging van het aantal geboorten (+0,4%). Van 2003 naar 2004 kenden we opnieuw een stijging, maar ditmaal een vrij forse stijging, met 4%. In 2005 zet de stijgende lijn zich voort en bedraagt de stijging 2,5%.

Voor Vlaanderen bestaan er verschillende geboortecijfers.

In de eerste plaats is er het *officiële geboortecijfer* dat door de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie van de FOD Economie (voorheen NIS) wordt opgemaakt op basis van het rijksregister. Het officiële geboortecijfer betreft de geboorten bij de 'de jure'-bevolking, zijnde de Belgische en de buitenlandse bevolking.

Naast deze geboorten bij de 'de jure'-bevolking zijn er ook de *geboorten bij asielzoekers*. Deze geboorten worden geregistreerd in het wachtregister.

Dit aantal moet dus worden geteld bij het officiële geboortecijfer. Maar ook Kind en Gezin beschikt over een databank met de geboorten en kan dus een 'geboortecijfer' opmaken. Kind en Gezin registreert de geboorten via de contacten in de kraamklinieken en via de huisbezoeken. Het *geboortecijfer volgens Kind en Gezin* omvat alle geboorten, ongeacht het verblijfsstatuut van de ouders.

1.1. Het officiële geboortecijfer*

In 2005 waren er ongeveer 2,5% meer geboorten dan in 2004; het officiële geboortecijfer ligt weer flink boven de 60 000

Het officiële geboortecijfer ligt 2,5% hoger dan in 2004. In 2005 waren er in het Vlaams Gewest 63 906 geboorten of 1532 meer dan in 2004 (zie tabel 1.1 en grafiek 1.2). (Zie punt 5 voor de evolutie van het geboortecijfer over een langere periode.)

** Betreft de geboorten bij de Belgische vrouwen en bij de buitenlandse vrouwen die worden geregistreerd in het vreemdelingenregister (bij de 'de jure'-bevolking). Sinds 1 februari 1995 maken kandidaat-vluchtelingen geen deel meer uit van de 'de jure'-bevolking*

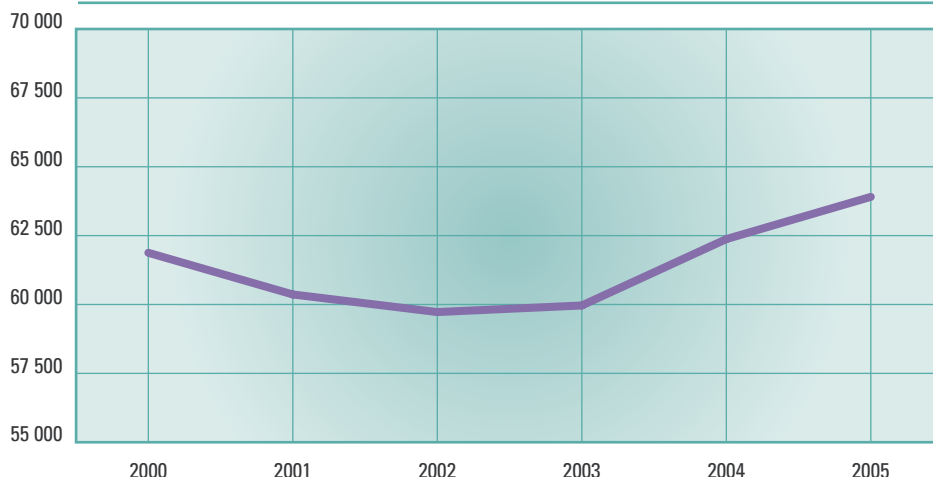
2004	62 374
2005	63 906*

1.1 Aantal levendgeborenen in het Vlaams Gewest ('de jure'-bevolking)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
* Voorlopig cijfer

51,4% van de levendgeborenen zijn jongens; 48,6% zijn meisjes (2004; 2005 nog niet beschikbaar) (zie tabel 1.3).

In tabel 1.4 geven we het aantal geboorten per provincie weer. In alle provincies waren er in 2005 meer geboorten dan in 2004. De stijging is het grootst in West-Vlaanderen. In 2005 waren er 3,7% meer geboorten dan in 2004. De provincie Antwerpen kende op één na grootste stijging: +2,8%. In Vlaams-Brabant is er een stijging met 2,6% en in Oost-Vlaanderen met 1,7%. In de provincie Limburg is de stijging het geringst. Het aantal geboorten lag er 1,2% hoger dan in 2004 (zie ook grafiek 1.5).

1.2 Evolutie van het aantal levendgeborenen in het Vlaams Gewest sinds 2000 ('de jure'-bevolking)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Aantal geboorten naar geslacht

	Aantal	%
Jongens	32 061	51,4
Meisjes	30 313	48,6

1.3 Aantal levendgeborenen in het Vlaams Gewest naar geslacht – 2004 ('de jure'-bevolking)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Geboorten per provincie

	2004	2005*
Antwerpen	18 108	18 616
Vlaams-Brabant	10 726	11 009
West-Vlaanderen	10 776	11 170
Oost-Vlaanderen	14 790	15 044
Limburg	7 974	8 067

1.4 Aantal levendgeborenen per provincie ('de jure'-bevolking)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
* Voorlopig cijfer

1.2. Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister*

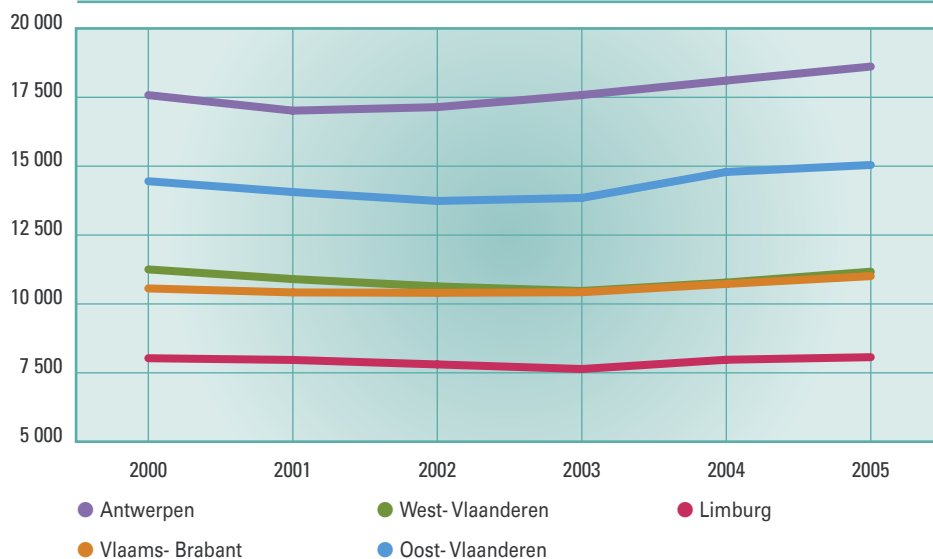
Jaarlijks worden er in het Vlaams Gewest een aantal kinderen geboren die niet vervat zijn in het officiële geboortecijfer. Het gaat om kinderen van asielzoeksters, zowel vrouwen die asiel aangevraagd hebben als vrouwen van wie de aanvraag ontvankelijk werd verklaard. In 2005 werden er 600 geboorten geregistreerd in het wachtregister. Dit is 14,7% minder dan in 2004. In tabel 1.6 geven we dit aantal geboorten ook per provincie.

**In dit register worden de asielzoekers ingeschreven vanaf de eerste aanmelding. Dit register omvat dus zowel de asielzoekers in de ontvankelijkheidsfase als de ontvankelijk verklaarde asielzoekers. De verplichting om kandidaat-vluchtelingen in een afzonderlijk wachtregister in te schrijven trad in werking op 1 februari 1995*

1.3. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin

Kind en Gezin registreerde in 2005 65 126 geboorten bij moeders met woonplaats in het Vlaams Gewest. Dit is 2,1% meer dan in 2004 (zie tabel 1.7). Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin ligt iets hoger dan het totaal van het officiële geboortecijfer en het cijfer van het wachtregister (+1,0%). Dit hoeft niet te verwonderen, gelet op het feit dat er personen illegaal in Vlaanderen verblijven.

Evolutie geboorten per provincie

1.5 Evolutie van het aantal levendgeborenen per provincie sinds 2000 ('de jure'-bevolking)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Geboorten wachtregister

	2004	2005
Antwerpen	284	245
Vlaams-Brabant	70	60
West-Vlaanderen	130	111
Oost-Vlaanderen	159	102
Limburg	60	82
Vlaams Gewest	703	600

1.6 Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister per provincie
Bron: rijksregister

Geboortecijfer Kind en Gezin

2004	63 769
2005	65 126

1.7 Aantal levendgeborenen geregistreerd door Kind en Gezin naar woonplaats bij geboorte - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros

2. Nieuwkomers en vertrekkers: immigranten, emigranten, adoptiekinderen, asielzoekers

Naast de kinderen die in Vlaanderen worden geboren, zijn er de kinderen die in Vlaanderen immigreren, hetzij vanuit het Waals of het Brussels Gewest, hetzij vanuit het buitenland. Een aantal kinderen vertrekken naar een ander gewest of naar het buitenland.

Aansluitend hierbij presenteren we ook cijfers over adoptie – adoptie in Vlaanderen is in hoofdzaak interlandelijke adoptie – en cijfers over minderjarige asielzoekers.

2.1. Immigranten en emigranten

In 2004 migreerden 5698 kinderen onder de 12 jaar *vanuit het buitenland* naar het Vlaams Gewest. Dit cijfer ligt 0,6% lager dan in 2003. *Vanuit het Brussels of het Waals Gewest* waren er 4558 migraties. Het aantal migraties vanuit een ander gewest ligt merkkelijk hoger dan in 2003 (+8,7%) (zie tabel 1.8).

3910 kinderen (-0,6%) migreerden naar het buitenland en nog eens 2581 kinderen (+3,5%) migreerden naar een ander gewest (zie tabel 1.9). Het migratiesaldo is positief voor het Vlaams Gewest, met 3765 meer inwijkelingen dan uitwijkelingen in de totale groep van kinderen tot 12 jaar.

	Vanuit een ander gewest		Buitenlandse migratie	
	2003	2004	2003	2004
Kinderen onder de 3 jaar	1 239	1 442	1 382	1 452
Kinderen van 3 tot 6 jaar	1 235	1 284	1 720	1 610
Kinderen van 6 tot 12 jaar	1 718	1 832	2 629	2 636
Totaal	4 192	4 558	5 731	5 698

1.8 Aantal kinderen onder de 12 jaar dat migreert naar het Vlaams Gewest vanuit een ander gewest en vanuit het buitenland

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Emigratie

	Naar een ander gewest		Buitenlandse migratie	
	2003	2004	2003	2004
Kinderen onder de 3 jaar	775	776	951	951
Kinderen van 3 tot 6 jaar	719	703	1 118	1 163
Kinderen van 6 tot 12 jaar	999	1 105	1 866	1 796
Totaal	2 493	2 581	3 935	3 910

1.9 Aantal kinderen onder de 12 jaar dat migreert naar een ander gewest of naar het buitenland

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

2.2. Adoptie

Geadopteerde kinderen

Zeer beperkt aantal adopties via de erkende adoptiediensten. Lichte toename van het aantal adopties van kinderen uit het buitenland

In de loop van 2005 hebben de door Kind en Gezin erkende adoptiediensten* in totaal 193 kinderen geplaatst voor adoptie. Dit waren er 25 meer dan in 2004. Het ging meestal om plaatsingen van kinderen afkomstig uit het buitenland (89,1%) (zie tabel 1.10 en grafiek 1.11). De toename is uitsluitend toe te schrijven aan de toename van het aantal adopties van kinderen afkomstig uit het buitenland. Het aantal adopties van in België geboren kinderen daalde. De uit het buitenland afkomstige kinderen kwamen vooral uit China en Ethiopië (zie tabel 1.10).

Op het moment van de plaatsing in het gezin waren 36,8% van de kinderen jonger dan 1 jaar, 28,5% tussen 1 en 2 jaar oud. Ruim 34,7% van de kinderen was 2 jaar of ouder (zie tabel 1.12).

De gemiddelde leeftijd bedroeg 1,5 jaar; dit is een toename met 0,4 jaar tegenover 2004.

Bij ruim 51% van de adopties werd het kind opgenomen in een kinderloos gezin. Bij plaatsing in een gezin met kinderen was het adoptiekind, op één kind na, altijd jonger dan de al in het gezin aanwezige kinderen. Bij ruim 89% van de voor adoptie geplaatste kinderen ging het om een plaatsing van 1 kind (zie tabel 1.13).

	2004		2005	
	Aantal	%	Aantal	%
In België geboren	25	14,9	21	10,9
China	64	38,1	63	32,6
Ethiopië	17	10,1	59	30,6
Rusland	10	6,0	14	7,3
India	13	7,7	10	5,2
Zuid-Afrika	10	6,0	9	4,7
de Filipijnen	17	10,1	7	3,6
Sri Lanka	3	1,8	5	2,6
Colombia	1	0,6	4	2,1
Thailand	6	3,6	1	0,5
Ecuador	2	1,2	0	0,0
Totaal uit het buitenland afkomstig	143	85,1	172	89,1
Totaal	168	100,0	193	100,0

1.10 Voor adoptie geplaatste kinderen: aantal volgens land van herkomst
Bron: Kind en Gezin - Statistiek Adoptie

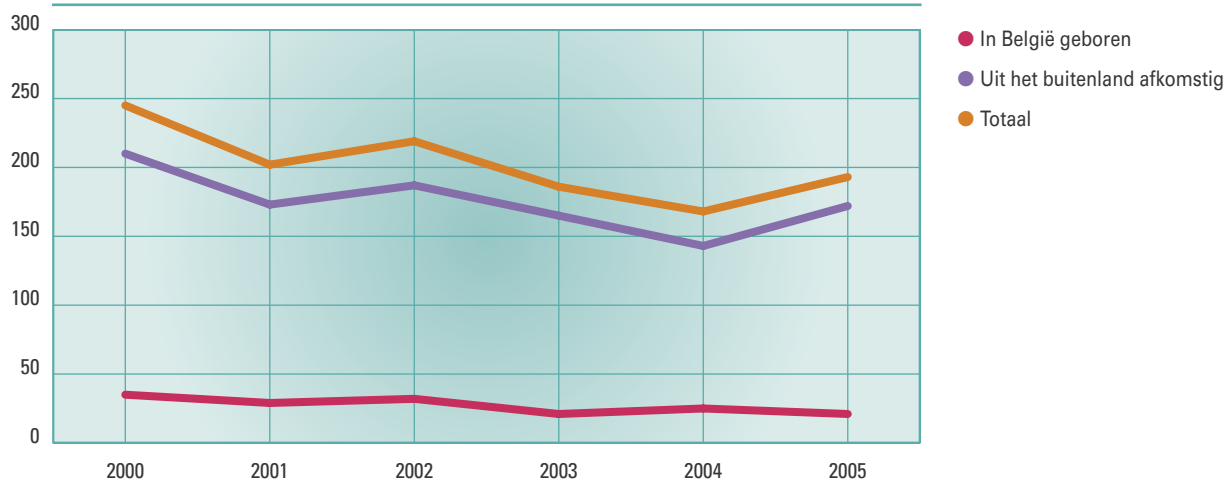
De adoptieouders waren meestal tussen 30 en 49 jaar. De gemiddelde leeftijd van de adoptievader was 38,2 jaar, die van de adoptiemoeder 37,0 jaar. De gemiddelde leeftijd van de adoptiemoeder lag hoger dan in 2004; in 2004 was de gemiddelde leeftijd 36,9 jaar. De gemiddelde leeftijd van de adoptievader daalde met 0,2 jaar. 2 kinderen werden geadopteerd door een alleenstaande vader en 15 kinderen door

een alleenstaande moeder. Het aantal adopties door een alleenstaande moeder nam toe. In 2004 waren er maar 3. Het aantal adopties door een alleenstaande vader daalde van 8 naar 2.

* Over het aantal vrije adopties, m.a.w. adopties die niet worden gerealiseerd via een erkende adoptiedienst, zijn geen gegevens bekend

Evolutie adoptie

1.11 Evolutie van het aantal voor adoptie geplaatste kinderen sinds 2000
Bron: Kind en Gezin – Statistiek Adoptie

Leeftijd adoptie

	2004		2005	
	Aantal	%	Aantal	%
Minder dan 1 jaar	67	39,9	71	36,8
1 tot 2 jaar	60	35,7	55	28,5
2 tot 3 jaar	23	13,7	24	12,4
3 tot 4 jaar	4	2,4	16	8,3
4 tot 5 jaar	9	5,4	12	6,2
5 tot 10 jaar	4	2,4	14	7,3
10 tot 15 jaar	1	0,6	1	0,5
Totaal	168	100,0	193	100,0

1.12 Leeftijd van de kinderen bij plaatsing voor adoptie
Bron: Kind en Gezin - Statistiek Adoptie

	Aantal	%
Kinderloos gezin, plaatsing van 1 kind	80	41,5
Kinderloos gezin, plaatsing van meerdere kinderen	19	9,8
Gezin met kinderen, plaatsing van 1 kind als bovenste in de kinderrij	1	0,5
Gezin met kinderen, plaatsing van 1 kind als onderste in de kinderrij	88	45,6
Gezin met kinderen, plaatsing van 1 kind binnen in de kinderrij	3	1,6
Gezin met kinderen, plaatsing van meerdere kinderen, allemaal onderplaatsingen	2	1,0
Totaal	193	100,0

1.13 Voor adoptie geplaatste kinderen volgens aantal geplaatste kinderen en plaats in de kinderrij in het adoptiegezin – 2005

Bron: Kind en Gezin – Statistiek Adoptie

2.3. Minderjarige asielzoekers

Jonge asielzoekers komen in België binnen, met of zonder ouders. In 2005 dienden 584 minderjarigen* zelf een asielaanvraag in. Het betreft dus minderjarigen met een eigen individueel dossier of m.a.w. minderjarigen die na of voor hun ouders zijn aangekomen, en niet de minderjarigen die in de bijlage van de asielaanvraag van hun ouders zijn opgenomen. Bijna de helft van deze jonge asielzoekers was 17 jaar oud.

Het aantal minderjarige asielaanvragers was nagenoeg hetzelfde als in 2004; toen waren er 599 minderjarige asielaanvragers (zie tabel 1.14).

* Na een botscan geclassificeerd als minderjarige

Minderjarige asielzoekers⁽¹⁾

	Aantal	
2004	599	
2005	584	
Naar leeftijd	Aantal	%
Kinderen onder de 6 jaar	3	0,5
Kinderen van 6 tot 15 jaar	13	2,2
Kinderen van 15 jaar	128	21,9
Kinderen van 16 jaar	165	28,3
Kinderen van 17 jaar	275	47,1
Totaal	584	100,0

1.14 Aantal minderjarige asielzoekers in België naar leeftijd

Bron: Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Statelozen, Bureau Niet-Begeleide Minderjarigen
(1) Deze cijfers hebben betrekking op het aantal minderjarigen dat een individueel dossier heeft. Het betreft dus minderjarigen die na of voor hun ouders zijn aangekomen, en niet de minderjarigen die in de bijlage van de asielaanvraag van hun ouders zijn opgenomen. Classificatie als minderjarige na een botscan

3. Aantal jonge kinderen

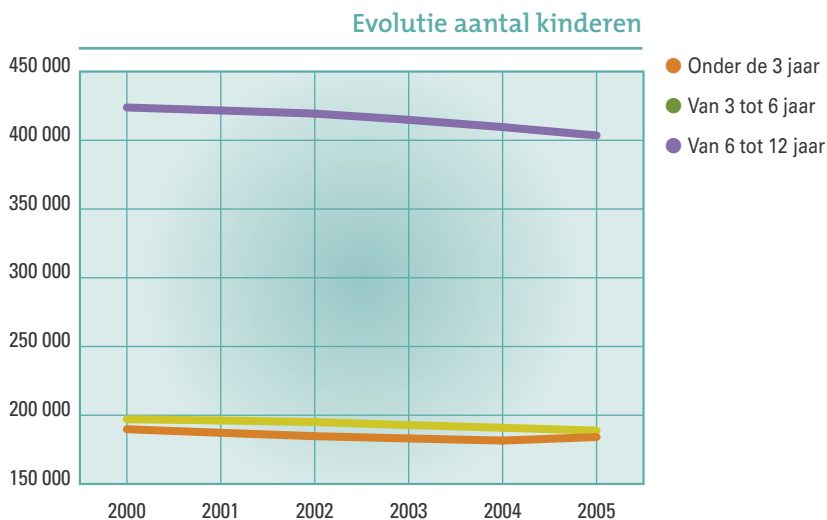
Lichte toename van het aantal zeer jonge kinderen; daling van het aantal kinderen van 3 tot 12 jaar

De bevolking in het Vlaams Gewest *ontgroent* verder. Het lage geboortecijfer van de voorbije jaren vertaalt zich in een verdere afname van de groep jonge kinderen. Op 1 januari 2005 telde het *Vlaams Gewest* 184 149 kinderen onder de 3 jaar; van 3 tot 6 jaar waren er 188 822 kinderen en van 6 tot 12 jaar waren er 403 527 kinderen. Tegenover 2004 is het aantal kinderen onder de 3 jaar in het Vlaams Gewest gestegen met 2575 (+1,4%), het aantal kinderen van 3 tot 6 jaar is gedaald met 2053 (-1,1%) en het aantal kinderen van 6 tot 12 jaar met 6069 (-1,5%) (zie tabel 1.15 en grafiek 1.16).

Het aandeel van kinderen onder de 3 jaar in de bevolking bedraagt 3,05%, het aandeel van kinderen onder de 12 jaar 12,85%. Dit aandeel is licht gedaald tegenover 2004 (zie tabel 1.15).

	Aantal		Aandeel in de bevolking	
	2004	2005	2004	2005
Onder de 3 jaar	181 574	184 149	3,02	3,05
Van 3 tot 6 jaar	190 875	188 822	3,17	3,12
Van 6 tot 12 jaar	409 596	403 527	6,81	6,68
Totaal onder de 12 jaar	782 045	776 498	13,00	12,85

1.15 Aantal jonge kinderen in het Vlaams Gewest en procentueel aandeel in de bevolking (op 1 januari)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

1.16 Evolutie van het aantal kinderen onder de 12 jaar in het Vlaams Gewest sinds 2000 (op 1 januari)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

1 Slechts een beperkt aantal kinderen onder de 12 jaar in het Vlaams Gewest heeft *niet de Belgische nationaliteit*: 4,5%. Het aandeel is met 0,1% gestegen tegenover 2004. Hierbij moet worden opgemerkt dat het nationaliteitscriterium niet erg geschikt is om de personen van vreemde herkomst zichtbaar te maken, gezien de mogelijkheden om de Belgische nationaliteit te verkrijgen. Een beter criterium is de origine van de moeder van het kind. Van 18,1% van de kinderen geboren in 2005 is de moeder niet van Belgische origine. Dat wil zeggen dat de moeder bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had. Dit percentage is ongewijzigd tegenover 2004 (zie tabel 1.17).

Naargelang van de provincie zijn er grote verschillen. Antwerpen en Limburg hebben het hoogste percentage kinderen van niet-Belgische origine, respectievelijk 25,0% en 24,9%. In de provincie Vlaams-Brabant bedraagt het 16,3% en in Oost-Vlaanderen 14,8%. West-Vlaanderen heeft het laagste percentage kinderen van niet-Belgische origine, nl. 7,7% (zie tabel 1.17). In de provincies Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen was er een lichte toename van het aantal kinderen van niet-Belgische origine, in de andere provincies was er een lichte daling.

De belangrijkste *herkomstlanden* zijn Marokko, Turkije en Nederland. 4,3% van de kinderen geboren in 2005 is van Marokkaanse origine, 3,0% van Turkse origine en 1,6% van Nederlandse origine. Bij de top vijf komen verder nog Russische origine (0,6%) en Poolse origine (0,5%) voor.

Allochtone kinderen

	2004	2005
Antwerpen	25,2	25,0
Vlaams-Brabant	15,4	16,3
West-Vlaanderen	8,2	7,7
Oost-Vlaanderen	14,6	14,8
Limburg	25,2	24,9
Vlaams Gewest	18,1	18,1

1.17 Percentage levendgeboren kinderen van wie de moeder niet van Belgische origine is (d.w.z. niet de Belgische nationaliteit had bij haar geboorte) naargelang van de provincie per geboortjaar – Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

4. Achtergrondgegevens bij het geboortecijfer

Een aantal maatschappelijke factoren zijn van invloed op het geboortecijfer. Hierna gaan we in op het aantal potentiële moeders, op de kinderwens, de vruchtbaarheidscijfers, abortussen, en zwangerschappen bij tieners.

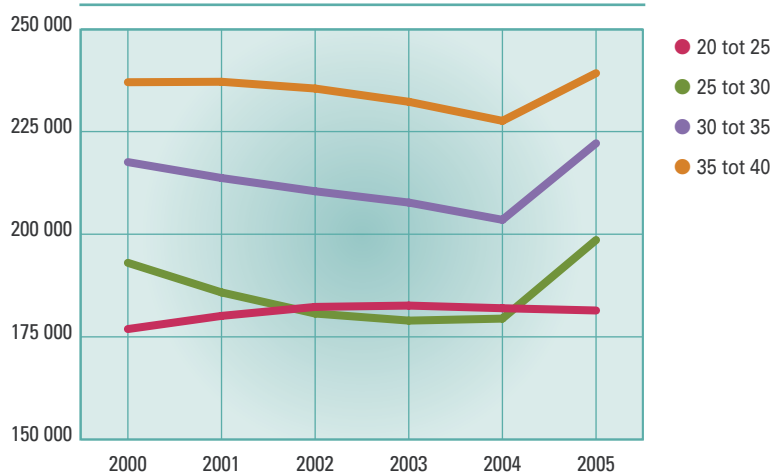
4.1. Vrouwen in vruchtbare leeftijd

2005: hoger aantal potentiële moeders

Een belangrijke bepalende factor voor de evolutie van het aantal geboorten is de *evolutie van het aantal vrouwen van 20 tot 40 jaar*, de leeftijd waartoe ruim 96% van de bevallen vrouwen behoort. Op 1 januari 2005 waren er merkkelijk meer vrouwen van 20 tot 40 jaar dan op 1 januari 2004: +6,6%. De toename is vooral te situeren in de leeftijdsklasse 25 tot 30 jaar (+10,7%) en de leeftijdsklasse 30 tot 35 jaar (+9,2%) (zie grafiek 1.18).

Vrouwen in vruchtbare leeftijd

1.18 Evolutie van het aantal vrouwen van 20 tot 40 jaar in het Vlaams Gewest sinds 2000 (op 1 januari)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

4.2. Kinderwens

Als ideaal aantal kinderen wordt het vaakst 'twee kinderen' vernoemd, maar nogal wat mannen en vrouwen wensen momenteel minder kinderen dan wat zij als ideaal naar voren schuiven

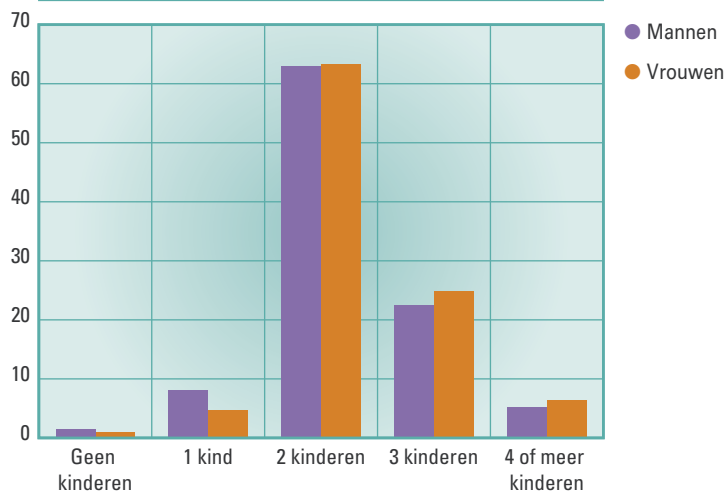
In de in het najaar 2003 door het CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie) gehouden postenquête 'Bevolking en Beleid in Vlaanderen' werden een aantal vragen gesteld omtrent het krijgen van kinderen. Deze enquête werd uitgevoerd bij een representatieve steekproef van mannen en vrouwen van 20 tot 55 jaar in het Vlaams Gewest.

Op de vraag naar het *ideale aantal kinderen* in een gezin komt twee kinderen duidelijk als het ideaal naar voren. 63% van de respondenten schoof 2 kinderen als ideaal naar voren. Voor 23,8% is 3 kinderen het ideale aantal. Een kinderloos gezin wordt slechts uitzonderlijk als ideaal naar voren geschoven (1,2%). De vrouwen vernoemen als het ideale aantal kinderen iets frequenter 2, 3 of 4 kinderen dan de mannen. Mannen vernoemen iets frequenter 0 of vooral 1 kind (zie grafiek 1.19). In grafiek 1.20 is het ideale aantal kinderen naargelang van de leeftijd van de ondervraagden opgenomen. Gemiddeld bedraagt het ideale aantal kinderen 2,27. Bij de mannelijke

respondenten bedraagt het gemiddelde 2,23 en bij de vrouwelijke respondenten 2,31. Dat dit cijfer hoger ligt dan twee is niet onbelangrijk.

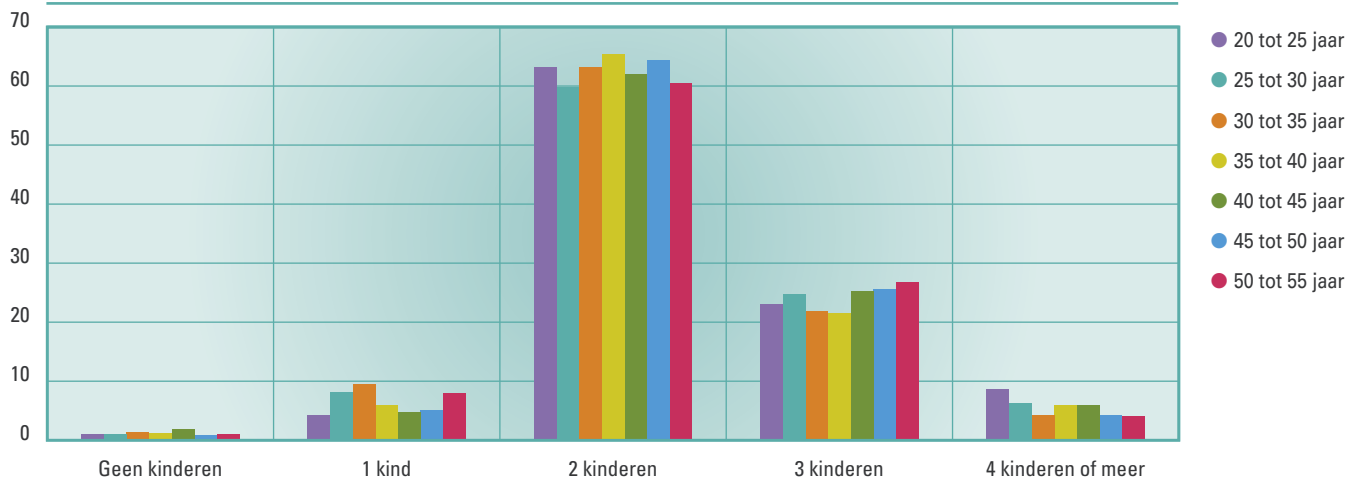

Ideaal kinderaantal

1.19 Het ideale aantal kinderen in een gezin volgens mannen en vrouwen van 20 tot 55 jaar – Vlaams Gewest – 2003 (percentage)
Bron: CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie), Enquête 'Bevolking en Beleid in Vlaanderen'

Ideaal kinderaantal naar leeftijd

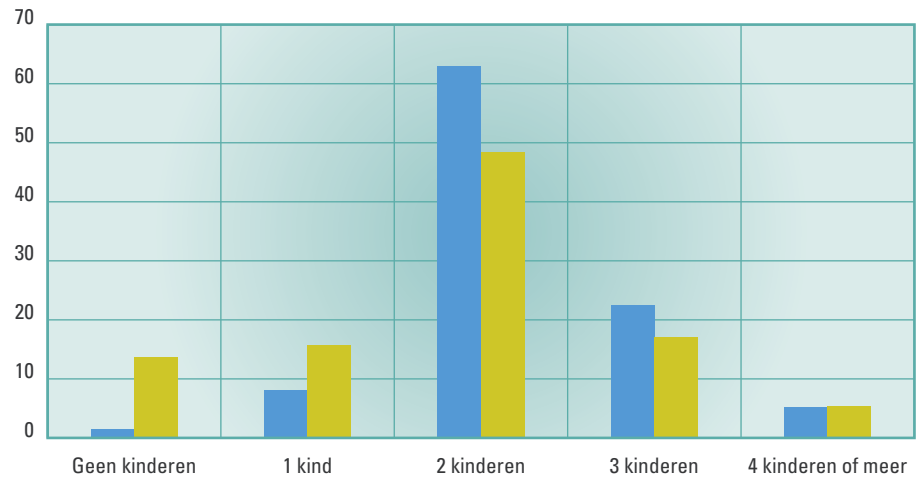

1.20 Het ideale aantal kinderen in een gezin volgens mannen en vrouwen naargelang van hun leeftijd – Vlaams Gewest – 2003 (percentage)
Bron: CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie), Enquête 'Bevolking en Beleid in Vlaanderen'

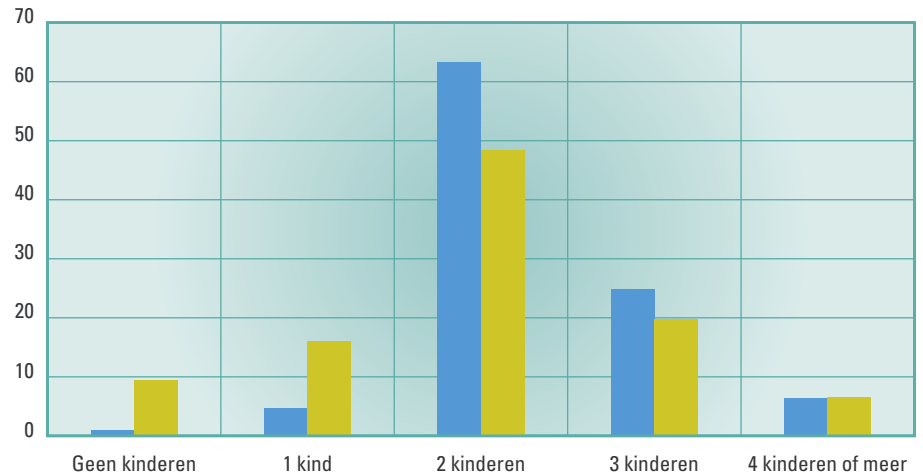

Naast het ideale aantal kinderen werd in de enquête ook gevraagd naar het aantal kinderen dat men momenteel voor zichzelf wenst. Uit grafiek 1.21 blijkt dat het aantal kinderen dat mannen en vrouwen momenteel voor henzelf wensen lager ligt dan het ideale aantal. Gemiddeld wenst men 1,94 kinderen: mannen wensen gemiddeld 1,87 kinderen en vrouwen precies 2 kinderen. Minder mannen en vrouwen wensen voor henzelf momenteel 2 of 3 kinderen dan dat er 2 of 3 als ideaal aantal kinderen wordt gegeven. Slechts ongeveer 48% van de mannen en van de vrouwen wenst momenteel 2 kinderen, terwijl er ongeveer 63% 2 kinderen als ideaal kinderaantal opgaf. 17% van de mannen en bijna 20% van de vrouwen zeggen dat zij momenteel 3 kinderen wensen, terwijl het ideale aantal kinderen van 3 door 22,5% mannen en door 24,8% vrouwen wordt vooropgesteld. Nogal wat mannen en vrouwen geven aan momenteel geen kinderen te wensen (respectievelijk 13,6% en 9,4%), terwijl er nagenoeg geen mannen of vrouwen dit als het ideale aantal kinderen vernoemen. Wellicht gaat het hier deels om een uitstel.

Mannen

Vrouwen

● Ideaal kinderaantal ● Eigen kinderwens

1.21 Het ideale aantal kinderen in een gezin volgens mannen en vrouwen van 20 tot 55 jaar en het momenteel door hen gewenste aantal kinderen – Vlaams Gewest – 2003 (percentage)
Bron: CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie), Enquête ‘Bevolking en Beleid in Vlaanderen’

In de enquête werd ook gepeild naar de beste leeftijd voor een vrouw om een eerste kind te krijgen.

Iets meer dan de helft van de ondervraagden (52%) zegt dat de leeftijd van 21 tot en met 25 jaar de beste leeftijd is om een eerste kind te krijgen. 45% vindt dat dit 26 tot en met 30 jaar is. Opmerkelijk is dat vrouwen iets meer neigen naar de leeftijd van 26 tot en met 30 jaar dan mannen (47,4% tegenover 42,2%) (zie grafiek 1.22).

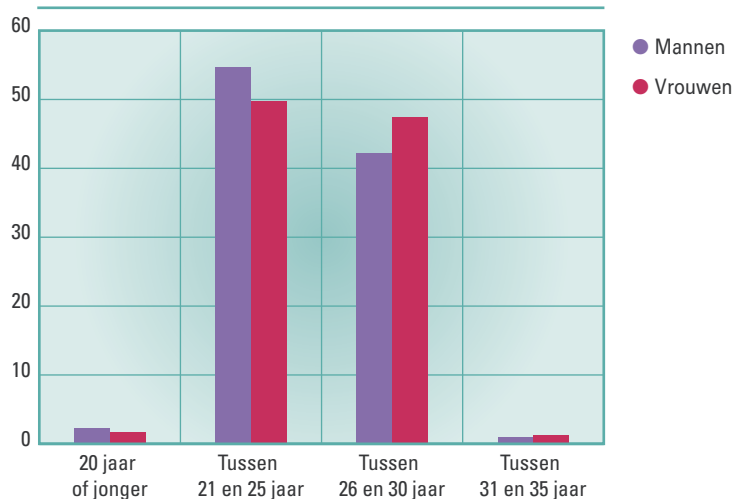
4.3. Vruchtbaarheidscijfer

4.3.1. Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheid

De leeftijdsspecifieke vruchtbaarheid geeft de verhouding weer van het aantal geboorten bij vrouwen van een bepaalde leeftijd tot het aantal vrouwen van die leeftijd in de bevolking. Deze cijfers weerspiegelen de mate waarin vrouwen van een bepaalde leeftijd kinderen voortbrengen in een welbepaald jaar, en is dus een goede indicator van de vruchtbaarheid op elke leeftijd.

In tabel 1.23 is de vruchtbaarheid weergegeven van vrouwen in het Vlaams Gewest per leeftijdsklasse.

Beste leeftijd voor eerste kind

1.22 Beste leeftijd voor de vrouw om een eerste kind te krijgen volgens mannen en vrouwen van 20 tot 50 jaar – Vlaams Gewest - 2003

Bron: CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie), Enquête 'Bevolking en Beleid in Vlaanderen'

Leeftijdsspecifiek vruchtbaarheidscijfer

	2001	2002	2003	2004	2005
15 tot 20 jaar	0,0080	0,0077	0,0081	0,0075	0,0078
20 tot 25 jaar	0,0515	0,0494	0,0497	0,0513	0,0495
25 tot 30 jaar	0,1247	0,1259	0,1263	0,1320	0,1352
30 tot 35 jaar	0,0891	0,0929	0,0972	0,1025	0,1070
35 tot 40 jaar	0,0251	0,0258	0,0275	0,0314	0,0337
40 tot 45 jaar	0,0035	0,0038	0,0040	0,0045	0,0046
45 tot 50 jaar	0,0001	0,0002	0,0002	0,0002	0,0002

1.23 Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers in het Vlaams Gewest, 2001 – 2005

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., De evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest tussen 2001 en 2005, Interface Demography, Working Paper 2006 –1. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros

4.3.2. De totale vruchtbaarheid

De totale vruchtbaarheid is de som van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers, uitgedrukt in aantal kinderen per vrouw. Eigenlijk is dit een virtueel aantal kinderen dat per vrouw zou worden geboren, omdat het de optelsom is van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers die in een welbepaald kalenderjaar worden vastgesteld, terwijl vrouwen kinderen krijgen in de loop van meerdere kalenderjaren.

De totale vruchtbaarheid is een goede indicator voor de mate waarin vrouwen in een bepaald kalenderjaar kinderen voortbrengen.

Totaal vruchtbaarheidscijfer

2001	1,51
2002	1,53
2003	1,57
2004	1,65
2005	1,69

1.24 Totaal vruchtbaarheidscijfer in het Vlaams Gewest – 2001 - 2005

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., De evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest tussen 2001 en 2005, Interface Demography, Working Paper 2006 –1. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros

In 2005 bedroeg het *totale vruchtbaarheidscijfer per vrouw* in het Vlaams Gewest 1,69. Uit tabel 1.24 blijkt een toename van het totale vruchtbaarheidscijfer, vooral vanaf 2003, maar het ligt nog ver onder het vervangingsniveau. Er wordt van uitgegaan dat een vruchtbaarheidscijfer van 2,1 noodzakelijk is voor de vervanging van de generatie.

4.4. Abortus

Een beperkt maar stijgend aantal zwangerschappen wordt vrijwillig afgebroken

Een aantal zwangerschappen worden niet uitgedragen, maar vrijwillig afgebroken. In Vlaanderen kunnen zwangere vrouwen daarvoor terecht in abortuscentra of in ziekenhuizen. In 2003 bedroeg het aantal

legale abortussen in deze centra en in ziekenhuizen 6732.

Dit aantal ligt 27,4% hoger dan in 1996, het eerste jaar waarvoor de Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking over gegevens beschikt. Tegenover 2002 is er een toename met 4,7% (zie tabel 1.25 en grafiek 1.26; zie ook punt 4.5). Per 1000 geboorten waren er in 2003 112 abortussen, tegenover 108 in 2002 (zie tabel 1.25).

In grafiek 1.27 is het aantal abortussen naargelang van de leeftijd van de vrouw opgenomen.

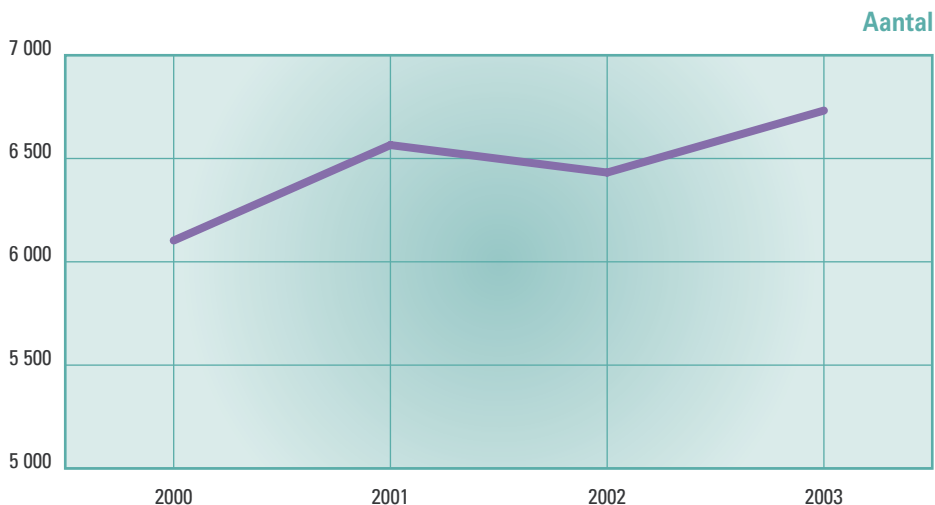
Abortussen

	2002	2003
Aantal abortussen	6 432	6 732
Aantal abortussen per 1000 geboorten	108	112

1.25 Abortussen bij vrouwen wonend in het Vlaams Gewest: aantal en aantal per 1000 geboorten

Bron: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

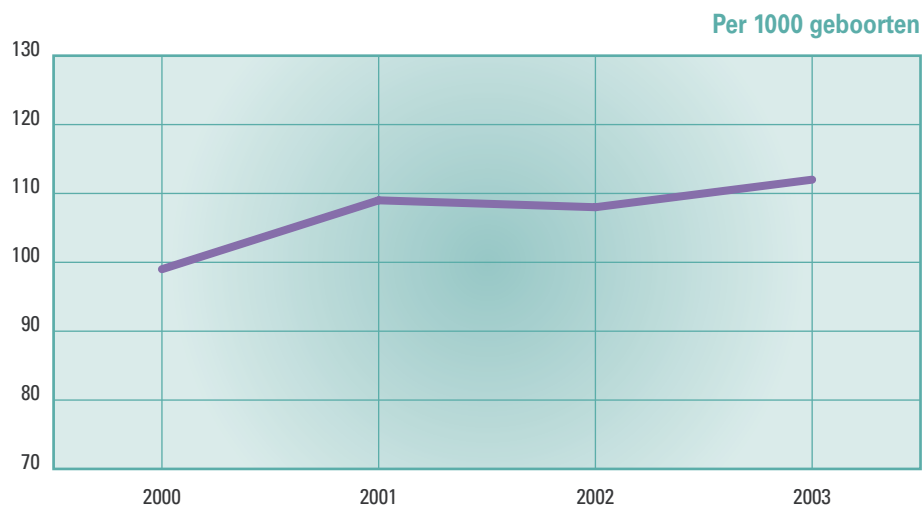

Tienermoederschap is vrij uitzonderlijk; nogal wat zwangerschappen bij tieners worden afgebroken

Er bestaat een samenhang tussen tienermoederschap en een risicovolle situatie voor moeder en kind. *Tienermoeders* verlaten vroegtijdig de school, hebben meer kans op armoede en meer kans om alleenstaande moeder te zijn. Kinderen van tienermoeders hebben meer kans op een laag geboortegewicht, op sterfte binnen het eerste levensjaar, en meer kans om zelf een tienermoeder te worden.

Tienermoederschap is in Vlaanderen vrij uitzonderlijk. In 2004 waren maar 1281 of 2,1% van de bevallen vrouwen jonger dan 20 jaar. Dit cijfer lag iets lager dan in 2003. Toen waren 1368 bevallen vrouwen jonger dan 20 jaar. De helft van de tienermoeders was 19 jaar en nog eens bijna 28% was 18 jaar (zie tabel 1.28 en grafiek 1.29).

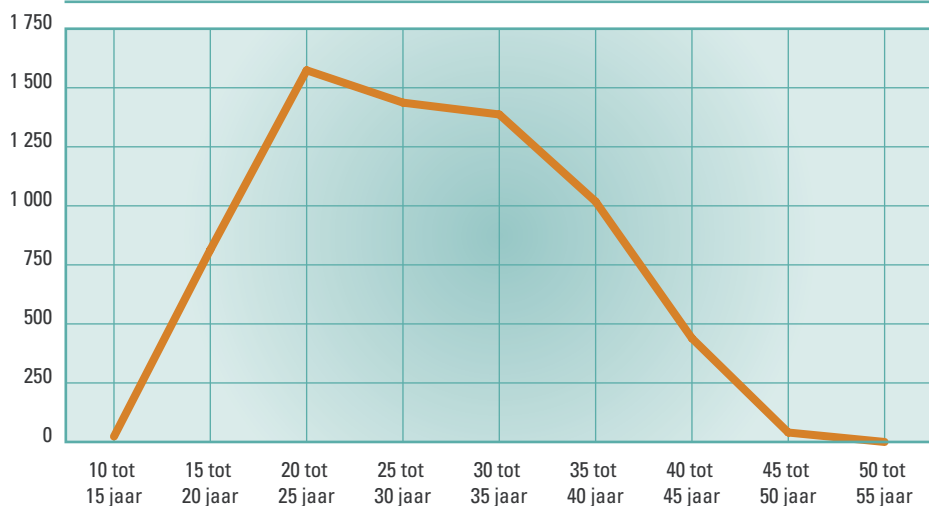

1.26 Evolutie van het aantal abortussen en het aantal abortussen per 1000 geboorten bij vrouwen wonend in het Vlaams Gewest sinds 2000

Bron: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

Abortussen naar leeftijd

1.27 Aantal abortussen bij vrouwen wonend in het Vlaams Gewest naar leeftijd – 2003

Bron: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

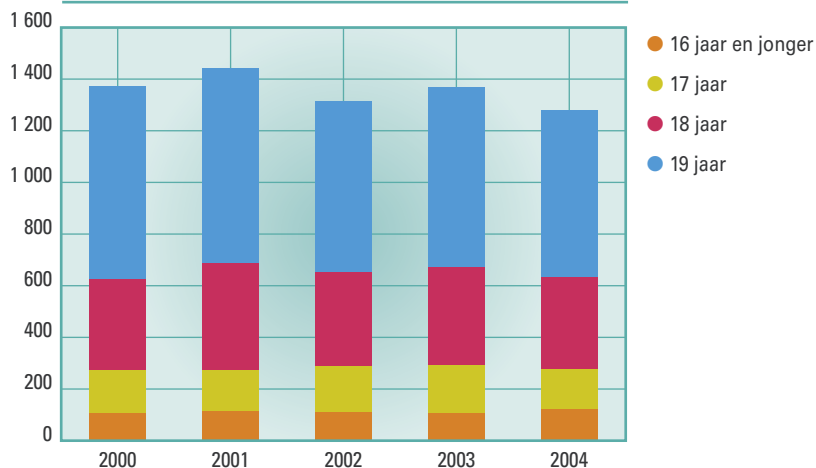
Tienermoeders

	2003	2004
14 jaar of jonger	14	14
15 jaar	28	24
16 jaar	68	87
17 jaar	183	154
18 jaar	379	357
19 jaar	696	645
Totaal jonger dan 20 jaar	1 368	1 281

1.28 Aantal tienermoeders in Vlaanderen (Vlaams Gewest en Vlaamse kraamklinieken in Brussel)

Bron: Studiecentrum Perinatale Epidemiologie

Evolutie tienermoeders

1.29 Evolutie van het aantal tienermoeders in Vlaanderen (Vlaams Gewest en Vlaamse kraamklinieken in Brussel) sinds 2000

Bron: Studiecentrum Perinatale Epidemiologie

Abortussen bij tieners

	2002	2003
Aantal		
bij vrouwen van 10 tot 15 jaar	25	23
bij vrouwen van 15 tot 20 jaar	814	814
Totaal bij vrouwen van 10 tot 20 jaar	839	837
Per 100 zwangerschappen		
bij vrouwen van 10 tot 20 jaar	40,0	38,0

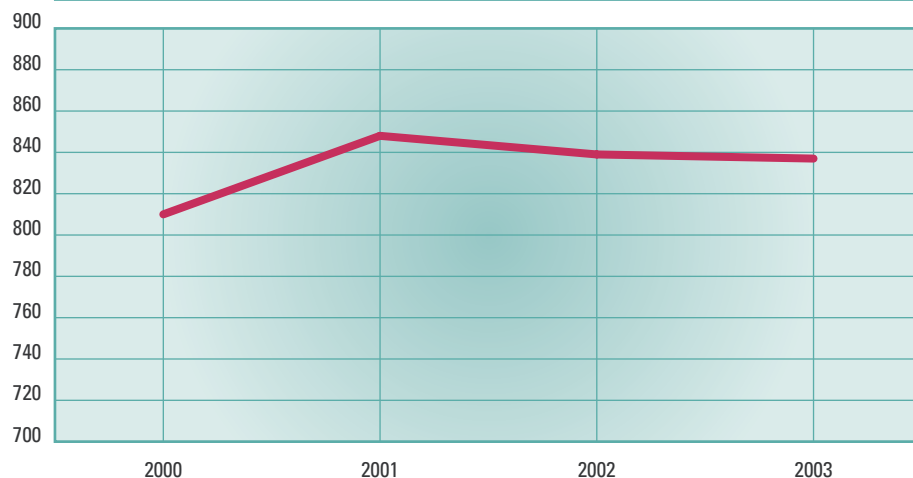
1.30 Aantal abortussen en aantal abortussen per 100 zwangerschappen bij vrouwen jonger dan 20 jaar

Bronnen: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking
Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

Het aantal tienerzwangerschappen ligt evenwel heel wat hoger dan het aantal bevallingen van vrouwen jonger dan 20 jaar. In 2003 (recentst beschikbaar cijfer) bedroeg het aantal tienerzwangerschappen – bevallingen en abortussen samen – 2205, waarvan 1368 bevallingen en 837 abortussen. Op de 100 zwangere tieners zijn er 62,1 die moeder worden en 38,0 die een abortus ondergaan.

Het ging evenwel vooral om vrouwen in de leeftijdsklasse 15 tot 19 jaar. Beneden de 15 jaar waren er in 2003 maar 23 abortussen en 14 bevallingen. Zwangere vrouwen beneden de 15 jaar ondergaan frequenter een abortus dan zwangere vrouwen van 15 tot 19 jaar (zie tabel 1.30 en grafiek 1.31 – zie ook 4.4).

Abortussen bij tieners

1.31 Aantal abortussen bij vrouwen jonger dan 20 jaar sinds 2000

Bronnen: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking
Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

5. De evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaams Gewest en een blik naar de toekomst*

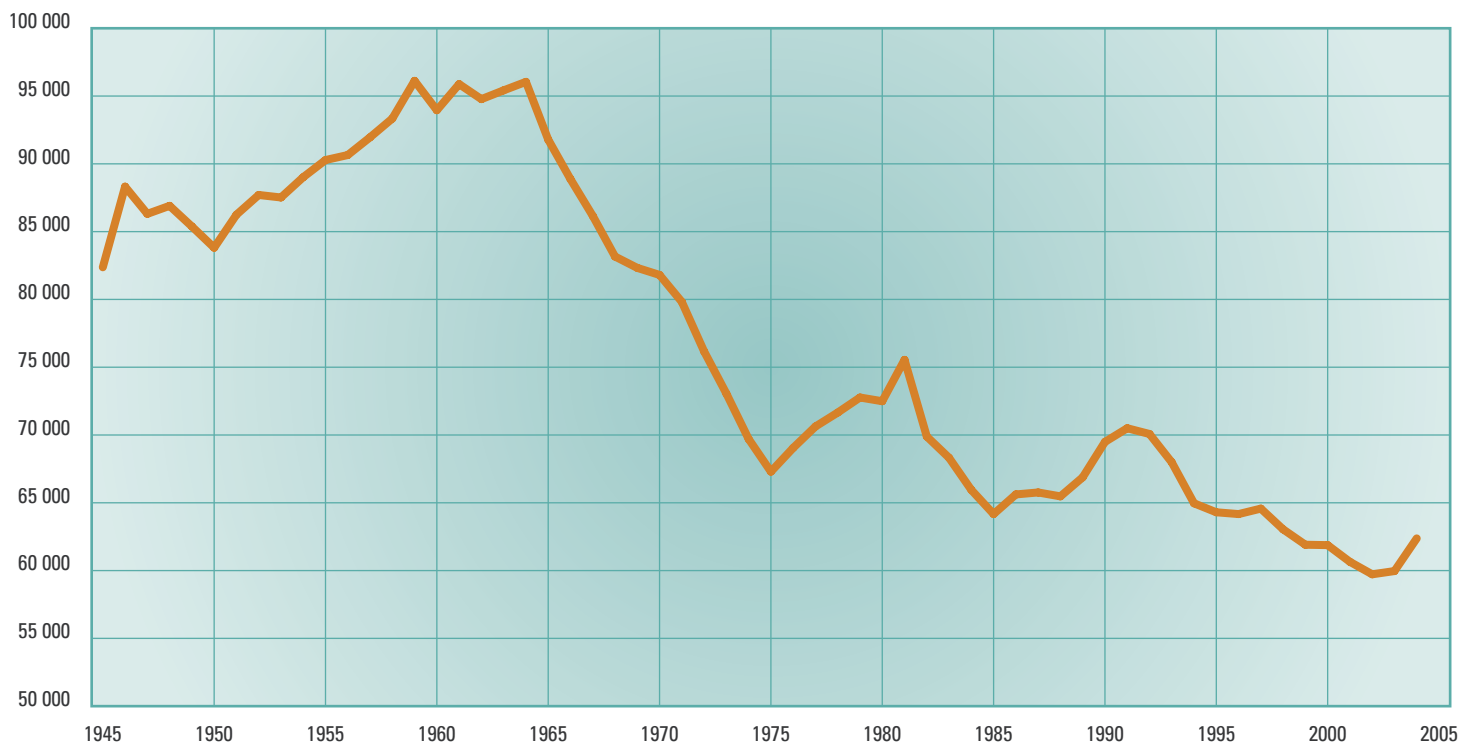
Stijgende vruchtbaarheid. Een blijvende vervroeging van het moederschap zal maar leiden tot meer geboorten in de toekomst als ook het aantal kinderen per vrouw aanzienlijk stijgt

Sinds 1991 zat het aantal geboorten in het Vlaams Gewest in een dalende lijn, maar in 2003 was er voor het eerst sinds jaren weer een stijging. Ook in 2004 was er een aanzienlijke groei van het aantal geboorten, van net onder de 60 000 in 2003 tot ruim boven de 62 000 in 2004 (zie grafiek 1.32). En in 2005 zette de stijging zich verder. Hierbij rijzen een aantal vragen. Heeft de stijging van het geboortecijfer te maken met een stijging van het aantal potentiële vaders

en moeders? Betekent de heropleving van het aantal geboorten dat mannen en vrouwen opnieuw wat meer kinderen krijgen dan vroeger? Valt de stijging van het aantal geboorten te verklaren door het grotere aantal kinderen bij vreemdelingen?

** Gebaseerd op: Jan Van Bavel & Vicky Bastiaenssens, De evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest tussen 2001 en 2005. Brussel, VUB, 2006 (Interface Demography Working Paper 2006-1, download op www.vub.ac.be/SOCO/demo/intro.htm)*

Aantal geboorten 1945 – 2004

1.32 Aantal geboorten in het Vlaams Gewest, 1945 - 2004

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., De evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest tussen 2001 en 2005, Brussel, VUB, 2006, Interface Demography, Working Paper 2006 -1, www.vub.ac.be/SOCO/demo.intro.htm

Gebaseerd op gegevens van de FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

De vruchtbaarheid heeft in Vlaanderen, net als in andere Europese regio's, twee evoluties ondergaan sinds het midden van de jaren 1960: ten eerste daalde het aantal kinderen per man of vrouw en dus de gezinsomvang, ten tweede was er sprake van een almaar verder uitstel van het eerste kind. De daling van de gemiddelde gezinsgrootte voltrok zich vooral in de jaren 1960 en '70. Sindsdien is het vooral een verhaal van voortdurend uitstel geworden. Sinds 2004 zijn er echter tekenen dat het *uitstel* niet alleen zijn grenzen heeft bereikt, maar dat het misschien ook voor

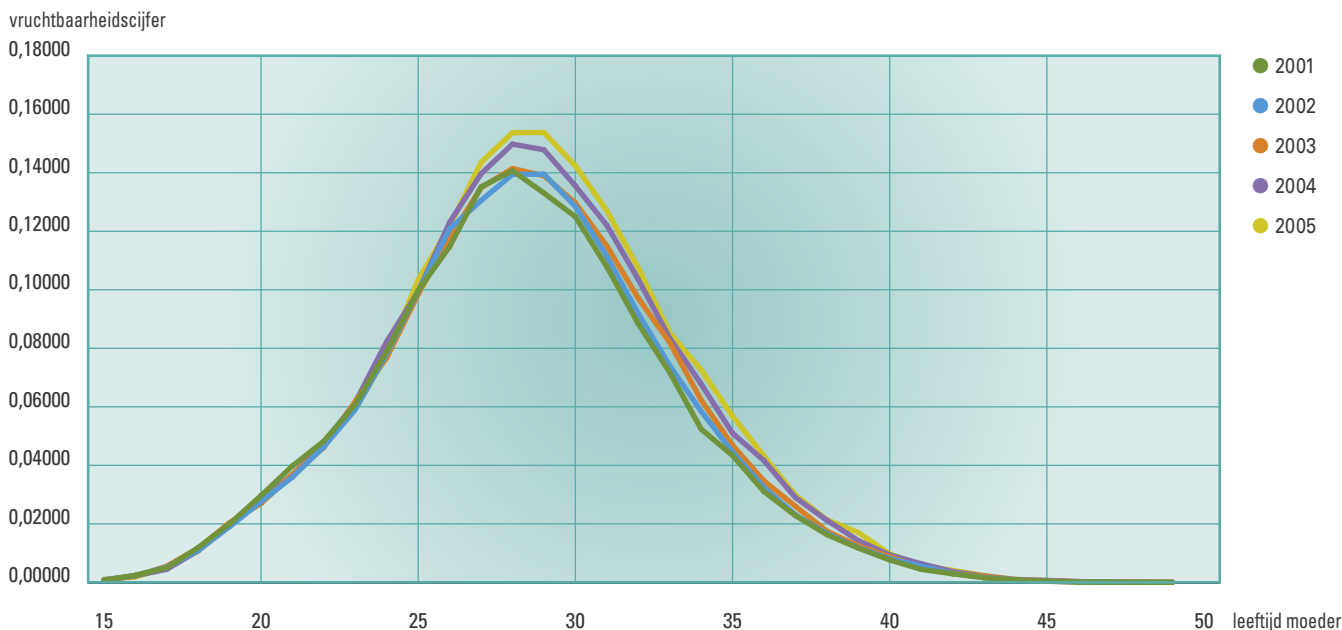
een stuk wordt *teruggeschroefd*. In 2004 lag de vruchtbaarheid van vrouwen van 25 tot 30 jaar opmerkelijk hoger dan in de jaren daarvoor, vooral voor de vrouwen van 27 tot en met 29 jaar. Ook de cijfers voor 2005 lagen weer wat hoger (zie grafiek 1.33).

Voor de 25- tot 30-jarigen noteren we dus twee jaar op rij een stijging van de vruchtbaarheid, terwijl de trend voor deze leeftijdscategorie sinds 1990 dalend was. Ondertussen blijft de trend van stijgende vruchtbaarheidscijfers voor 30-plussers voortduren als gevolg van

het uitstel van geboorten door generaties net daarvoor. Die twee evoluties samen verklaren de stijging van het totale vruchtbaarheidscijfer voor Vlaanderen van 1,51 in 2001 naar 1,69 in 2005.

Het valt af te wachten of er sprake is van een echte trendbreuk en of de lichte vervroeging van het moederschap zich de komende jaren doorzet bij jongere generaties. Als dat het geval zou zijn, dan mag ook in de komende jaren een stijging van het totale vruchtbaarheidscijfer verwacht worden. Dat wil echter helemaal niet zeggen dat er ook meer geboorten

Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers

1.33 Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers voor het Vlaams Gewest, 2001 - 2005

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest tussen 2001 en 2005*, Brussel, VUB, 2006, *Interface Demography, Working Paper 2006-1*, www.vub.ac.be/SOCO/demo.intro.htm

Gebaseerd op gegevens van de FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, en van Kind en Gezin, Ikaros

zullen zijn, want het ziet ernaar uit dat het aantal potentiële moeders zal gaan dalen (zie grafiek 1.34). Enkel bij een aanzienlijke stijging van de vruchtbaarheid (dus van het aantal kinderen per potentiële moeder) valt de komende jaren een verdere stijging van het aantal geboorten te verwachten.

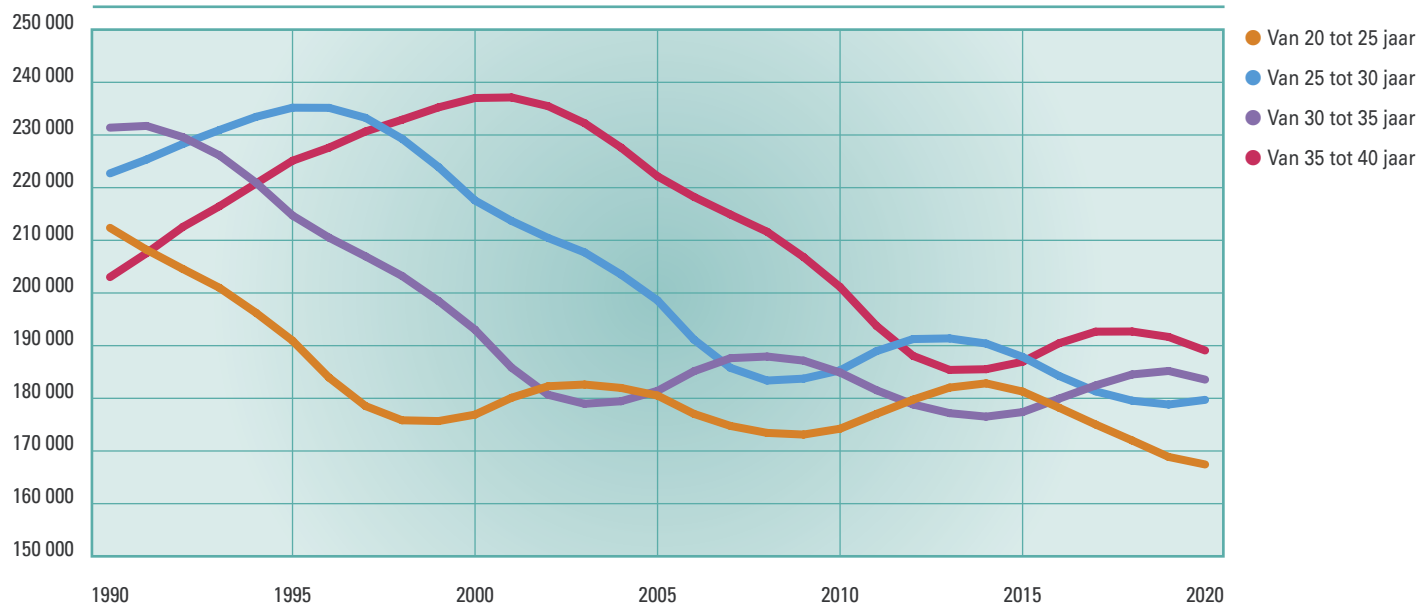
De vervroeging van het moederschap bij de jongere generaties vertaalt zich vooralsnog niet in een verlaging van de gemiddelde leeftijd van de moeders bij de geboorten, vooral omdat ook de

vruchtbaarheidcijfers van de 30-plussers blijven stijgen. Als gevolg daarvan steeg de gemiddelde moederschapsleeftijd zelfs nog lichtjes in Vlaanderen, van 28 jaar en enkele maanden in 2001 tot rond de 29 jaar in 2005 (zie ook grafiek 1.35). De gemiddelde leeftijd ligt hoger bij Belgische vrouwen dan bij vrouwen met een andere nationaliteit en dat bleef de voorbije jaren zo.

Hogere vruchtbaarheidcijfers door de allochtonen?

Europese vrouwen krijgen hun kinderen over het algemeen later dan vrouwen uit andere regio's van de wereld. Een mogelijke *verklaring voor de gestegen vruchtbaarheid van min-30-jarigen* zou dan ook kunnen zijn dat het *aandeel van de vrouwen van vreemde nationaliteit* in deze leeftijdscategorie gestegen zou zijn. Als dat de verklaring is, dan zou dezelfde stijging van het vruchtbaarheidcijfer niet te zien

Aantal vrouwen in de belangrijkste vruchtbare leeftijdscategorieën

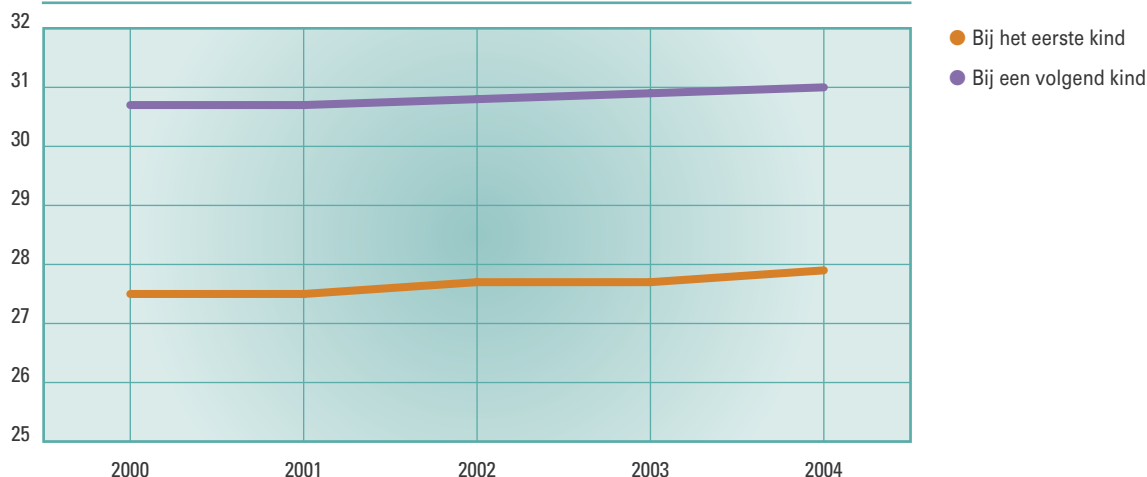
1.34 Aantal vrouwen in de belangrijkste vruchtbare leeftijdscategorieën, Vlaams Gewest, 1990 - 2020

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest tussen 2001 en 2005*, Brussel, VUB, 2006, *Interface Demography, Working Paper 2006-1*, www.vub.ac.be/SOCO/demo.intro.htm

Gebaseerd op de FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, en P. Willems, *Update MIRA-S-2005 projectie* (<http://mis.vlaanderen.be>)

Leeftijd bij bevalling

1.35 Gemiddelde leeftijd van de vrouwen bij de bevalling (in jaren) sinds 2000
Bron: Studiecentrum Perinatale Epidemiologie – Perinatale activiteiten in Vlaanderen

mogen zijn bij vrouwen van Belgische nationaliteit. Dat is echter wél het geval: de vruchtbaarheid van 25- tot 30-jarigen in het Vlaams Gewest is ook gestegen bij vrouwen met de Belgische nationaliteit. De bijdrage van de vreemdelingen kan de stijging van de vruchtbaarheid dus hoogstens voor een deel verklaren. De impact van de bevolking met vreemde nationaliteit op de totale vruchtbaarheid is trouwens eerder beperkt: het totale vruchtbaarheidscijfer van de Belgische vrouwen in het Vlaams Gewest ligt slechts 0,09 à 0,10 eenheden lager dan het totale vruchtbaarheidscijfer van de totale bevolking. Die impact is in 2005 niet groter of kleiner dan in 2001.

Een andere opmerking zou kunnen zijn dat, als *gevolg van naturalisaties*, het percentage vrouwen van buitenlandse

oorsprong in de bevolking met Belgische nationaliteit is toegenomen. Als vrouwen van buitenlandse origine die de Belgische nationaliteit verworven hebben, een vruchtbaarheidspatroon hebben dat eerder lijkt op dat van de bevolking van vreemde nationaliteit, dan zou dat mogelijk de evolutie van de vruchtbaarheid van de Belgische vrouwen kunnen verklaren.

Het aandeel van de geboorten bij Belgische moeders van vreemde origine in het totale aantal geboorten bij Belgische moeders is gegroeid van 4,4% in 2001 tot 6,5% in 2005. De stijging was het grootst bij 35- tot 40-jarigen, maar ook bij de 25- tot 30-jarigen was er een stijging.

Men kan zich dan ook de vraag stellen of de stijging van de vruchtbaarheid bij vrouwen met Belgische nationaliteit

volledig op het conto kan worden geschreven van de vrouwen die bij hun geboorte de Belgische nationaliteit nog niet hadden.

Dat blijkt echter niet het geval te zijn: ook de vruchtbaarheid van de autochtoon Belgische bevolking in het algemeen, en die van de 25- tot 30-jarigen in het bijzonder, blijkt te zijn gestegen. Het ziet er dus naar uit dat het eerder gesignaleerde *einde van het uitstelgedrag zich ook voordoet bij de autochtoon Belgische bevolking*.

Hogere vruchtbaarheid, grotere gezinnen?

De stijging van het totale vruchtbaarheidscijfer betekent niet per se dat de jongste generaties gemiddeld opnieuw wat meer kinderen zullen krijgen dan vrouwen uit de net iets oudere generaties. Het is goed denkbaar dat vrouwen die hun kind nu op wat jongere leeftijd krijgen, ook wat vroeger met het krijgen van kinderen zullen stoppen, zonder op het einde van de rit meer kinderen te krijgen. Het is dus goed denkbaar dat het geboortecijfer op oudere leeftijd de komende jaren zal afvlakken of zelfs zal gaan dalen.

Tot nu toe zijn er *geen aanwijzingen* dat de verhoging van het totale vruchtbaarheidscijfer impliceert dat de

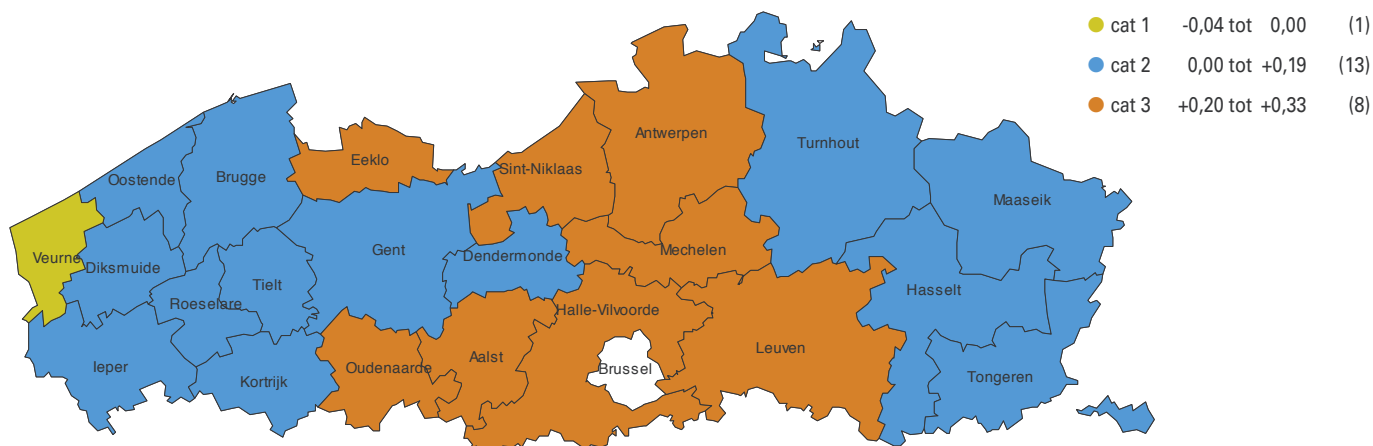
gezinnen gemiddeld weer iets groter zouden worden, wel integendeel. Zo is het aandeel van de eerste geboorten in het totale aantal geboorten sinds 2001 toegenomen, terwijl het aandeel van de derde geboorten en geboorten van hogere rang licht is afgenomen tegenover 2001.

De stijging van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers is vooral een kwestie van meer eerste geboorten. In 2004 stegen de leeftijdsspecifieke cijfers voor tweede geboorten niet of nauwelijks. In 2005 was er bij de tweede geboorten al wél een stijging zichtbaar. Deze stijging volgde logischerwijze op die van de eerste geboorten in 2004. Het valt af te wachten of er de komende jaren ook een verhoging van de vruchtbaarheidscijfers voor hogere geboorterangen zal komen.

Sterkere toename totale vruchtbaarheidscijfer in de centraal gelegen arrondissementen

De stijging van de vruchtbaarheidscijfers tussen 2001 en 2005 was niet beperkt tot een of enkele arrondissementen: het totale vruchtbaarheidscijfer steeg in alle arrondissementen van het Vlaams Gewest, behalve in het arrondissement Veurne (zie kaart 1.36). De groei was in het algemeen het sterkst in de centraal gelegen arrondissementen van Vlaanderen en zwakker in de oostelijke en westelijke arrondissementen.

Evolutie totale vruchtbaarheidscijfers

1.36 Evolutie tussen 2001 en 2005 van de totale vruchtbaarheidscijfers per arrondissement

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest tussen 2001 en 2005*, Brussel, VUB, 2006. *Interface Demography*, Working Paper 2006 -1, www.vub.ac.be/SOCO/demo.intro.htm

Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros, en de FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

6. De Europese context

Hoe moeten we het geboortecijfer en de evoluties inzake geboorten in Vlaanderen situeren in Europa? Daalt ook in andere Europese landen het aantal jonge kinderen? De gegevens over Vlaanderen worden vergeleken met de gegevens van de landen van de EU-15 en zo mogelijk ook met het totale cijfer van de EU-15.

6.1. Geboorten

In de tabellen 1.37, 1.38 en 1.39 worden een aantal cijfers over de geboorten vanaf 2000 weergegeven: het aantal geboorten, de procentuele evolutie van het geboortecijfer en het aantal geboorten per 1000 inwoners. De cijfers van de EU-15-landen voor 2005 zijn nog ramingen. In 2005 lag het geboortecijfer in de EU-15 3% hoger dan in 2000. Maar de evolutie in de EU-15-landen is uiteenlopend. In een aantal landen was er een daling: een daling met meer dan 5% in Duitsland en in Nederland; een daling met hoogstens 5% in Frankrijk, Luxemburg, Denemarken en Portugal. In een aantal landen was er een stijging: met meer dan 10% in Spanje, met 5 tot 10% in Italië en het Verenigd Koninkrijk en met minder dan 5% in Finland, Zweden, Griekenland, Oostenrijk en Ierland. In België en ook in het Vlaams Gewest ligt het aantal geboorten in 2005 ruim 5% hoger dan in 2000 (zie tabel 1.38).

Het *totale vruchtbaarheidscijfer* ligt overal beneden het vervangingsniveau, waarvoor een cijfer van 2,10 kinderen per vrouw wordt vooropgesteld (zie tabel

1.40). De recentst beschikbare cijfers wijzen op een lichte toename van het totale vruchtbaarheidscijfer in de meeste EU-15-landen. Het Vlaams Gewest volgt hiermee een Europese trend.

Tabel 1.41 geeft de evolutie van het *uiteindelijke nakomelingschap* aan het eind van de vruchtbare periode, zijnde 49 jaar. Met 1,86 nakomelingen bij de vrouwen geboren in 1960 bevindt België zich in de middenmoot. Bijna in alle EU-15-landen realiseren de generaties vrouwen van 1967 en 1968 een lager aantal kinderen dan de generatie vrouwen van 1955, 1960 en van 1965. Alleen in Luxemburg lag het uiteindelijke aantal kinderen bij vrouwen van 1967 en van 1968 hoger, en in Denemarken lag het gelijk met dat van de vrouwen van 1967.

De leeftijd waarop vrouwen kinderen krijgen, is de laatste jaren nagenoeg constant of licht stijgend. De *gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de bevalling* ligt volgens de recentst beschikbare cijfers in alle bestudeerde landen boven de 28 jaar. In Nederland, Denemarken, Zweden, Italië, Spanje en Ierland ligt de gemiddelde leeftijd zelfs boven de 30 jaar. De gemiddelde leeftijd bij een eerste kind ligt in de meeste EU-15-landen boven de 28 jaar, uitgezonderd in Finland, Oostenrijk en Portugal. Ook in het Vlaams Gewest ligt het net onder de 28 jaar (zie tabellen 1.42 en 1.43).

Het aantal *geboorten per 1000 vrouwen onder de 20 jaar* ligt in het Vlaams Gewest laag, net als in Nederland. In Denemarken, Zweden en Italië ligt het evenwel nog lager. Het Verenigd

Koninkrijk, maar ook Portugal en Ierland kennen een hoog aantal geboorten bij vrouwen onder de 20 jaar (zie tabel 1.44).

De toename van het aantal kinderen geboren buiten een huwelijksrelatie in de EU-15 zet zich verder door. Over het percentage geboorten buiten het huwelijk zijn voor België alleen ramingen beschikbaar. In 2003 was België zeker niet bij de koplopers. Frankrijk, de noordse landen en het Verenigd Koninkrijk kennen een hoog percentage geboorten buiten een huwelijk. In Zweden wordt 55,4% van de kinderen geboren buiten een huwelijksrelatie. In Italië en Griekenland ligt het percentage geboorten buiten een huwelijk laag (zie tabel 1.45).

In tabel 1.46 wordt een overzicht gegeven van het aantal *abortussen* per 100 geboorten. Het Vlaams Gewest, België, Nederland en vooral Oostenrijk kennen een laag aantal abortussen. Zweden kent een veel hoger aantal abortussen per 100 geboorten.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	61 877	60 364	59 725	59 964	62 374	63 906*
België	114 883	113 484	111 225	112 149	115 173	119 500**
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	766 969	730 046	719 250	706 721	705 000*	690 200**
Frankrijk	774 782	770 945	761 630	760 300	764 700*	763 100**
Luxemburg	5 723	5 459	5 345	5 303	5 500*	5 300**
Nederland	206 619	202 603	202 083	200 297	194 000*	188 800**
<i>Noordse landen</i>						
Finland	56 742	56 189	55 555	56 630	57 800*	57 600**
Denemarken	67 084	65 458	64 149	64 682	64 400*	64 100**
Zweden	90 441	91 466	95 815	99 157	100 900*	93 500**
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	103 267	102 282	103 569	99 000*	101 500*	103 800**
Italië	543 039	531 800	535 538	539 503	562 600*	580 100**
Portugal	120 008	112 774	114 383	112 515	109 300*	110 300**
Spanje	397 632	403 859	411 513	439 863	453 300*	472 600**
Oostenrijk	78 268	75 458	78 399	76 944	79 000*	77 400**
Verenigd Koninkrijk	679 029	669 123	668 777	695 549	716 000*	719 300**
Ierland	54 789	57 854	60 521	57 000*	64 500*	63 500**
EU-15	4 059 275	3 988 828	3 986 683	4 025 613*	4 094 273*	4 109 000**

1.37 Aantal levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Council of Europe, Recent demographic developments in Europe 2004

Eurostat, Population et conditions sociales, 15/2005

* Voorlopige cijfers

** Ramingen

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	100,0	97,6	96,5	96,9	100,8	105,9*
België	100,0	98,8	96,8	97,6	100,3	105,3**
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	100,0	95,2	93,8	92,1	92,0*	94,5**
Frankrijk	100,0	99,5	98,3	98,1	98,7*	99,0**
Luxemburg	100,0	95,4	93,4	92,7	96,1*	97,1**
Nederland	100,0	98,1	97,8	96,9	93,9*	93,2**
<i>Noordse landen</i>						
Finland	100,0	99,0	97,9	99,8	101,9*	102,5**
Denemarken	100,0	97,6	95,6	96,4	96,0*	97,9**
Zweden	100,0	101,1	105,9	109,6	111,6*	102,2**
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	100,0	99,0	100,3	95,9	99,2*	100,2**
Italië	100,0	97,9	98,6	99,3	103,6*	109,1**
Portugal	100,0	94,0	95,3	93,8	91,1*	97,8**
Spanje	100,0	101,6	103,5	110,6	114,0*	117,0**
Oostenrijk	100,0	96,4	100,2	98,3	100,9*	102,6**
Verenigd Koninkrijk	100,0	98,5	98,5	102,4	105,4*	107,5**
Ierland	100,0	105,6	110,5	104,0	111,4*	104,9**
EU-15	100,0	98,3	98,2	99,2	100,9*	103,0**

1.38 Evolutie van het aantal levendgeborenen sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Council of Europe, Recent demographic developments in Europe 2004

Eurostat, Population et conditions sociales, 15/2005

(eigen berekeningen)

* Voorlopige cijfers

** Ramingen

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	10,4	10,1	10,0	10,0	10,4	10,6*
België	11,2	11,0	10,8	10,8	11,1	11,4**
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	9,3	8,9	8,7	8,6	8,5*	8,4**
Frankrijk	13,2	13,1	12,8	12,8	12,7*	12,6**
Luxemburg	13,1	12,4	12,0	11,8	12,2*	11,6**
Nederland	13,0	12,7	12,5	12,4	11,9*	11,6**
<i>Noordse landen</i>						
Finland	11,0	10,8	10,7	10,9	11,1*	11,0**
Denemarken	12,6	12,2	11,9	12,0	11,9*	11,8**
Zweden	10,2	10,3	10,8	11,1	11,2*	10,4**
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	9,8	9,7	9,4	9,0*	9,2*	9,4**
Italië	9,4	9,2	9,5	9,4	9,7*	9,9**
Portugal	11,7	10,9	11,0	10,8	10,4*	10,5**
Spanje	10,1	10,1	10,2	10,8	10,7*	11,0**
Oostenrijk	9,7	9,4	9,8	9,5	9,7*	9,4**
Verenigd Koninkrijk	11,4	11,2	11,3	11,7	12,0*	12,0**
Ierland	14,5	15,1	15,6	14,4*	16,0*	15,5**
EU-15	10,8	10,6	10,6	10,6*	10,7*	10,7**

1.39 Geboortecijfer: aantal geboorten per 1000 inwoners sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Council of Europe, Recent demographic developments in Europe 2004

Eurostat, Population et conditions sociales, 15/2005

(eigen berekeningen)

* Voorlopige cijfers

** Ramingen

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	NB	1,51	1,53	1,57	1,65	1,69
België	1,66	1,64**	1,62**	1,64	1,64**	
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	1,38**	1,35*	1,31**	1,34	1,37**	
Frankrijk	1,88*	1,89*	1,89*	1,89	1,90*	
Luxemburg	1,76	1,66	1,63	1,63	1,70	
Nederland	1,72	1,71	1,73*	1,75	1,73	
<i>Noordse landen</i>						
Finland	1,73	1,73	1,72	1,76	1,80	
Denemarken	1,77	1,74	1,72	1,76	1,78	
Zweden	1,54	1,57	1,65	1,71	1,75	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	1,29**	1,25*	1,27**	1,28	1,29**	
Italië	1,24**	1,25**	1,26**	1,28	1,33	
Portugal	1,55	1,45	1,47*	1,44	1,40*	
Spanje	1,24*	1,26*	1,27**	1,30	1,32**	
Oostenrijk	1,36	1,33	1,40**	1,38	1,42	
Verenigd Koninkrijk	1,64	1,63*	1,64**	1,71**	1,74**	
Ierland	1,90*	1,94*	1,97*	1,98*	1,99**	

1.40 Totaal vruchtbaarheidscijfer (TVC) per vrouw sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest tussen 2001 en 2005*, Brussel, VUB, 2006. *Interface Demography*, Working Paper 2006-1, www.vub.ac.be/SOCO/demo.intro.htm

Council of Europe, *Recent demographic developments in Europe 2004*

Eurostat, website

* Voorlopige cijfers

** Ramingen

NB: niet beschikbaar

	1955	1960	1965	1967	1968
België	1,83	1,86			
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	1,82	1,60	1,50	1,42	1,39
Frankrijk	2,13	2,11	2,02	1,99	
Luxemburg	1,69	1,76	1,83	1,84	1,80
Nederland	1,87	1,85	1,78	1,76	1,75
<i>Noordse landen</i>					
Finland	1,90	1,96	1,91	1,88	1,88
Denemarken	1,84	1,90	1,92	1,92	
Zweden	2,03	2,04	1,99	1,96	1,94
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	2,01	1,93	1,75	1,72	1,66
Italië	1,80	1,67	1,49		
Portugal	2,04	1,89	1,82	1,78	1,74
Spanje	1,90	1,76	1,59	1,56	
Oostenrijk	1,77	1,70	1,64	1,60	1,57
Verenigd Koninkrijk	2,03	1,98	1,89	1,86	
Ierland	2,67	2,41	2,18		

1.41 Gemiddeld aantal kinderen per vrouw bij het bereiken van het einde van de vruchtbare periode (leeftijd van 49 jaar) voor de generaties vrouwen geboren in 1955, 1960, 1965, 1967 en 1968

Bronnen: Council of Europe, Recent demographic developments in Europe 2004

Eurostat, website

(1) Als een cohorte de leeftijd van 49 jaar nog niet heeft bereikt, dan wordt het uiteindelijke nakomelingschap geschat aan de hand van de geobserveerde vruchtbaarheid van de vorige generaties

	2000	2001	2002	2003	2004
Vlaams Gewest	29,2	29,2	29,3	29,4	29,5
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	28,7	28,8	29,0	29,1	
Frankrijk	29,4	29,4	29,5	29,5	
Luxemburg	29,3	29,3	29,5	29,9	
Nederland	30,3	30,3	30,4	30,4	
<i>Noordse landen</i>					
Finland	29,6	29,7	29,7	29,8	
Denemarken	29,7	29,7	29,9	30,1	
Zweden	29,8	29,9	30,0	30,1	30,3
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	29,1	NB	29,4		
Italië	30,3	30,3			
Portugal	28,6	28,7	28,9	29,0	
Spanje	30,7	NB	30,8		
Oostenrijk	28,2	28,4	28,6	28,8	
Verenigd Koninkrijk	28,5	28,6	28,7	28,8	
Ierland	30,4	30,5	30,6	30,6	
EU-15	29,4	29,4	29,5	29,5	

1.42 Gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de bevalling sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Eurostat, website

Studiecentrum Perinatale Epidemiologie (SPE)

NB: niet beschikbaar

	2000	2001	2002	2003	2004
Vlaams Gewest	27,5	27,5	27,7	27,7	27,9
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	28,2	28,4	NB	NB	28,8
Frankrijk	27,9	28,0	NB	NB	28,4
Luxemburg	28,4	28,3	28,8	28,7	28,7
Nederland	28,6	28,6	28,7	NB	28,9
<i>Noordse landen</i>					
Finland	27,4	27,5	27,6	27,9	27,8
Denemarken	27,7	NB	NB	NB	28,4
Zweden	27,9	28,2	28,3	28,5	28,6
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	27,5	NB	27,9		
Italië	NB	NB	NB	NB	28,3
Portugal	26,5	26,6	26,8	NB	27,1
Spanje	29,1	NB	29,2		
Oostenrijk	26,4	NB	26,8	26,9	27,0
Verenigd Koninkrijk	26,5	NB	26,7	26,9	29,7
Ierland	27,8	28,0	27,8	28,2	28,0

1.43 Gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de bevalling van een eerste kind sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Eurostat, News Release, 6 maart 2006

Council of Europe, Recent demographic developments in Europe 2004

Studiecentrum Perinatale Epidemiologie (SPE)

NB: niet beschikbaar

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	NB	40,0	38,4	40,6	37,4	39,0
België	NB					
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	66	66				
Frankrijk	54	57	55			
Luxemburg	62	60	63	56		
Nederland	36	39	38			
<i>Noordse landen</i>						
Finland	51	53	54	50		
Denemarken	39	38	33	31		
Zweden	35	33	35	30		
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	53	54	53			
Italië	35	34				
Portugal	107	100	102			
Spanje	43	47	48			
Oostenrijk	68	67	68	65		
Verenigd Koninkrijk	147	141	137	134		
Ierland	96	97	97			

1.44 Aantal geboorten per 1000 vrouwen onder de 20 jaar sinds 2000

Bron: Council of Europe, Recent demographic developments in Europe 2004

NB: niet beschikbaar

Geboorten buiten een huwelijk per 100 geboorten

	2000	2001	2002	2003	2004
België	NB	NB	29,5**	31,0**	
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	23,4	25,0	26,1	27,0	28,0*
Frankrijk	42,6	43,7	44,3	45,2*	
Luxemburg	21,9	22,3	23,2	25,0	26,1
Nederland	24,9	27,2	29,1	30,7	32,5
<i>Noordse landen</i>					
Finland	39,2	39,6	39,9	40,0	40,8
Denemarken	44,6	44,6	44,6	44,9	45,4
Zweden	55,3	55,5	56,0	56,0	55,4
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	4,0	4,3	4,4		
Italië	9,7**	NB	10,8**	13,6	14,9**
Portugal	22,2	23,8	25,5	26,9	29,1**
Spanje	17,7**	19,7**	26,6*	23,2**	
Oostenrijk	31,3	33,1	33,8	35,3	35,9
Verenigd Koninkrijk	39,5	40,1	40,6	41,5	42,3*
Ierland	31,5*	31,2*	31,1	31,4	
EU-15	28,6**	30,0**	30,6**	31,8**	32,8**

1.45 Aantal geboorten buiten een huwelijk in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
Eurostat, website

* Voorlopige cijfers

** Ramingen

NB: niet beschikbaar

Aantal abortussen per 100 geboorten

	2000	2001	2002	2003	2004
Vlaams Gewest	9,9	10,9	10,8	11,2	
België	11,8	12,8	13,0	13,9	
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	17,6	18,4	18,1	18,1	18,4
Frankrijk	25,4	26,9	27,9	27,4	
Luxemburg	NB				
Nederland	13,2	14,1	14,6	14,4	
<i>Noordse landen</i>					
Finland	19,3	19,0	19,6	18,9	19,2
Denemarken	23,4	23,4	23,4	24,0	
Zweden	34,3	34,7	34,8	34,8	34,1
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	NB				
Italië	25,0	24,9	24,3		
Portugal	NB				
Spanje	16,0	17,2	18,4	18,1	
Oostenrijk	3,0	3,1			
Verenigd Koninkrijk	27,9	28,4	28,3	28,1	
Ierland	NB				

1.46 Aantal abortussen per 100 geboorten sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

European health for all database, WHO Regional Office for Europe, Kopenhagen, Denemarken

NB: niet beschikbaar

6.2. Aantal jonge kinderen

Het Vlaams Gewest is een *kleine regio* binnen Europa. Met 309 328 kinderen onder de 5 jaar maken de Vlaamse kinderen slechts een zeer kleine fractie uit van het aantal jonge kinderen in de Europese Unie. De Europese Unie telde op 1 januari 2005 in totaal ongeveer 20,2 miljoen kinderen onder de 5 jaar (raming).

Een opvallend aspect van de demografische evolutie in de Europese landen is de *ontgroening*, als complement van het vaker vernoemde vergrijzingsproces.

De evolutie van het *aantal jonge kinderen* in de EU-15-landen is verschillend. Een aantal landen kenden een stijging van het aantal jonge kinderen: Frankrijk, Nederland, Zweden en de mediterrane landen. Samen met het Vlaams Gewest kenden ook België, Duitsland, Luxemburg, Finland, Denemarken en Oostenrijk een daling. In tabel 1.47 is het aantal kinderen onder de 5 jaar opgenomen vanaf 2000. Tabel 1.48 geeft de procentuele evolutie weer, met 2000 als basis.

Tabel 1.49 schetst de evolutie van *het aandeel jonge kinderen in de totale bevolking*. Het aandeel van jonge kinderen in de totale bevolking bedraagt 5,4% in de EU-15 (2000). Een aantal landen kennen een lager aandeel: Duitsland, Griekenland, Italië, Portugal, Spanje en Oostenrijk, en ook het Vlaams Gewest. Ierland kent het hoogste aandeel jonge kinderen (situatie 2003, 2004 of 2005) (zie tabel 1.49).

Voor de komende jaren (2010) wordt gerekend met nagenoeg een status-quo van het aantal jonge kinderen in de EU-15 (basisscenario). De verwachte evoluties zijn wel verschillend in de EU-15-landen, en er zijn ook verschillen naargelang van de leeftijdsklasse. Voor de mediterrane EU-landen en voor Ierland wordt een stijging verwacht. In Spanje en Ierland zelfs een aanzienlijke stijging (+10%). Voor de noordse landen wordt gerekend op een daling. Voor de aan België grenzende EU-landen verwacht Eurostat ook een daling, met uitzondering van Frankrijk, waar alleen in de leeftijdsgroep onder de 3 jaar een lager aantal kinderen wordt verwacht dan in 2004. Ook voor Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk wordt gerekend met een lager aantal kinderen (zie tabel 1.50).

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	320 682	317 748	314 061	310 073	307 914	309 328
België	577 217	577 249	575 795	572 656	571 374	574 859
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	3 947 634	3 943 844	3 892 984	3 804 521	3 724 320	
Frankrijk	3 598 700	3 657 400	3 705 200	3 751 000	3 786 648	
Luxemburg	28 598	28 320	28 214	27 936	27 880	
Nederland	983 500	1 001 100	1 014 600	1 022 600	1 021 216	
<i>Noordse landen</i>						
Finland	297 522	291 275	286 792	283 195	283 137	
Denemarken	340 593	337 437	335 358	332 056	330 377	
Zweden	468 716	457 850	455 767	462 499	482 886	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	502 636	NB	506 210	504 864		
Italië	2 658 974	2 683 051	2 616 503	2 644 633	2 701 151	
Portugal	556 690	534 286	541 541	551 086	557 395	
Spanje	1 926 936	1 879 425	1 926 290	2 008 390	2 088 216	
Oostenrijk	422 562	414 486	401 200	397 972	395 329	
Verenigd Koninkrijk	3 607 588	3 589 588				
Ierland	263 643	269 379	276 539	283 075		
EU-15	20 181 572					

1.47 Aantal kinderen onder de 5 jaar sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Council of Europe, Recent demographic developments in Europe, 2004

FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

NB: niet beschikbaar

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	100,0	99,1	97,9	96,7	96,0	96,5
België	100,0	100,0	99,8	99,2	99,0	99,6
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	100,0	99,9	98,6	96,4	94,3	
Frankrijk	100,0	101,6	103,0	104,2	105,2	
Luxemburg	100,0	99,0	98,7	97,7	97,5	
Nederland	100,0	101,8	103,2	104,0	103,8	
<i>Noordse landen</i>						
Finland	100,0	97,9	96,4	95,2	95,2	
Denemarken	100,0	99,1	98,5	97,5	97,0	
Zweden	100,0	97,7	97,2	98,7	103,0	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	100,0	NB	100,7	100,4		
Italië	100,0	100,9	98,4	99,5	101,6	
Portugal	100,0	96,0	97,3	99,0	100,1	
Spanje	100,0	97,5	100,0	104,2	108,4	
Oostenrijk	100,0	98,1	94,9	94,2	93,6	
Verenigd Koninkrijk	100,0	99,5				
Ierland	100,0	102,2	104,9	107,4		

1.48 Evolutie van het aantal kinderen onder de 5 jaar sinds 2000 in de EU-15-landen (2000 = 100)

Bronnen: Council of Europe, *Recent demographic developments in Europe, 2004* (eigen berekeningen)

FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, *Bevolkingsstatistieken*

NB: niet beschikbaar

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	5,4	5,3	5,3	5,2	5,1	5,1
België	5,6	5,6	5,6	5,5	5,5	5,5
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	4,8	4,8	4,7	4,6	4,5	
Frankrijk	6,1	6,2	6,2	6,3	6,3	
Luxemburg	6,6	6,4	6,4	6,2	6,2	
Nederland	6,2	6,3	6,3	6,3	6,3	
<i>Noordse landen</i>						
Finland	5,8	5,6	5,5	5,4	5,4	
Denemarken	6,4	6,3	6,2	6,2	6,1	
Zweden	5,3	5,2	5,1	5,2	5,4	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	4,8	NB	4,6	4,6		
Italië	4,6	4,6	4,6	4,6	4,7	
Portugal	5,4	5,2	5,2	5,3	5,3	
Spanje	4,9	4,7	4,8	4,9	5,1	
Oostenrijk	5,2	5,2	5,0	4,9	4,9	
Verenigd Koninkrijk	6,1	6,0				
Ierland	7,0	7,0	7,1	7,1		
EU-15	5,4					

1.49 Leeftijdsstructuur: aandeel van de kinderen onder de 5 jaar in de totale bevolking sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Council of Europe, *Recent demographic developments in Europe, 2004*

FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, *Bevolkingsstatistieken*

NB: niet beschikbaar

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen onder de 12 jaar
België	-3,2	-4,0	-2,7	-3,1
Duitsland	-3,3	-9,0	-4,7	-5,5
Frankrijk	-4,3	0,1	5,8	1,8
Luxemburg	0,3	-3,5	-0,6	-1,1
Nederland	-8,9	-4,7	4,5	-1,2
Finland	1,1	-0,8	-9,7	-5,1
Denemarken	-8,2	-5,8	-4,5	-5,7
Zweden	8,3	13,7	-11,1	-0,9
Griekenland	5,3	7,2	-3,5	1,2
Italië	-2,0	3,0	1,4	0,9
Portugal	1,4	4,7	4,3	3,6
Spanje	7,3	14,8	9,6	10,3
Oostenrijk	-2,3	-2,9	-11,4	-7,4
Verenigd Koninkrijk	0,5	-1,1	-7,8	-4,2
Ierland	8,1	12,7	10,4	10,4
EU-15	-1,0	0,2	-0,7	-0,5

1.50 Vooruitzichten inzake de evolutie van het aantal kinderen onder de 12 jaar in de EU-15-landen voor 2010: procentueel verschil met het aantal kinderen in 2004 – basisscenario

Bron: Eurostat, Population Projections 2004-based (website)

6.3 Interlandelijke adoptie

Van alle landen van de EU-15 ligt het relatieve aantal interlandelijke adopties het laagst in het Verenigd Koninkrijk; het bedraagt 0,48 per 100 000 inwoners. Ook

in Duitsland, Vlaanderen en de Franse Gemeenschap is het aantal interlandelijke adopties zeer beperkt. Het bedraagt 2,08 per 100 000 inwoners in Duitsland, 2,38 in Vlaanderen en 3,15 in de Franse Gemeenschap. Spanje, Denemarken,

Luxemburg en Zweden kennen een veel hogere frequentie van interlandelijke adopties dan Vlaanderen (zie tabellen 1.51 en 1.52).

Adoptie

Ontvangend land	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vlaamse Gemeenschap⁽¹⁾	210	173	187	165	143	172
Franse Gemeenschap ⁽¹⁾	290	246	257	366		
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	1 891	1 789	1 919	1 720		
Frankrijk	2 971	3 094	3 551	3 995	3 769	
Luxemburg ⁽¹⁾	59	61	49	53	61	
Nederland	1 193	1 122	1 130	1 154	1 307	
<i>Noordse landen</i>						
Finland	198	218	246	238	289	
Denemarken	716	631	609	522	527	
Zweden	981	1 044	1 107	1 046	1 109	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	NB					
Italië	NB	1 797	2 225	2 772	3 398	
Portugal	NB					
Spanje	3 062	3 428	3 625	3 951		
Oostenrijk	NB					
Verenigd Koninkrijk	312	326	329	286		
Ierland	NB					

1.51 Evolutie van het aantal interlandelijke adopties in de EU-15-landen sinds 2000

Bron: Informatie verstrekt door de Centrale Autoriteiten inzake interlandelijke adoptie

(1) alleen adopties gerealiseerd door een erkende adoptiedienst

NB: niet beschikbaar

Ontvangend land	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vlaamse Gemeenschap ^{(1) (2)}	3,54	2,91	3,13	2,75	2,38	2,85
Franse Gemeenschap ^{(2) (3)}	2,83	2,39	2,50	2,56	3,15	
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	2,30	2,17	2,33	2,08		
Frankrijk	5,06	5,24	5,98	6,70	6,29	
Luxemburg ⁽²⁾	13,54	13,88	11,03	11,82	11,53	
Nederland	7,52	7,02	7,02	7,13	8,04	
<i>Noordse landen</i>						
Finland	3,83	4,21	4,74	4,57	5,54	
Denemarken	13,43	11,80	11,34	9,70	9,76	
Zweden	11,07	11,75	12,43	10,70	12,36	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	NB					
Italië	NB	3,11	3,95	4,84	5,91	
Portugal	NB					
Spanje	7,76	8,54	8,97	9,71		
Oostenrijk	NB					
Verenigd Koninkrijk	0,52	0,54	0,56	0,48		
Ierland	NB					

1.52 Evolutie van het aantal interlandelijke adopties per 100 000 inwoners in de EU-15-landen sinds 2000

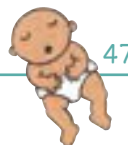
Bron: Informatie verstrekt door de Centrale Autoriteiten inzake interlandelijke adoptie

(1) per 100 000 inwoners in het Vlaams Gewest

(2) alleen adopties gerealiseerd door een erkende adoptiedienst

(3) per 100 000 inwoners in het Waals Gewest

NB: niet beschikbaar

HOOFDSTUK 2

Gezinnen van jonge kinderen: de diversiteit gehoord

In dit hoofdstuk gaan we in op de gezinscontext van jonge kinderen in Vlaanderen. We hebben aandacht voor de gezinsvorm waarin kinderen opgroeien (tweeouder- of eenoudergezin, gehuwd paar of samenwonend paar), het opgroeien samen met broers of zussen, de gezinstaal, de ouders en de grootouders. Als achtergrond bij deze gezinscontext besteden we aandacht aan huwelijken en echtscheidingen in Vlaanderen. Ten slotte plaatsen we een aantal Vlaamse cijfers in een Europese context. We vergelijken met de landen van de EU-15.

Een aantal gegevens komen niet langer uit enquêtes maar uit het rijksregister en zijn dus populatiegegevens. Het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie zorgt voor de ontsluiting van deze gegevens.

1. Twee- of eenoudergezin?

Jonge kinderen in een eenoudergezin blijven uitzonderlijk

De meeste jonge kinderen leven in een tweeoudergezin. Het aandeel kinderen onder de 3 jaar dat in een eenoudergezin leeft, bedraagt 7,3%; bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt het 10,4% en bij kinderen op lagereschoolleeftijd 13,5% (zie tabel 2.1 en grafiek 2.2). Het aandeel kinderen onder de 12 jaar dat leeft in een

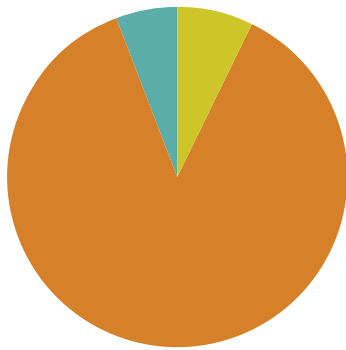
Twee- of eenoudergezin

	2003	2004
Kinderen onder de 3 jaar		
Eenoudergezin	7,1	7,3
Tweeoudergezin	87,4	87,1
Andere/niet bekend	5,5	5,6
Totaal	100,0	100,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar		
Eenoudergezin	10,0	10,4
Tweeoudergezin	86,3	85,8
Andere/niet bekend	3,6	3,7
Totaal	100,0	100,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar		
Eenoudergezin	12,9	13,5
Tweeoudergezin	84,5	83,8
Andere/niet bekend	2,5	2,6
Totaal	100,0	100,0
Kinderen onder de 12 jaar		
Eenoudergezin	10,9	11,3
Tweeoudergezin	85,6	85,1
Andere/niet bekend	3,5	3,6
Totaal	100,0	100,0

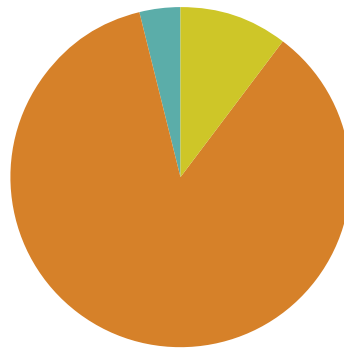
2.1 Kinderen onder de 12 jaar naar twee- of eenoudergezin - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het rijksregister – bewerking door E. Lodewijckx, Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie (CBGS)

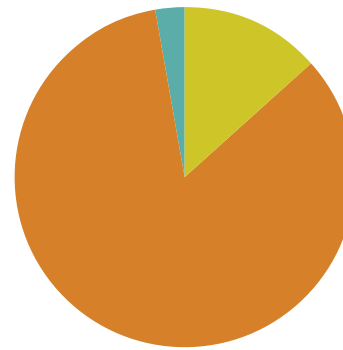

Kinderen onder de 3 jaar

Kinderen van 3 tot 6 jaar

Kinderen van 6 tot 12 jaar

● Tweeoudergezin (87,1%)

● Eenoudergezin (7,3%)

● Andere/niet bekend (5,6%)

● Tweeoudergezin (85,8%)

● Eenoudergezin (10,4%)

● Andere/niet bekend (3,7%)

● Tweeoudergezin (83,8%)

● Eenoudergezin (13,5%)

● Andere/niet bekend (2,6%)

2.2 Kinderen onder de 12 jaar naar twee- en eenoudergezin – Vlaams Gewest – 2004

Bron: gegevens uit het rijksregister – bewerking door E. Lodewijckx, Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie (CBGS)

eenoudergezin neemt toe, met 0,4 van 2003 naar 2004. De toename is iets groter bij kinderen van 6 tot 12 jaar (+0,6%) dan bij de jongere kinderen (zie tabel 2.1).

2. Gezinstype

Het klassieke kerngezin loopt terug. Bijna 20% van de kinderen onder de drie jaar woont bij een ongehuwd paar en ruim 11% van alle kinderen bij een alleenstaande ouder

De aandacht wordt geregeld gevestigd op de terugloop van het klassieke kerngezin. Maar uit de gegevens over het

gezin waarin jonge kinderen leven, blijkt dat voor hen de realiteit nog steeds in hoofdzaak het klassieke kerngezin is. Van de kinderen onder de 12 jaar leeft ruim 71% bij de *natuurlijke vader en moeder* die tevens een *echtpaar* vormen (zie tabel 2.3). Wel is er een verschil tussen de zeer jonge en de wat oudere kinderen. Van de kinderen onder de 3 jaar woont 19,3% bij een *ongehuwd* paar. Bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt dit 11,5% en bij kinderen van 6 tot 12 jaar 7,1%. Tegenover 2003 is er een toename van het aantal kinderen jonger dan 12 jaar dat leeft bij een ongehuwd paar, van 9,7% naar 11%.

Kinderen die bij een *alleenstaande ouder* wonen, wonen vooral bij een alleenstaande moeder. 10,1% van de kinderen jonger dan 12 jaar woont bij een alleenstaande moeder en slechts 1,2% bij een alleenstaande vader. Het aantal kinderen dat woont bij een alleenstaande moeder nam licht toe van 2003 naar 2004 (+0,4%); het aantal kinderen dat woont bij een alleenstaande vader bleef ongewijzigd (zie tabel 2.3).

Bij 3,4% van de kinderen onder de 12 jaar is het duidelijk dat zij bij een ouder en een stiefouder wonen (zie tabel 2.3).

	2003		2004		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind bij gehuwd paar	75,9	67,9	74,3	76,7	74,1
Bij beide ouders	73,2	67,5	71,9	72,5	71,2
Bij een ouder en een stiefouder	1,0	0,1	0,5	1,6	1,0
Bij een ouder en een ?stiefouder? ⁽¹⁾	1,8	0,3	1,9	2,5	1,9
Kind bij ongehuwd paar	9,7	19,3	11,5	7,1	11,0
Bij beide ouders ⁽²⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bij een ouder en een stiefouder ⁽²⁾	2,3	0,9	1,8	3,3	2,4
Bij een ouder en een ?stiefouder? ⁽¹⁾	7,4	18,4	9,7	3,8	8,6
Kind bij alleenstaande moeder	9,7	6,5	9,4	12,0	10,1
Kind bij alleenstaande vader	1,2	0,7	1,0	1,6	1,2
Kind inwonend bij een ander kerngezin ⁽³⁾	2,9	4,7	3,1	2,1	2,9
Kind niet geklasseerd	0,6	0,9	0,6	0,5	0,6
Kind in collectief huishouden	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.3 Type van gezin waarin kinderen onder de 12 jaar leven – Vlaams Gewest (percentage) – situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het rjksregister – bewerking door E. Lodewijckx, Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie (CBGS)

(1) ?stiefouder?: mogelijk de stiefmoeder/-vader van het kind, maar het kan ook de moeder/vader zijn

(2) Als kinderen bij een ongehuwd paar wonen, is het moeilijk uit te maken of het gaat om de natuurlijke vader of moeder. Deze kinderen zijn dan ook meestal opgenomen in de categorie 'bij een ouder en een ?stiefouder?'

(3) Bijvoorbeeld bij de grootouders

3. Kind alleen?

De meeste jonge kinderen groeien niet alleen op

Bijna 70% van de kinderen jonger dan 12 jaar leeft in een gezin met *nog 1 of 2 broers of zussen*. 21,5% van de kinderen is enig kind en 9,2% leeft met 3 of meer

broers of zussen. In tabel 2.4 is dit opgenomen per leeftijdsklasse.

Kinderen in het huishouden	2003		2004		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Enig kind	21,4	38,4	18,8	15,4	21,5
Een ander kind	47,8	41,1	51,8	48,9	47,8
Twee andere kinderen	21,6	14,3	20,9	24,9	21,6
Drie andere kinderen	6,4	4,2	5,9	7,6	6,4
Vier of meer andere kinderen	2,8	2,0	2,5	3,2	2,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.4 Aantal andere kinderen jonger dan 18 jaar waarmee kinderen onder de 12 jaar samenwonen – Vlaams Gewest (alleen kinderen onder de 12 jaar die wonen bij een gehuwd of ongehuwd paar of bij een alleenstaande ouder) (percentage) – situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het rijksregister – bewerking door E. Lodewijckx, Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie (CBGS)

4. Kinderen, de hele tijd thuis wonen of niet

Verblijfsco-ouderschap zeer beperkt

Een aantal kinderen leven niet dag in dag uit in het gezin waarvan ze deel uitmaken. In het onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck naar de zorg voor jonge kinderen in Vlaanderen werd dit nagevraagd. 3,0% van de kinderen onder de 12 jaar woont niet de hele tijd thuis. Bijna de helft van deze kinderen woont deels bij de ex-echtgenoot of ex-partner (zie tabel 2.5).

Kinderen hele tijd thuis wonend of niet

Thuis wonend	
Hele tijd	97,0
Niet hele tijd	3,0
Totaal (N=2416)	100,0
Situatie van de niet de hele tijd thuis wonende kinderen	
Woont bij ex-echtgenoot of ex-partner	49,3
Verblijft in internaat van een school	6,8
Andere situatie ⁽¹⁾	43,8
Totaal (N=73)	100,0

2.5 Kinderen onder de 12 jaar naargelang zij al of niet de hele tijd thuis wonen – 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

(1) Bijvoorbeeld: verblijft in een instelling, geplaatst in een pleeggezin, of ook 'andere'

5. De gezinstaal

Voor nogal wat kinderen is een andere taal dan het Nederlands de 'moedertaal'

Jonge kinderen die thuis een andere taal spreken dan het Nederlands, worden geconfronteerd met grotere uitdagingen om het later op school, op de arbeidsmarkt, enz. goed te doen. We bekijken *de taal* waarin de moeder

Taal moeder - kind

	2004	2005
Nederlands	82,2	82,9
Frans	4,3	4,2
Turks	2,9	2,9
Arabisch	2,5	2,6
Berbers	1,5	1,6
Engels	1,0	1,0
Russisch	0,6	0,7
Spaans	0,4	0,4
Pools	0,3	0,4
Indisch	0,2	0,3
Albanees	0,3	0,2
Andere talen	3,8	2,8

2.6 Levendgeboren kinderen naar de taal die de moeder spreekt met het kind - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

met het *kind* praat. Bij ruim 17% van de kinderen geboren in 2005 was dit niet het Nederlands. Frans is de meest gebruikte andere taal (4,2%). Turks en Arabisch komen op twee en drie (zie tabel 2.6).

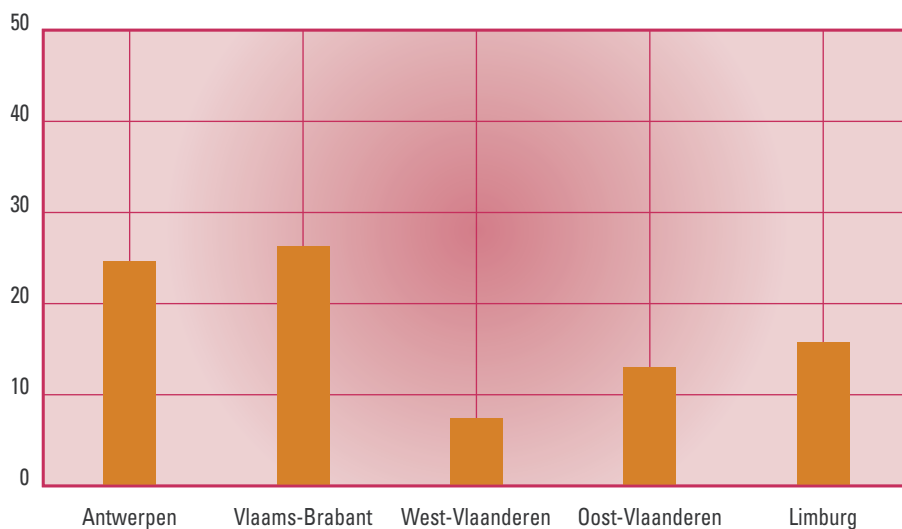
Naar provincie zijn er grote verschillen, met in Vlaams-Brabant en Antwerpen ongeveer 1 op de 4 kinderen van wie de moeder een andere taal dan het Nederlands spreekt met het kind. In Oost-Vlaanderen en Limburg ligt dit heel wat lager en in West-Vlaanderen bedraagt dit maar ruim 7% (zie grafiek 2.7).

6. Grijzende ouders?

Belangrijk aantal grijzende vaders: bijna 12% van de zeer jonge kinderen heeft een plus-40-jarige vader

Uit de gegevens van het rijksregister kennen we nu ook de leeftijd van de moeder en de vader van de jonge kinderen. 40% van de kinderen van 0 tot 3 jaar heeft een moeder van 30 tot 35 jaar en ruim 30% een moeder van 25 tot 30 jaar. De leeftijd van de vader ligt hoger. De leeftijdsgroep 35 tot 40 jaar en 40 jaar en meer maken samen bijna 37% uit.

Gezinstaal niet-Nederlands

2.7 Levendgeboren kinderen: percentage kinderen bij wie de taal die de moeder met het kind spreekt niet het Nederlands is, naar provincie - 2005

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Bij de kinderen van 3 tot 6 jaar zijn de moeders ook vooral (42,7%) 30 tot 35 jaar oud. Bij de vaders is ruim 58% 35 jaar of ouder.

Wanneer de leeftijdsverdeling van de ouders van de totale groep kinderen onder de 12 jaar wordt vergeleken met 2003, dan blijkt er een toename in de leeftijdsklasse

40 jaar en ouder, zowel bij de moeders als bij de vaders (zie tabel 2.8).

Grijzende ouders ⁽¹⁾

	2003		2004		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Huidige leeftijd van de moeder					
Onder de 20 jaar	0,1	0,4	0,0	0,0	0,1
20 tot 25 jaar	2,7	8,7	2,5	0,2	2,7
25 tot 30 jaar	13,2	30,9	16,2	3,9	13,1
30 tot 35 jaar	32,5	40,3	42,7	23,0	31,8
35 tot 40 jaar	34,1	16,2	29,4	43,5	33,8
40 jaar en ouder	17,5	3,4	9,1	29,4	18,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Huidige leeftijd van de vader					
Onder de 20 jaar	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
20 tot 25 jaar	0,9	2,8	0,6	0,1	0,9
25 tot 30 jaar	6,8	19,2	7,0	1,4	7,0
30 tot 35 jaar	24,6	41,3	34,2	12,3	24,5
35 tot 40 jaar	35,9	25,0	37,3	39,3	35,4
40 jaar en ouder	31,8	11,6	20,9	46,9	32,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.8 Kinderen onder de 12 jaar: huidige leeftijd van de moeder en de vader – Vlaams Gewest (percentage) – situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie (CBGS)

(1) Betreft de personen met wie het kind samenwoont, de ouder(s) of de stiefouder(s)

7. Gezondheidstoestand van de moeder en de vader van het kind

Jonge kinderen hebben meestal ouders in goede tot heel goede algemene gezondheid

Een slechte gezondheidstoestand van de ouders kan een belangrijke impact hebben op de leefomstandigheden van jonge kinderen, bijvoorbeeld op het opnemen van de dagelijkse zorg voor de kinderen, op de arbeidsparticipatie en het verdienvermogen, enz. De SILC-enquête (Statistics on Income and Living Conditions) 2004 leert ons hoe het zit met de gezondheidstoestand van de moeder en de vader van het kind. Er werd gevraagd naar de gezondheidstoestand in het algemeen. Het gaat dus om een subjectieve inschatting door de ondervraagden. Bij de meeste kinderen rapporteert hun moeder of vader dat de algemene gezondheidstoestand heel goed is (zie tabel 2.9).

8. Jonge kinderen en grootouders

40% van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft nog vier grootouders; een beperkt aantal (4,1%) heeft zelfs meer dan 4 grootouders. Het percentage kinderen met 4 grootouders ligt hoger bij de kinderen onder de drie jaar (zie tabel 2.10).

In grafiek 2.11 bekijken we de afstand tot de woning van de grootouders. Ongeveer 40% woont op minder dan 5 km van de grootouders van moederszijde. Voor de grootouders van vaderszijde is dit nagenoeg hetzelfde.

Grootouders zijn vooral op het vlak van *opvang van de kinderen* een grote steun. Slechts 17,3% van de kinderen onder de 12 jaar woont in een gezin dat stelt geen hulp te krijgen van de grootouders voor de oppas van de kinderen. De grootouders springen ook geregeld bij voor het *vervoer van de kinderen*. 42,5% van de gezinnen van de kinderen onder de 12 jaar kan hiervoor geregeld een beroep doen op de grootouders, en nog eens 13,7% sporadisch. Maar ook de hulp door te *koken voor het hele gezin* en de *hulp in het huishouden* zijn niet onbelangrijk. Respectievelijk 25,1% en 20,1% van de gezinnen van kinderen onder de 12 jaar kunnen geregeld gebruikmaken van deze hulp, en bij respectievelijk 14% en 12,1% kan dit sporadisch. Nogal wat gezinnen krijgen *financiële steun* van de grootouders: 17,6% geregeld en 9,3% sporadisch (zie tabel 2.12).

Gezondheidstoestand ouders

	Moeder	Vader
Heel goed	39,5	37,8
Goed	49,6	53,0
Redelijk	7,9	7,3
Slecht	2,4	1,1
Zeer slecht	0,6	0,8
Totaal	100,0 (N=892)	100,0 (N=784)

2.9 Algemene gezondheidstoestand van de moeder en de vader van kinderen onder de 12 jaar – Vlaams Gewest

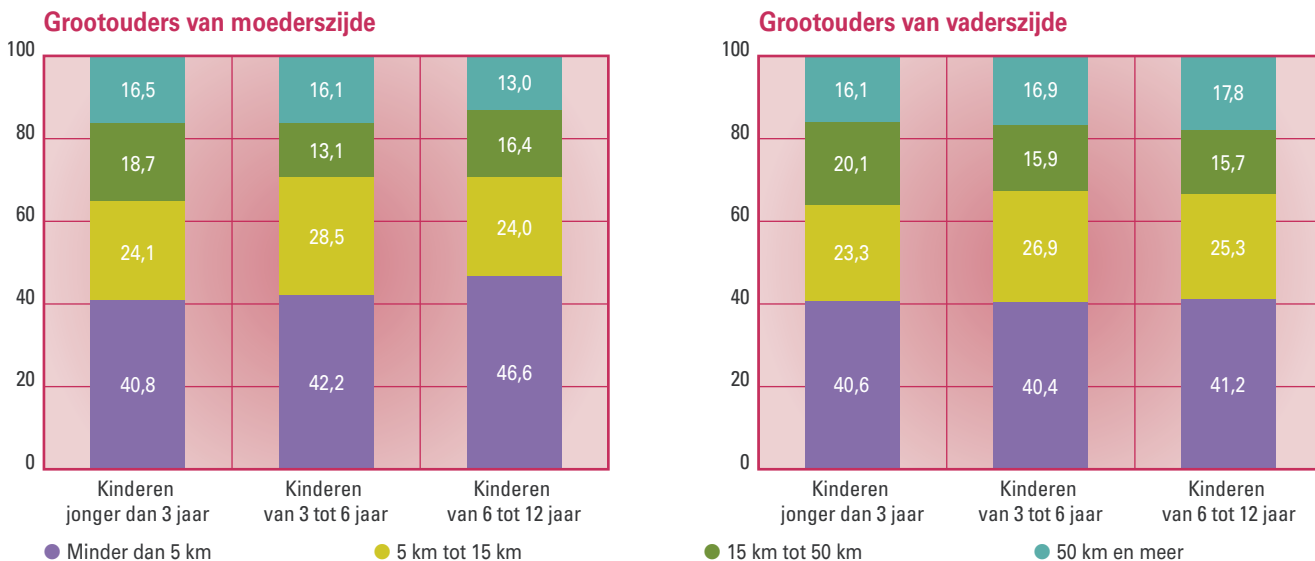
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2004

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Meer dan 4 grootouders	4,7	5,7	3,1	4,1
4 grootouders	50,7	42,5	35,0	40,3
3 grootouders	25,9	30,2	30,6	29,4
2 grootouders	11,5	17,5	21,3	18,2
1 grootouder	5,8	3,3	7,2	5,9
Geen grootouders	1,5	0,8	2,8	2,0
Totaal	100,0 (N=537)	100,0 (N=610)	100,0 (N=1270)	100,0 (N=2417)

2.10 Kinderen onder de 12 jaar: aantal in leven zijnde grootouders - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

Afstand tot grootouders⁽¹⁾

2.11 Kinderen onder de 12 jaar: afstand tot de grootouders van moederszijde en van vaderszijde - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

(1) Als de grootouders gescheiden zijn, dan is de afstand tot de dichtstbij wonende grootouder genomen

		Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Opvang van de kinderen	Ja ⁽¹⁾	74,1	78,2	62,2	68,9
	Zelden	11,7	9,6	16,7	13,8
	Nooit	14,2	12,2	21,2	17,3
Vervoer van de kinderen	Ja ⁽¹⁾	38,3	50,7	40,3	42,5
	Zelden	12,1	12,4	15,1	13,7
	Nooit	49,6	36,9	44,6	43,8
Hulp met koken voor het hele gezin	Ja ⁽¹⁾	26,6	29,3	22,4	25,1
	Zelden	15,3	15,5	12,7	14,0
	Nooit	58,1	55,2	65,0	60,9
Hulp in het huishouden	Ja ⁽¹⁾	25,1	21,1	17,4	20,1
	Zelden	14,4	14,5	10,0	12,1
	Nooit	60,5	64,4	72,6	67,8
Financiële steun	Ja ⁽¹⁾	19,5	19,3	15,9	17,6
	Zelden	11,2	12,1	7,2	9,3
	Nooit	69,3	68,7	76,9	73,1
Andere hulp	Ja ⁽¹⁾	19,8	18,0	13,3	16,0
	Zelden	5,5	5,6	4,9	5,2
	Nooit	74,7	76,4	81,8	78,8

2.12 Kinderen onder de 12 jaar: mate waarin het gezin hulp krijgt van een of meerdere grootouders – 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

(1) Omvat de antwoordcategorieën 'soms', 'vaak' en 'altijd'

9. Achtergrondgegevens

9.1. Huwelijken

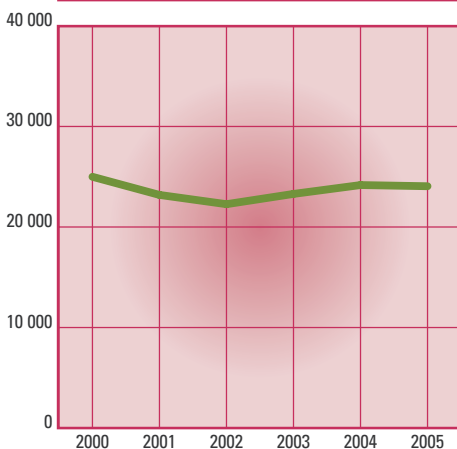
In 2005 werden er in het *Vlaams Gewest* 24 056 *huwelijken* gesloten; tegenover 2004 is het aantal huwelijken gedaald met 0,5%. Het bruto-huwelijkscijfer bedraagt 3,98 per 1000 inwoners (voorlopige cijfers) (zie tabel 2.13 en grafiek 2.14).

Huwelijken

	Aantal	Per 1000 inwoners
2004	24 172	4,02
2005	24 056*	3,98*

2.13 Aantal huwelijken in het *Vlaams Gewest*
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
* Voorlopige cijfers

Evolutie huwelijken

2.14 Evolutie van het aantal huwelijken in het *Vlaams Gewest* sinds 2000
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

De *gemiddelde leeftijd* bij huwelijk (2003; nog geen recentere cijfers beschikbaar) is in het *Vlaams Gewest* 33 jaar en 10 maanden bij de mannen en 31 jaar en 0 maanden bij de vrouwen. De mediaanleeftijd ligt ongeveer 3 jaar lager: 30 jaar en 8 maanden bij de mannen en 28 jaar en 2 maanden bij de vrouwen (2003). Tegenover 2002 nam zowel de gemiddelde leeftijd als de mediaanleeftijd toe met ongeveer een halfjaar. Er is een opmerkelijk verschil tussen de gemiddelde leeftijd bij een eerste huwelijk en die bij een volgend huwelijk. Bij nog nooit eerder gehuwde mannen en vrouwen bedraagt de gemiddelde leeftijd bij huwelijk respectievelijk 29 jaar en 11 maanden en 27 jaar en 8 maanden. De gemiddelde

leeftijd bij een eerste huwelijk lag zowel voor de mannen als voor de vrouwen iets hoger dan in 2002 (toename met respectievelijk 6 en 7 maanden). Bij huwelijken van gescheiden mannen met gescheiden vrouwen bedraagt de gemiddelde leeftijd respectievelijk 44 jaar en 1 maand en 40 jaar en 5 maanden (2003). De gemiddelde leeftijd bij huwelijken van uit de echt gescheiden mannen en vrouwen nam tegenover 2002 enkel toe bij de mannen (met 3 maanden). *Huwelijken op jonge leeftijd* zijn vrij uitzonderlijk: in het *Vlaams Gewest* waren in 2003 2,3% van de vrouwen en 0,3% van de mannen jonger dan 20 jaar. Deze cijfers zijn nagenoeg niet gewijzigd tegenover 2002.

9.2. Relatieontbindingen

In 2005 waren er in het *Vlaams Gewest* 15 392 *echtscheidingen*; het aantal echtscheidingen is gedaald met 4,8%. Per 1000 inwoners waren er in 2004 2,55 echtscheidingen (voorlopige cijfers) (tabel 2.15 en grafiek 2.16).

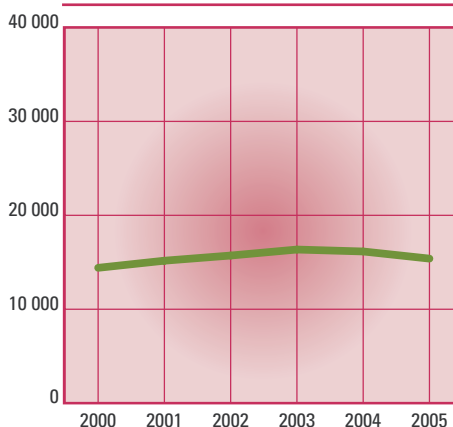
Het aantal echtscheidingen geeft evenwel geen volledig beeld van het aantal cohabitatiebreuken. Naast officiële echtscheidingen zijn er immers ook feitelijke echtscheidingen en ontbindingen van andere relatievormen.

Echtscheidingen

	Aantal	Per 1000 inwoners
2004	16 171	2,69
2005	15 392*	2,55*

2.15 Aantal echtscheidingen in het *Vlaams Gewest*
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
* Voorlopige cijfers

Evolutie echtscheidingen

2.16 Evolutie van het aantal echtscheidingen in het *Vlaams Gewest* sinds 2000
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

10. De Europese context

Nogal wat kinderen leven in een *eenoudergezin*, maar het gaat nog altijd om een minderheid. De stijging van het aantal kinderen in een *eenoudergezin* is een van de meest opvallende sociodemografische evoluties in Europa in de voorbije jaren.

In België bedraagt het aandeel kinderen jonger dan 18 jaar in een *eenoudergezin* 10,7%, een cijfer dat vergelijkbaar is met de cijfers in de aangrenzende landen. Het Verenigd Koninkrijk en Zweden kennen een veel hoger percentage: 20% of meer van de kinderen leeft er in een *eenoudergezin* (zie tabel 2.17). Deze cijfers zijn wel niet recent.

Het *huwelijkscijfer* (= aantal huwelijken per jaar per 1000 inwoners) in het *Vlaams Gewest* is zeer laag (zie tabel 2.18). Het cijfer voor het *Vlaams Gewest* ligt lager dan dat van alle EU-15-landen. Het *huwelijkscijfer* ligt het hoogst in Denemarken. In het voorbije decennium is het aantal huwelijken per 1000 inwoners in de meeste bestudeerde landen afgenomen. Deze dalende tendens gaat gepaard met het huwen op steeds latere leeftijd en met een toename van andere samenlevingsvormen.

In de meeste landen van de EU-15 zijn er ongeveer 2 tot 3 echtscheidingen per 1000 inwoners. De mediterrane EU-landen, met uitzondering van Portugal, kennen een lager aantal echtscheidingen per 1000 inwoners (zie tabel 2.19).

Kinderen in een eenoudergezin ⁽¹⁾

	1991	2000
België	5,3*	10,7**
<i>Aangrenzende landen</i>		
Duitsland	10,4***	12,4
Frankrijk	NB	NB
Luxemburg	5,8	7,1
Nederland	9,5	8,6****
<i>Noordse landen</i>		
Finland	11,5	15,0
Denemarken	NB	NB
Zweden	17,9	20,9
<i>Mediterrane landen</i>		
Griekenland	NB	NB
Italië	6,1	5,7
Portugal	NB	NB
Spanje	NB	NB
Oostenrijk	NB	NB
Verenigd Koninkrijk	17,8	23,8****
Ierland	NB	NB

2.17 Kinderen in een eenoudergezin in de EU-15-landen: percentage kinderen onder de 18 jaar dat leeft in een eenoudergezin omstreeks 1995

Bron: UNICEF, *A league table of Child Poverty in Rich Countries, 2005, reportcard nr. 6*

(1) kinderen onder de 18 jaar

* 1988 **1997

*** 1989 ****1999

NB: niet beschikbaar

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	4,2	3,9	3,7	3,9	4,0	3,98
België	4,4	4,1	3,9	4,0	4,2	4,13
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	5,1	4,7	4,8	4,6	4,8*	
Frankrijk	5,1*	4,9*	4,7	4,6**	4,3**	
Luxemburg	4,9	4,5	4,5	4,4	4,4	
Nederland	5,5	5,0*	5,2	4,9	4,7	
<i>Noordse landen</i>						
Finland	5,1	4,8	5,2	5,0	5,6	
Denemarken	7,2	6,8	6,9	6,5	7,0	
Zweden	4,5	4,0	4,3	4,4	4,8	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	4,5**	5,2**	5,3**	5,5	4,2**	
Italië	5,0	4,6	4,7*	4,5*	4,3*	
Portugal	6,2	5,7	5,5	5,1*	4,7*	
Spanje	5,4	5,1**	5,1*	5,0**	5,0**	
Oostenrijk	4,9	4,3	4,5	4,6	4,7	
Verenigd Koninkrijk	5,2	NB	NB	5,1**		
Ierland	5,0	5,0	5,1	5,1		
EU-15	5,1**	NB	4,8**	4,8**	4,7**	

2.18 Aantal huwelijken per 1000 inwoners (bruto-huwelijkscijfer) in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Eurostat, website

* Voorlopige cijfers

** Raming

NB: niet beschikbaar

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vlaams Gewest	2,6	2,6	2,6	2,7	2,7	2,55
België	2,6	2,8	3,0	3,0	3,0	2,95
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	2,4	2,4*	2,5	2,6		
Frankrijk	NB	1,9*	2,1*	2,1**		
Luxemburg	2,4	2,3**	2,4	2,3	2,3	
Nederland	2,2	2,3*	2,1*	1,9	1,9	
<i>Noordse landen</i>						
Finland	2,7	2,6	2,6	2,6	2,5	
Denemarken	2,7	2,7	2,8	2,9	2,9	
Zweden	2,4	2,4	2,4	2,4	2,2	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	1,0*	1,1**	1,0*	1,1	1,1**	
Italië	0,7	0,7**	0,7**	0,8		
Portugal	1,9	1,8*	2,7**	2,2*	2,2*	
Spanje	1,0*	0,9	1,0*	2,1**		
Oostenrijk	2,4	2,6	2,4**	2,3*	2,3*	
Verenigd Koninkrijk	2,6**	2,6	2,7**	2,8**		
Ierland	0,7*	0,7**	0,7	0,7**		
EU-15	1,9**	2,0**	2,1**	2,1**		

2.19 Aantal echtscheidingen per 1000 inwoners in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Council of Europe, Recent demographic developments in Europe, 2004

FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

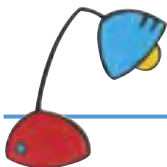
* Voorlopige cijfers

** Raming

NB: niet beschikbaar

HOOFDSTUK 3
Tewerkstelling in gezinnen
van jonge kinderen

De dagelijkse activiteiten van jonge kinderen worden in belangrijke mate bepaald door het feit of de ouders een betaalde baan hebben of niet. Kinderopvang wordt nog steeds vooral gebruikt wanneer de ouders uit gaan werken.

De arbeidsparticipatie van de ouders is ook een belangrijke bepalende factor voor de welvaart in het gezin. Werk hebben biedt nog steeds de beste bescherming tegen financiële armoede.

In dit hoofdstuk staan we stil bij de mate waarin jonge kinderen ouders hebben die beroepsactief zijn.

Naast de arbeidsparticipatie op zich bekijken we de omvang van de tewerkstelling, het werkschema en de flexibiliteit in de job.

We presenteren populatiegegevens uit het datawarehouse Arbeid bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid, gegevens uit het onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck naar de zorg voor jonge kinderen in Vlaanderen en gegevens uit de Labour Force Survey (Eurostat).

1. Arbeidsparticipatie van de ouders van jonge kinderen

De meeste kinderen leven bij ouders die tewerkgesteld zijn; slechts een beperkt aantal kinderen leeft in een gezin zonder werkende volwassenen

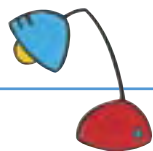
In de lijn van de opzet van 'Het kind in Vlaanderen' stellen we in dit punt een aantal cijfers voor over de tewerkstelling van de ouders van jonge kinderen met als teleenheid het kind.

Negen op de tien kinderen jonger dan 12 hebben *minstens een ouder** die aan het werk is. Anders geformuleerd, een op de tien kinderen leeft in een gezin zonder werkende ouders. 56% woont bij beide ouders* die allebei aan het werk zijn. Tegenover 2001 zien we een lichte afname van het aantal kinderen dat bij twee ouders woont die beiden werken (-0,3). Ook het aantal kinderen met minstens een werkende in het gezin is licht gedaald (-0,6). Tabel 3.1 geeft ook de situatie naargelang van de leeftijd van het kind.

Naargelang van het *gezinstype* zijn er verschillen in de arbeidsparticipatie van de ouder(s). Kinderen wonend bij een alleenstaande moeder leven vaker in een gezin zonder werkende persoon. Bij kinderen jonger dan 3 jaar wonend bij een alleenstaande moeder is slechts 46,1% van de moeders werkzaam.

Bij kinderen van 3 tot 6 jaar is dit 58,0%, en bij kinderen van 6 tot 12 jaar 63,6%. Hun moeders zijn vaker werkzoekend met werkloosheidsuitkering. Ook bij kinderen wonend bij een alleenstaande vader zijn er nogal wat met een vader die niet werkt. Van 21,8% van de kinderen onder de 12 jaar die bij een alleenstaande vader wonen, is de vader niet aan het werk (zie tabel 3.2 en grafiek 3.3).

** Bedoeld wordt: ouder(s), als het kind verblijft in het gezin van zijn ouder(s). Als het kind in een ander type van gezin verblijft, dan gaat het om de referentiepersoon van dit gezin en zijn/haar partner*

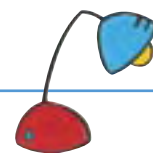

	2001		2002		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Twee werkenden	56,3	56,7	57,1	55,1	56,0
Een werkende en een werkzoekende met uitkering RVA	3,7	5,2	4,5	3,6	4,2
Een werkende en een niet-beroepsactieve met uitkering RVA ⁽¹⁾	4,1	6,6	4,5	2,1	3,7
Een werkende en een niet-beroepsactieve	19,8	16,8	17,8	21,0	19,2
Twee, enkel werkzoekend met uitkering RVA en/of niet-beroepsactief ⁽¹⁾	4,6	5,9	4,8	4,4	4,9
Een werkende	6,8	3,9	6,3	8,6	7,0
Een werkzoekende met uitkering RVA	2,1	2,1	2,3	2,4	2,3
Een niet-beroepsactieve met uitkering RVA ⁽¹⁾	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Een niet-beroepsactieve	2,3	2,3	2,3	2,6	2,4
Niet bekend	0,1	0,3	0,1	0,1	0,1
<i>Totaal met minstens een werkende in het gezin</i>	<i>90,6</i>	<i>89,2</i>	<i>90,2</i>	<i>90,3</i>	<i>90,0</i>
<i>Totaal enkel niet-werkende(n) in het gezin</i>	<i>9,4</i>	<i>10,8</i>	<i>9,8</i>	<i>9,7</i>	<i>10,0</i>
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.1 Kinderen onder de 12 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouders, of naar arbeidsparticipatie van de referentiepersoon en zijn/haar partner als het kind niet in het gezin van zijn/haar ouders verblijft – Vlaams Gewest (percentage) – situatie op 31 december

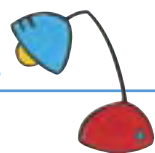
Bron: datawarehouse Arbeid bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Niet-beroepsactieve met uitkering RVA: omvat voltijds brugpensioen, voltijdse loopbaanonderbreking en vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende

	2001		2002		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind bij een gehuwd paar					
Beide ouders werkend	64,6	63,6	65,4	64,5	64,5
Een ouder werkend, andere ouder werkzoekend met uitkering RVA	3,8	5,1	4,6	3,9	4,3
Een ouder werkend, andere ouder niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	4,6	7,5	5,2	2,4	4,2
Een ouder werkend, andere ouder niet-beroepsactief	23,0	18,8	20,6	25,0	22,6
<i>Totaal met werkende ouder(s)</i>	<i>96,0</i>	<i>95,1</i>	<i>95,8</i>	<i>95,8</i>	<i>95,6</i>
Andere	4,0	4,9	4,2	4,2	4,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kind bij een ongehuwd paar					
Beide ouders werkend	65,9	64,6	66,5	66,4	65,7
Een ouder werkend, andere ouder werkzoekend met uitkering RVA	7,7	8,7	9,2	8,1	8,6
Een ouder werkend, andere ouder niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	5,1	6,6	4,8	2,7	4,8
Een ouder werkend, andere ouder niet-beroepsactief	15,0	13,9	13,2	16,0	14,5
<i>Totaal met werkende ouder(s)</i>	<i>93,7</i>	<i>93,8</i>	<i>93,7</i>	<i>93,3</i>	<i>93,6</i>
Andere	6,3	6,2	6,3	6,7	6,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vervolg op volgende bladzijde

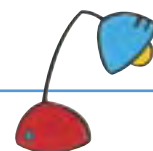

	2001		2002		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind bij een alleenstaande moeder					
Moeder werkend	60,2	46,1	58,0	63,6	59,6
Moeder werkzoekend met uitkering RVA	21,2	30,3	23,8	19,4	22,1
Moeder niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	2,2	3,1	2,6	1,8	2,2
Moeder niet-beroepsactief	16,3	20,5	15,6	15,2	16,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kind bij een alleenstaande vader					
Vader werkend	79,6	71,2	77,2	79,7	78,2
Vader werkzoekend met uitkering RVA	8,9	12,1	11,1	9,2	9,9
Vader niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7
Vader niet-beroepsactief	9,7	15,0	10,0	9,4	10,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

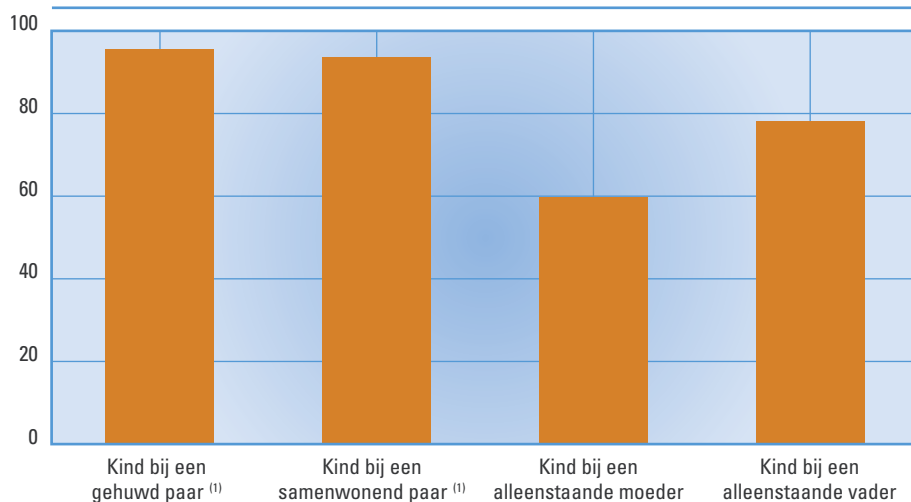
3.2 Kinderen onder de 12 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouders, of naar arbeidsparticipatie van de referentiepersoon en zijn/haar partner als het kind niet in het gezin van zijn/haar ouders verblijft en naar gezinstype – Vlaams Gewest (percentage) – situatie op 31 december

Bron: datawarehouse Arbeid bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Niet-beroepsactieven met uitkering RVA: omvat voltijds brugpensioen, voltijdse loopbaanonderbreking en vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende

Werkende ouder(s) in gezin

3.3 Percentage kinderen onder de 12 jaar naar al of niet werkende ouder(s) in het gezin naar gezinstype op 31 december 2002 – Vlaams Gewest

Bron: datawarehouse Arbeid bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Een of beide ouders werkend

2. De omvang van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen

Kinderen in tweeoudergezinnen: het 'anderhalf'-systeem komt het meest voor, maar ook het eenbaansgezin en het intensieve tweeбанengezin zijn belangrijk

18,8% van de kinderen in een *tweeoudergezin* heeft ouders die beiden voltijds werken als werknemer. Daarnaast werken van nog ruim 10% de beide ouders als zelfstandige (3,7%) of werkt een van beiden als zelfstandige en de andere voltijds als werknemer (6,7%). Samen maken deze groepen 29,2% uit.

Men kan hierbij spreken van kinderen van wie de ouders in hoge mate beroepsactief zijn, van wie de ouders behoren tot de intensieve 'tweeбанengezinnen'.

Een ander deel van de kinderen in een tweeoudergezin heeft ouders die in het 'anderhalf'-systeem zitten: een ouder werkt voltijds; de andere ouder werkt deeltijds of een ouder werkt als zelfstandige en de andere werkt deeltijds. 31,4% van de kinderen onder de 12 jaar bevindt zich in die situatie.

Een derde belangrijke groep zijn de kinderen die leven in een gezin waarin slechts een ouder werkt, voltijds als werknemer, of als zelfstandige of in een gezin waar beide ouders deeltijds werken. Het gaat om 31,2% van de kinderen onder de 12 jaar in een tweeoudergezin.

Men kan hier spreken van het 'eenbaansgezin'*

Van 2001 naar 2002 was er een lichte afname van kinderen in een intensief tweeбанengezin en in een eenbaansgezin en een toename van kinderen in het 'anderhalf'-systeem.

Van de *kinderen in een eenoudergezin* zijn heel wat ouders niet-beroepsactief. 38,4% van deze kinderen leeft bij een ouder – meestal de moeder – die niet-beroepsactief is. Van bijna 28% van deze kinderen werkt de ouder voltijds als werknemer. Bijna 24% werkt deeltijds en ruim 6% is zelfstandige (zie tabel 3.4 en grafiek 3.5).

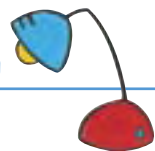
* Eenbaansgezin omvat ook de combinaties van een voltijds werkende ouder of een zelfstandige met een ouder die valt in de categorie 'andere' (werkenden met onbepaald statuut of speciale prestaties en geschorsten RVA)

3. Waarom hebben ouders van jonge kinderen geen betaalde baan?

Moeders werken vooral niet omwille van zorgtaken; vaders vooral niet omwille van het (nog) niet vinden van een betaalde baan.

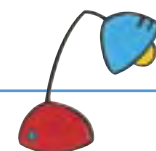
Bij kinderen van wie de moeder geen betaalde baan heeft, ligt de reden** hiervan in hoofdzaak bij de zorg voor kinderen of andere personen.

** Deze informatie komt uit een onderzoek bij een steekproef van kinderen (onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck)

	2001		2002		
	Totaal	Kinderen van 0 tot 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kinderen in tweeoudergezin					
Beide ouders voltijds werknemer	19,5	23,4	18,9	16,6	18,8
Een ouder voltijds, een ouder deeltijds werknemer	26,0	21,0	26,9	28,2	26,2
Beide ouders deeltijds werknemer	1,1	1,1	1,3	1,3	1,3
Een ouder voltijds werknemer, een niet-beroepsactief	19,9	21,3	19,3	19,1	19,6
Een ouder voltijds werknemer, een zelfstandige	6,9	7,1	6,8	6,6	6,7
Een ouder voltijds werknemer, een ouder andere ⁽¹⁾	2,1	3,1	1,8	1,8	2,1
Beide ouders zelfstandige	3,6	3,1	3,7	3,9	3,7
Een ouder zelfstandige, een ouder deeltijds werknemer	5,0	4,1	5,4	5,7	5,2
Een ouder zelfstandige, een niet-beroepsactief	8,1	6,3	7,5	8,7	7,8
Een ouder zelfstandige, een ouder andere ⁽¹⁾	0,3	0,5	0,3	0,3	0,3
Andere combinaties	7,6	9,1	8,1	8,0	8,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vervolg op volgende bladzijde

	2001		2002		
	Totaal	Kinderen van 0 tot 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kinderen in eenoudergezin					
Ouder voltijds werknemer	28,8	23,0	27,5	29,1	27,8
Ouder deeltijds werknemer	23,2	16,4	22,7	25,8	23,7
Ouder zelfstandige	6,6	5,3	6,2	6,8	6,4
Ouder niet-beroepsactief	37,6	51,8	40,3	34,6	38,4
Andere ⁽¹⁾	3,8	3,5	3,4	3,8	3,6
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

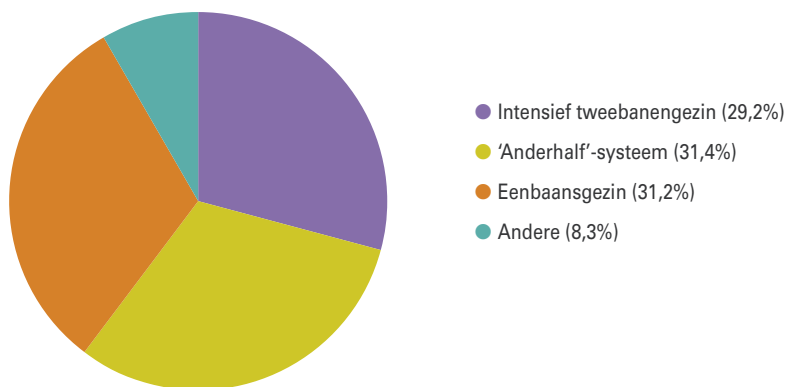
3.4 Kinderen onder de 12 jaar wonend bij een gehuwd paar, een ongehuwd paar of een alleenstaande moeder of vader naar omvang van de tewerkstelling van de ouders – Vlaams Gewest (percentage) – situatie op 31 december

Bron: datawarehouse Arbeid bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Andere: werkenden met onbepaald statuut of speciale prestaties en geschorsten RVA

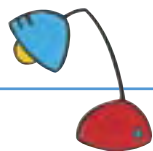
In een beperkt aantal gevallen is het te wijten aan het niet vinden van een betaalde baan. Bij kinderen van wie de vader geen betaalde baan heeft, ligt de reden in hoofdzaak in het niet vinden van een betaalde baan (zie tabel 3.6).

Omvang tewerkstelling

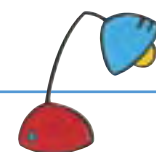
3.5 Omvang van de tewerkstelling van ouders van kinderen onder de 12 jaar die wonen in een tweebanengezin op 31 december 2002 – Vlaams Gewest (percentage)

Bron: datawarehouse Arbeid bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Moeder				
Omdat ik zorg voor andere kinderen of andere personen	66,7	79,6	77,0	75,7
Ik werk niet omdat ik bezig ben met andere dingen	1,3	1,0	0,0	0,5
Ik denk dat er voor mij geen geschikt werk is	2,6	2,9	0,4	1,5
Ik vond werk en begin binnenkort	0,0	1,0	1,3	1,0
Ik wacht de resultaten van een sollicitatie af	3,8	1,0	3,5	2,9
Ik heb geen werk gevonden	15,4	9,7	5,2	8,3
Omdat dit financieel interessanter is	0,0	0,0	0,4	0,2
Om gezondheidsredenen	1,3	0,0	0,4	0,5
Andere reden	9,0	4,9	11,7	9,5
Totaal	100,0 (N=78)	100,0 (N=103)	100,0 (N=230)	100,0 (N=411)
% kinderen met moeder zonder betaalde baan	16,3	18,8	23,2	20,6

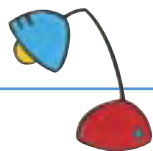
Vervolg op volgende bladzijde

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Vader				
Omdat ik zorg voor andere kinderen of andere personen	13,3	5,3	3,7	6,6
Ik werk niet omdat ik bezig ben met andere dingen	0,0	5,3	3,7	3,3
Ik denk dat er voor mij geen geschikt werk is	0,0	0,0	18,5	8,2
Ik vond werk en begin binnenkort	0,0	21,1	0,0	6,6
Ik wacht de resultaten van een sollicitatie af	13,3	0,0	3,7	4,9
Ik heb geen werk gevonden	40,0	31,6	51,9	42,9
Omdat dit financieel interessanter is				
Om gezondheidsredenen	6,7	5,3	0,0	3,3
Andere reden	26,7	31,6	18,5	24,6
Totaal	100,0 (N=15)	100,0 (N=19)	100,0 (N=27)	100,0 (N=67)
% kinderen met vader zonder betaalde baan	4,7	4,6	5,2	5,1

3.6 Kinderen onder de 12 jaar met een moeder respectievelijk een vader zonder betaalde baan: belangrijkste reden voor het niet hebben van een betaalde baan – 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

4. Waarom werken ouders van jonge kinderen deeltijds?

Vooraf omwille van het opnemen van zorgtaken

Uit het onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck blijkt dat moeders vooral deeltijds werken omwille van de zorg voor kinderen of andere personen. Bij kinderen onder de 3 jaar is ook het deeltijds werken om meer vrije tijd te hebben niet onbelangrijk (zie tabel 3.7). De weinige vaders (< 1%) die deeltijds werken, doen het ook omwille van de zorg voor kinderen of andere personen.

5. Gezinsvriendelijke regeling van de arbeidstijd?

Jonge kinderen hebben veelal vaders die veel uren werken. Hun vaders hebben ook meer een 'atypisch' werkschema dan hun moeders, maar kennen meer flexibiliteit

Voor het combineren van gezin en arbeid is de arbeidsduur een belangrijk element, evenals het werkschema en de flexibiliteit die wordt geboden op het werk.

In een onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck werd aan de moeders en vaders van jonge

kinderen gevraagd naar hun gewoonlijke arbeidsduur. Van kinderen onder de 12 jaar werkt de moeder gemiddeld bijna 32 uren en de vader 45 uren per week. Opmerkelijk is het grote aantal kinderen met een vader die 45 uren of meer per week werkt (38,9%) (zie tabel 3.8).

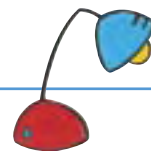
In tabel 3.9 beschrijven we het werkschema van de moeders en de vaders van kinderen onder de 12 jaar. We bekijken het werken buiten de daguren, ploegenarbeid, nachtarbeid, weekendwerk en werken op onregelmatige uren. 19,5% van de kinderen heeft een moeder die op

Reden deeltijds werken

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Moeder				
Omdat ik zorg voor andere kinderen of andere personen	88,9	86,5	93,2	91,0
Omdat ik meer vrije tijd wil	5,1	0,7	3,1	3,0
Omdat ik bezig ben met andere dingen	0,9	0,0	0,5	0,5
Omdat dit financieel interessanter is	0,9	5,0	1,0	1,9
Omdat ik denk dat er voor mij geen voltijdse job is	2,6	3,5	0,0	1,2
Andere	1,7	4,3	2,1	2,5
Totaal	100,0 (N=263)	100,0 (N=208)	100,0 (N=289)	100,0 (N=760)
% kinderen met deeltijds werkende moeder	36,0	38,9	41,7	39,7

3.7 Kinderen onder de 12 jaar waarvan de moeder deeltijds werkt: belangrijkste reden voor het deeltijds werken – 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

minstens een van die punten 'atypisch' werkt. Het aantal kinderen met 'atypisch' werkende vader ligt veel hoger: het bedraagt 41%. Bij de moeders gaat het vooral om werk buiten de daguren en weekendwerk; bij de vaders vooral om werk buiten de daguren.

De *flexibiliteit* op het werk verschilt opmerkelijk tussen de moeders en de vaders van jonge kinderen. Kinderen onder de 12 jaar hebben frequenter een moeder die de mogelijkheid heeft tot deeltijds werken of tot het nemen van ouderschapsverlof op haar werk. Hun vaders daarentegen kennen meer flexibiliteit in het begin- en einduur en hebben ook meer de mogelijkheid tot thuiswerk (zie tabel 3.10).

Gewoonlijke arbeidsduur ⁽¹⁾

	Moeder	Vader
Minder dan 20 uren	13,6	1,0
20 tot 25 uren	16,7	1,1
25 tot 30 uren	8,4	0,7
30 tot 35 uren	17,1	3,3
35 tot 40 uren	23,0	28,6
40 tot 45 uren	11,9	26,5
45 uren en meer	9,3	38,9
	100,0 (N=1734)	100,0 (N=1750)
Gemiddeld	31,82	45,01
P25	22,0	38,00
P75	38,0	50,00

3.8 Kinderen onder de 12 jaar: gewoonlijke arbeidsduur van hun moeder en hun vader - 2005 (percentage)
Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

(1) Kinderen van wie de moeder respectievelijk de vader betaald werk heeft of betaald werk tijdelijk heeft onderbroken. Het betreft hoofd- en bijberoep

Werkschema ⁽¹⁾

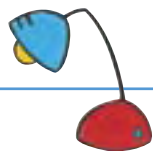
	Moeder	Vader
Werkt ook buiten de daguren	16,1	29,2
Doet ploegenwerk	8,5	12,6
Doet nachtwerk	3,6	7,1
Doet weekendwerk	12,4	13,6
Heeft onregelmatig werkschema ⁽²⁾	7,8	16,1
Minstens een van deze 'atypische' punten in werkschema	19,5	41,0

3.9 Kinderen onder de 12 jaar: werkschema van hun moeder en hun vader - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

(1) Kinderen van wie de moeder respectievelijk de vader betaald werk heeft of betaald werk tijdelijk heeft onderbroken

(2) Inbegrepen avondwerk

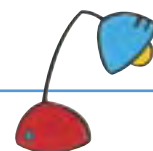

	Moeder	Vader
Flexibiliteit begin- en einduur		
Ik kan heel moeilijk afwijken van mijn werkuren	46,5	35,9
Ik kan afwijken van mijn begin- en einduren, als ik vooraf verwittig, zolang ik maar een afgesproken aantal uren op het werk ben	15,2	12,4
Ik kan afwijken van mijn begin- en einduren, als ik vooraf verwittig	19,0	18,2
Ik kan afwijken van mijn begin- en einduren zonder vooraf te verwittigen, zolang ik maar een afgesproken aantal uren op het werk ben	9,8	12,5
Ik kan afwijken van mijn begin- en einduren, zonder vooraf te verwittigen	9,5	20,9
Totaal	100,0 (N=1773)	100,0 (N=1745)
Huidige job biedt de mogelijkheid tot deeltijds werken	69,6 (N=1757)	24,7 (N=1757)
Huidige job biedt de mogelijkheid tot thuiswerk	18,9 (N=1728)	30,3 (N=1756)
Huidige job biedt de mogelijkheid tot nemen van ouderschapsverlof	71,7 (N=1769)	49,1 (N=1751)

3.10 Kinderen onder de 12 jaar: mogelijkheden inzake flexibel werken door hun moeder en hun vader - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

(1) Kinderen van wie de moeder respectievelijk de vader betaald werk heeft of betaald werk tijdelijk heeft onderbroken

6. Arbeidsparticipatie in gezinnen met jonge kinderen vanuit de invalshoek van de vrouwen

Hoge arbeidsparticipatie bij vrouwen. Alleenstaande moeders met een kind jonger dan 3 jaar zijn veel minder beroepsactief

Het datawarehouse Arbeid bij de Kruispuntpank Sociale Zekerheid maakt het mogelijk om in te zoomen op de arbeidsparticipatie van moeders met jonge kinderen met als teleenheid 'vrouwen', niet 'kinderen'. Gelet op de impact die de arbeidsparticipatie heeft

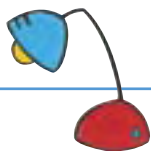
op de gezinssituatie, presenteren we ook deze gegevens.

De arbeidsparticipatie in 2002 van moeders met een kind jonger dan 12 jaar in het Vlaams Gewest bedroeg 70%. Dit cijfer is ongewijzigd tegenover 2001. De arbeidsparticipatie ligt iets lager bij moeders met een kindje jonger dan 3 jaar (67,1%). Bij alleenstaande moeders met een kind jonger dan 12 jaar ligt de arbeidsparticipatie veel lager dan bij niet-alleenstaande moeders (62,1% tegenover 71,0%). De alleenstaande moeders met een kind jonger dan 3 jaar kennen een nog lagere participatiegraad: slechts 47,3% is beroepsactief (zie tabel 3.11).

7. En de grootouders?

Nog slechts in beperkte mate beroepsactief

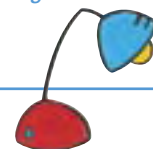
Bij kinderen onder de 3 jaar zijn nogal wat grootouders nog aan het werk, vooral van moederszijde. Bij 39% werkt de grootmoeder en/of de grootvader van moederszijde. Van vaderszijde bedraagt dit maar 24,1%. Uit tabel 3.12 blijkt in welke mate dit afneemt naarmate de kinderen ouder worden.

Een kind of jongste kind

	2001		2002		
	Totaal	Jonger dan 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	Totaal
Moeders samenwonend met partner					
Werkend in loondienst	61,1	59,4	62,1	61,7	61,0
Werkend als zelfstandige	7,3	6,6	7,5	7,8	7,3
Werkend als helper bij zelfstandige	0,8	0,8	0,9	0,8	0,8
Werkend in loondienst en als zelfstandige	1,7	1,8	1,8	1,9	1,9
<i>Totaal beroepsactief</i>	<i>70,9</i>	<i>68,6</i>	<i>72,3</i>	<i>72,2</i>	<i>71,0</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	4,1	5,9	4,8	3,4	4,6
Niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	3,9	7,2	3,1	0,9	3,6
Niet-beroepsactief	21,1	18,3	19,8	23,4	20,8
Totaal moeders samenwonend met partner	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Alleenstaande moeders					
Werkend in loondienst	55,3	41,1	54,7	59,6	54,7
Werkend als zelfstandige	5,4	4,5	5,3	5,8	5,4
Werkend als helper bij zelfstandige	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2
Werkend in loondienst en als zelfstandige	1,7	1,4	1,7	2,0	1,8
<i>Totaal beroepsactief</i>	<i>62,7</i>	<i>47,3</i>	<i>61,9</i>	<i>67,7</i>	<i>62,1</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	20,0	29,9	21,5	16,8	20,6
Niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	2,2	3,1	2,4	1,6	2,1
Niet-beroepsactief	15,1	19,7	14,2	13,9	15,1
Totaal alleenstaande moeders	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vervolg op volgende bladzijde

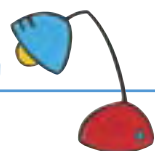
Een kind of jongste kind

	2001		2002		
	Totaal	Jonger dan 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	Totaal
Totaal moeders					
Werkend in loondienst	60,5	58,1	61,3	61,4	60,3
Werkend als zelfstandige	7,1	6,5	7,2	7,5	7,1
Werkend als helper bij zelfstandige	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7
Werkend in loondienst en als zelfstandige	1,7	1,7	1,8	1,9	1,8
<i>Totaal beroepsactief</i>	<i>70,0</i>	<i>67,1</i>	<i>71,1</i>	<i>71,5</i>	<i>70,0</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	5,8	7,6	6,8	5,3	6,4
Niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	3,7	6,9	3,0	1,0	3,4
Niet-beroepsactief	20,5	18,4	19,1	22,1	20,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.11 Arbeidsparticipatie van samenwonende en alleenstaande moeders met een kind of met jongste kind jonger dan 12 jaar naar leeftijd van het kind/jongste kind – Vlaams Gewest (percentage) – situatie op 31 december

Bron: datawarehouse Arbeid bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Niet-beroepsactief met uitkering RVA: omvat voltijds bruggpensioen, voltijdse loopbaanonderbreking en vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende

Percentage beroepsactief	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Grootouders van moederszijde	39,0	25,3	15,6	23,4 (N=2217)
Grootouders van vaderszijde	24,1	18,2	12,3	16,6 (N=2035)

3.12 Kinderen onder de 12 jaar: arbeidsparticipatie van de grootmoeder en/of grootvader van moederszijde en van vaderszijde – 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

8. De Europese context

8.1. Werkzaamheidsgraad bij vrouwen met jonge kinderen

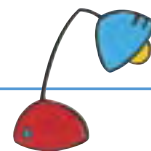
Over arbeidsparticipatie in gezinnen zijn er geen Europese cijfers beschikbaar die als teleenheid het kind nemen.

Wel is de *werkzaamheidsgraad* bij vrouwen met jonge kinderen bekend. Aan de hand van de Labour Force Survey (Eurostat) vergelijken we het Vlaams Gewest met de EU-15-landen, uitgezonderd de noordse landen en Ierland, die niet meedoen aan deze survey.

In tabel 3.13 is de werkzaamheidsgraad bij moeders opgesplitst naar het aantal kinderen – 1, 2 of 3 of meer kinderen – en naar de leeftijd van het jongste kind. De werkzaamheidsgraad bij moeders in het Vlaams Gewest behoort tot de hoogste. De werkzaamheidsgraad ligt veel lager in de mediterrane EU-landen, met uitzondering van Portugal. In Duitsland en het Verenigd Koninkrijk is de werkzaamheidsgraad laag bij moeders met een kind of het jongste kind jonger dan 3 jaar. Opmerkelijk is het verschil in werkzaamheidsgraad tussen moeders met 1 of 2 kinderen en moeders met 3 kinderen of meer. Deze laatste moeders kennen overal een relatief lagere werkzaamheidsgraad.

8.2. Kinderen in een gezin zonder werkende volwassene

In de EU-15 leeft ongeveer 9,6% van de kinderen jonger dan 18 jaar in een gezin zonder werkende volwassene. Met 12,9% telt België een relatief hoog aantal jongeren dat leeft in een gezin zonder werkende volwassene. Alleen Groot-Brittannië scoort hoger (zie tabel 3.14).

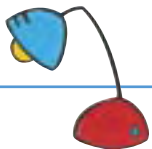

3

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 kinderen of meer
Met een kind of jongste kind jonger dan 3 jaar			
Vlaams Gewest	81	73	54
België	73	66	46
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	56	48	32
Frankrijk	70	52	31
Luxemburg	72	61	26
Nederland	77	70	55
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	50	49	40
Italië	58	48	34
Portugal	80	75	58
Spanje	57	49	33
Oostenrijk	75	58	42
Verenigd Koninkrijk	61	53	32
Met een kind of jongste kind van 3 tot 6 jaar			
Vlaams Gewest	78	80	62
België	70	73	53
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	66	57	38
Frankrijk	73	73	52
Luxemburg	76	57	39
Nederland	72	69	58

Vervolg op volgende bladzijde

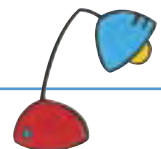

Werkzaamheidsgraad moeders ⁽¹⁾ (vervolg)

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 kinderen of meer
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	58	54	44
Italië	59	50	32
Portugal	81	75	70
Spanje	59	50	46
Oostenrijk	80	68	51
Verenigd Koninkrijk	67	63	45
Met een kind of jongste kind van 6 tot 12 jaar			
Vlaams Gewest	79	79	68
België	71	74	62
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	72	67	51
Frankrijk	73	79	58
Luxemburg	64	62	50
Nederland	73	75	70
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	60	59	50
Italië	56	53	42
Portugal	75	72	69
Spanje	54	53	55
Oostenrijk	79	77	66
Verenigd Koninkrijk	74	75	64

Vervolg op volgende bladzijde

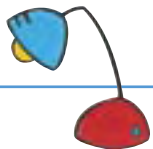

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 kinderen of meer
Totaal met een kind of jongste kind jonger dan 12 jaar			
Vlaams Gewest	79	78	61
België	72	72	53
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	67	59	39
Frankrijk	72	69	45
Luxemburg	68	60	37
Nederland	74	72	60
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	57	55	44
Italië	57	51	35
Portugal	77	74	64
Spanje	56	51	43
Oostenrijk	78	70	51
Verenigd Koninkrijk	70	66	45

3.13 Werkzaamheidsgraad bij vrouwen met een kind of jongste kind jonger dan 12 jaar naar leeftijd van het jongste kind in enkele EU-15-landen - 2004

Bron: Eurostat, Labour Force Survey, 2004 (Bewerking Steunpunt WAV)

(1) De andere EU-15-landen (Finland, Denemarken, Zweden en Ierland) doen niet mee met de Labour Force Survey

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
België	10,8	12,9	13,8	13,9	13,2	12,9
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	9,0	8,9	9,3	10,3	10,9	10,9*
Frankrijk	9,4	9,2	9,6	9,5	9,6	9,5
Luxemburg	4,1	3,4	2,8	3,1	3,0	3,0*
Nederland	8,0	6,0	6,0	7,0	7,0	6,9
<i>Noordse landen</i>						
Finland	NB	NB	NB	5,7	5,7	5,7*
Denemarken	NB	NB	5,6	5,7	6,0	6,0*
Zweden	NB	NB	NB	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	5,3	5,3	5,1	4,6	4,5	4,1
Italië	7,6	7,0	7,2	7,0	5,7	5,6
Portugal	3,9	3,6	4,2	5,0	4,3	4,3
Spanje	6,5	6,5	6,4	6,0	6,3	5,4
Oostenrijk	4,3	4,1	4,4	4,3	5,6	6,4
Verenigd Koninkrijk	17,0	16,9	17,4	17,0	16,8	16,5
Ierland	10,2	10,4	10,8	11,8	11,8	12,0
EU-15	9,7**	9,4**	9,8**	9,9**	9,8**	9,6**

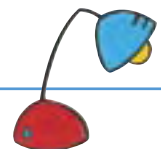
3.14 Kinderen jonger dan 18 jaar die leven in een huishouden zonder volwassene met betaald werk (percentage) in de EU-15-landen.

Bron: Eurostat

* Ramingen

** Voorlopige cijfers

NB: niet beschikbaar

HOOFDSTUK 4
Welvaart, armoede en
kansarmoede

Armoede heeft voor kinderen negatieve effecten, onmiddellijk en op termijn. Daarom staan we uitvoerig stil bij de inkomenssituatie in de gezinnen van jonge kinderen.

We bekijken het beschikbare inkomen in de gezinnen van jonge kinderen en aansluitend hierbij presenteren we de objectieve 'at-risk-of-poverty rate' - een EU-indicator om de mate van financiële armoede weer te geven - de subjectieve appreciatie door de gezinnen van hun inkomenssituatie en een aantal niet-monetaire aspecten die wijzen op ontberingen in het gezin. Vervolgens bekijken we de mate waarin kinderen leven in een gezin met een inkomensbron die wijst op een precaire financiële situatie (gewaarborgde kinderbijslag, alimentatie, leefloon). Daarna wordt stilgestaan bij de kansarmoede in gezinnen met jonge kinderen in Vlaanderen.

Vervolgens beschrijven we een aantal aspecten van de woonsituatie: type woning, een indicator voor het wooncomfort, en woonstatuut, dat een belangrijke impact heeft op het uitgavenpatroon van gezinnen.

Als laatste punt wordt de situatie op het vlak van armoede in Vlaanderen getoetst aan de situatie in de landen van de EU-15.

1. Het beschikbare inkomen per persoon in gezinnen van jonge kinderen

Weinig zorgen over geldzaken: de meeste kinderen leven in een gezin met een behoorlijk inkomen

We bekijken eerst het *beschikbare inkomen per persoon* in gezinnen van jonge kinderen. Het gaat om het 'equivalised' beschikbaar inkomen, dat wordt afgeleid van het beschikbare gezinsinkomen via een correctie voor de gezinsgrootte*.

We bekijken de mediaan (middelste getal van een geordende rij) i.p.v. het gemiddelde, omdat de mediaan minder beïnvloed wordt door de hoge en de lage inkomens.

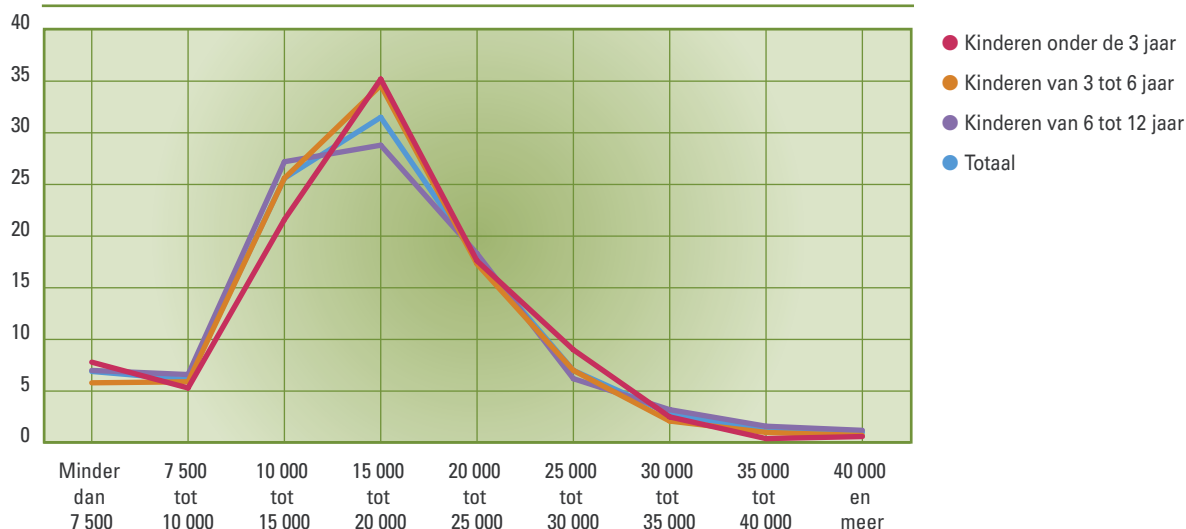
In de gezinnen van kinderen onder de 12 jaar bedroeg de mediaan in 2003 16 804,8 euro per jaar (teleenheid = kind). De 10% 'armste' kinderen leven in een gezin dat het moet stellen met ongeveer de helft van dat bedrag (8832 euro per jaar per persoon) of minder. De 10% 'rijkste' kinderen leven in een gezin dat beschikt over minstens 20 741 euro per jaar per persoon.

Grafiek 4.1 geeft de verdeling van de kinderen naar beschikbaar jaarinkomen, gecorrigeerd voor de gezinsgrootte in 2003.

* Voor de berekening van het beschikbare inkomen per persoon wordt gerekend met een gewicht van 1 voor het gezinshoofd (referentiepersoon in het huishouden), met een gewicht van 0,5 voor andere personen ouder dan 14 jaar in het gezin en een gewicht van 0,3 voor de kinderen jonger dan 14 jaar. Een gezin bestaande uit een moeder, een vader en twee kinderen jonger dan 14 jaar bestaat zo uit een equivalent van 2,1 personen

Beschikbaar jaarinkomen per persoon

4.1 Kinderen jonger dan 12 jaar naar beschikbaar jaarinkomen, gecorrigeerd voor gezinsgrootte, per persoon in hun gezin – Vlaams Gewest – 2003

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2004

2. Verhoogd armoederisico

Bijna 12% van de jonge kinderen leeft in een gezin met een verhoogd armoederisico

De 'at-risk-of-poverty rate' is binnen de EU uitgewerkt als maatstaf om het aandeel te ramen van de bevolking die leeft in een gezin dat beneden de armoedegrens zit. Er is sprake van 'at-risk-of-poverty' of verhoogd armoederisico als het gezin een beschikbaar inkomen per persoon heeft dat lager ligt dan 60% van het mediaan beschikbaar inkomen van het land. Voor 2003 was dit voor België 9324 euro per jaar.

We bekijken hier het percentage kinderen

dat leeft in een gezin met een inkomen beneden deze armoedegrens. De dagelijkse omstandigheden voor deze kinderen dreigen moeilijk te zijn en hun toekomstige economische situatie loopt gevaar.

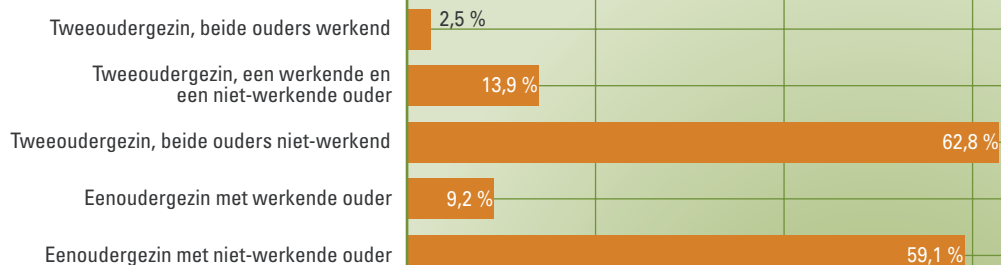
Algemeen is er een verhoogd armoederisico bij 11,9% van de kinderen onder de 12 jaar.

Naar leeftijdscategorie zijn er geen verschillen. Wel is er een groot verschil naargelang van het gezinstype, met het laagste risico voor kinderen in tweeoudergezinnen met 2 kinderen (5,7%) en het hoogste voor kinderen in een eenoudergezin (28,2%). Nog grotere verschillen zien we als we ook het niet

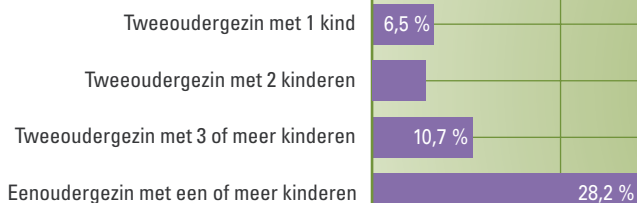
beroepsactief zijn mee bekijken. 62,8% van de kinderen in tweeoudergezinnen waarvan de beide ouders niet werken, kent een verhoogd armoederisico. Ook bij kinderen in eenoudergezinnen met een niet-werkende ouder ligt dit risico zeer hoog: 59,1%. Opmerkelijk is ook het verschil tussen kinderen in tweeoudergezinnen met 1 of 2 kinderen en in tweeoudergezinnen met 3 of meer kinderen: kinderen in tweeoudergezinnen met 3 of meer kinderen kennen een veel hoger risico op armoede dan kinderen in een tweeoudergezin met 1 of 2 kinderen (zie grafiek 4.2).

Naar tewerkstellingssituatie in gezin

Naar gezinstype

Naar leeftijd

Totaal kinderen onder de 12 jaar

11,9 %

0 20 40 60 80 100

4.2 Percentage kinderen onder de 12 jaar dat leeft in een gezin met een inkomen beneden de armoedegrens naar leeftijdscategorie, gezinstype en tewerkstellingssituatie in het gezin – Vlaams Gewest – 2003

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2004

(1) Armoedegrens: 60% van het mediaan beschikbaar jaarinkomen per persoon, in België. Voor 2004 9324 euro per jaar of 777 euro per maand per persoon

3. Moeilijkheden om de eindjes aan elkaar te knopen

Voor bijna 16% gaat dit moeilijk tot zeer moeilijk; voor 36% makkelijk tot zeer makkelijk

Nogal wat kinderen leven in een gezin waarvan de referentiepersoon stelt dat het moeilijk (9,8%) of zeer moeilijk (5,9%) is om de eindjes aan elkaar te knopen. 35,6% leeft in een gezin dat makkelijk tot zeer makkelijk kan rondkomen. In grafiek 4.3 is dit per leeftijdsklasse weergegeven.

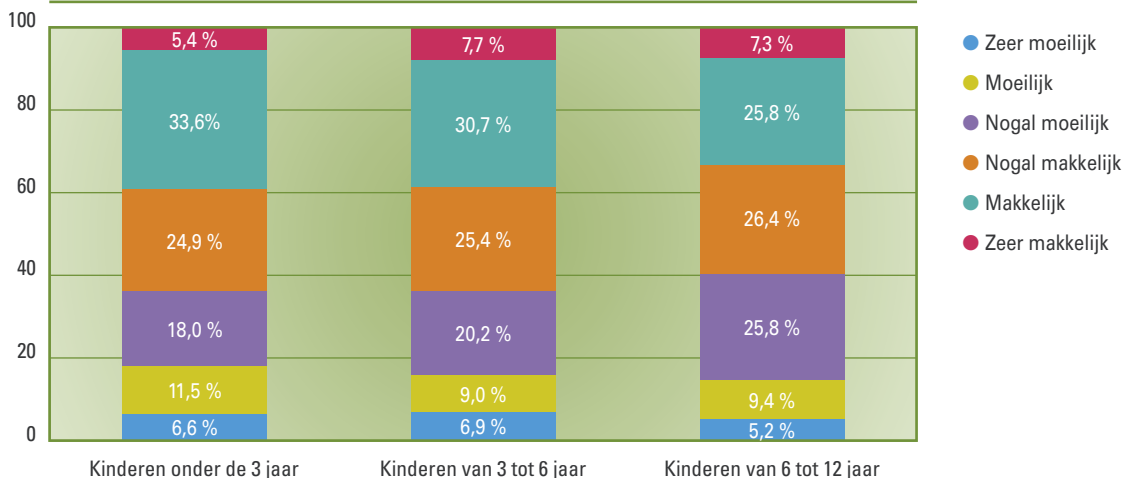
4. Niet-monetaire ontbering

Jaarlijks een week op vakantie gaan: niet evident

Naast de monetaire indicatoren bevat de SILC-enquête ook een aantal niet-monetaire indicatoren. In tabel 4.4 overlopen we het zich kunnen veroorloven om jaarlijks een week op vakantie te gaan, het zich kunnen veroorloven om vlees, kip of vis te eten, en het zich kunnen veroorloven om familie of vrienden te ontvangen.

Opmerkelijk is dat ruim 20% van de kinderen leeft in een gezin waarvan de referentiepersoon stelt dat het gezin zich niet kan veroorloven om *jaarlijks een week op vakantie* te gaan. Slechts een beperkt aantal kinderen leeft in een gezin dat zich niet kan veroorloven om *om de twee dagen vlees, kip of vis* te eten (of een vegetarisch equivalent). Ruim 8% leeft in een gezin dat zich niet kan veroorloven om *minstens eenmaal per maand vrienden of familie te ontvangen*. Naar leeftijdscategorieën zijn er weinig verschillen, behalve voor wat betreft het op vakantie gaan: kinderen van 6 tot 12 jaar leven vaker in een gezin dat zich jaarlijks geen week vakantie kan veroorloven.

Eindjes aan elkaar knopen

4.3 Kinderen onder de 12 jaar: door het gezin ervaren moeilijkheden om met het maandinkomen de eindjes aan elkaar te knopen – 2004 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2004

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Het gezin kan zich niet veroorloven jaarlijks een week op vakantie te gaan	20,0	17,5	22,1	20,6 (N=1144)
Het gezin kan zich niet veroorloven om om de twee dagen vlees, kip of vis te eten (of een vegetarisch equivalent)	2,5	3,6	2,2	2,6 (N=1144)
Het gezin kan zich niet veroorloven minstens eenmaal per maand vrienden of familie te ontvangen voor een drankje of een etentje	9,7	7,3	8,1	8,3 (N=1144)

4.4 Kinderen onder de 12 jaar: mate waarin hun gezin zich bepaalde zaken niet kan veroorloven – 2004 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2004

5. Kinderen in gezinnen met een inkomensbron die wijst op een precare financiële situatie of een precare inkomensbron

5.1 Kinderen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald

Een beperkt aantal minderjarigen

Gewaarborgde kinderbijslag wordt toegekend wanneer de personen die de verzorging van het kind op zich nemen, geen toereikende bestaansmiddelen hebben en geen aanspraak kunnen maken op een of andere kinderbijslagregeling voor werknemers, overheidspersoneel of zelfstandigen. Leefloontrekkers

Gewaarborgde kinderbijslag

	Kinderen onder de 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
2002	1 482	1 216	1 006	3 704
2003	1 681	1 370	1 183	4 234

4.5 Aantal minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald op 31/12 – Vlaams Gewest

Bron: Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers, Geografische telling van de gezinnen

krijgen deze bijslag automatisch zonder onderzoek naar bestaansmiddelen. Eind 2003 waren er 4234 minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag werd uitbetaald, dit is 0,4% van de kinderen onder de 18 jaar. Dit cijfer lag 14,3% hoger dan in 2002 (zie tabel 4.5).

5.2. Kinderen in gezinnen met inkomen uit alimentatie

Bijna 10% van de kinderen onder de 12 jaar leeft in een gezin waarvan de ouder(s) alimentatie ontvangen voor hun kinderen van een ex-partner. In tabel 4.6 zijn ook de percentages per leeftijdsgroep opgenomen.

5.3. Kinderen in gezinnen met leefloon

Een heel beperkt aantal kinderen onder de 12 jaar woont in een gezin dat het leefloon trekt; meestal gaat het om een gezin met een moeder die het leefloon trekt. Gemiddeld gaat het om een bedrag van 600 euro (zie tabel 4.7).

Alimentatie

Kinderen onder de 3 jaar	3,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar	11,1
Kinderen van 6 tot 12 jaar	11,8
Kinderen onder de 12 jaar	9,9

4.6 Kinderen onder de 12 jaar: percentage kinderen dat leeft in een gezin dat alimentatie ontvangt – 2005
Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

Leefloon

Kinderen in gezin met leefloon	0,5%
Gemiddeld bedrag per maand	599,8 euro

4.7 Kinderen onder de 12 jaar: percentage kinderen dat leeft in een gezin dat het leefloon ontvangt en gemiddeld bedrag leefloon – 2005
Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

6. Kinderen in kansarme gezinnen

Beperkt aantal kinderen leeft in een kansarm gezin

Kind en Gezin registreert jaarlijks gegevens over kansarmoede.

Kansarmoede wordt hierbij gedefinieerd als een duurzame toestand waarbij mensen beknot worden in hun kansen om voldoende deel te hebben aan maatschappelijk hooggewaardeerde goederen, zoals onderwijs, arbeid en huisvesting.

Uit deze definitie werden zes *selectiecriteria* afgeleid op basis waarvan wordt nagegaan of een gezin al dan niet als kansarm wordt beschouwd, namelijk het *maandinkomen* van het gezin, de *opleiding* van de ouders, de *ontwikkeling* van de kinderen, de *arbeidssituatie* van de ouders, de *huisvesting* en de *gezondheid*. Wanneer een gezin zwak staat volgens drie of meer criteria, wordt het als kansarm beschouwd.

Alle gezinnen met een kind geboren tussen 1 januari 2005 en 31 december 2005 werden beoordeeld naar de 6 criteria en daarnaast werd per kansarm gezin de informatie opgevraagd over de beoordelingscriteria.

Zowat 5,6% van de in 2005 geboren

kinderen (Vlaams Gewest) werd geboren in een kansarm gezin (voorlopig cijfer). Het gaat om 3559 kinderen in het Vlaams Gewest. Tegenover 2004 is het percentage kinderen geboren in een kansarm gezin ongeveer gelijk gebleven (zie tabel 4.8).

In grafiek 4.9 is de evolutie weergegeven sinds 2000. Er blijkt een stabilisatie op 5 à 6% te zijn.

Kansarme gezinnen

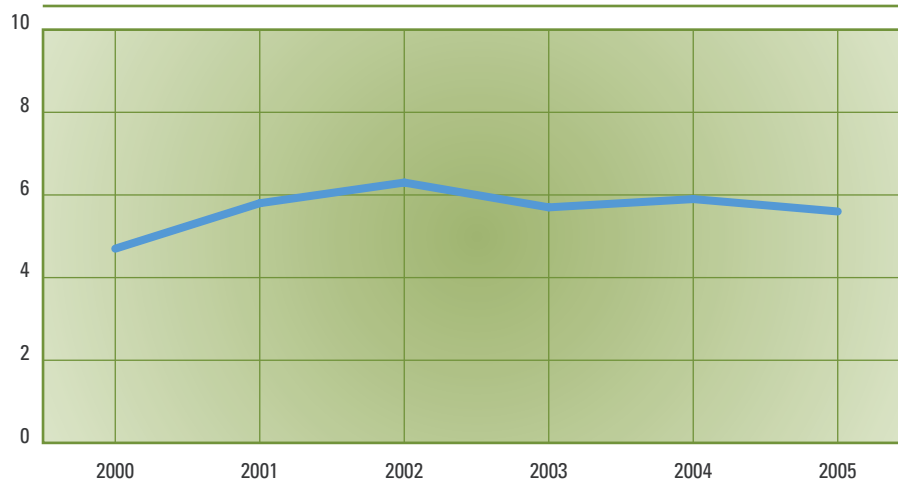
	2004	2005*
Antwerpen	9,2	10,0
Vlaams-Brabant	2,5	2,1
West-Vlaanderen	4,2	3,9
Oost-Vlaanderen	5,2	4,9
Limburg	6,4	4,2
Totaal	5,9	5,6

4.8 Percentage kinderen in de loop van het jaar geboren in een kansarm gezin, naargelang van de provincie

Bron: Kind en Gezin – Ikaros

* Voorlopige cijfers

Evolutie kansarme gezinnen

4.9 Evolutie van het percentage kinderen in de loop van het jaar geboren in een kansarm gezin sinds 2000 – Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin – Ikaros

Het percentage kansarme gezinnen verschilt naargelang van de provincie. In de provincie Antwerpen ligt het percentage kansarme gezinnen met jonge kinderen het hoogst, namelijk 10,0%; in Vlaams-Brabant het laagst met 2,1%. In de provincies Oost-Vlaanderen, Limburg en West-Vlaanderen werden respectievelijk 4,9%, 4,2% en 3,9% kansarme gezinnen geregistreerd (voorlopige cijfers) (zie tabel 4.8). Tegenover 2004 stijgt het cijfer enkel in de provincie Antwerpen. In de andere provincies is er een daling, vooral in de provincie Limburg.

Kansarmoede in Vlaanderen is in belangrijke mate een *grootstedelijke problematiek*. Ruim 48,3% van alle kinderen geboren in een kansarm gezin woont in de steden Antwerpen (39,0%) en Gent (9,3%). Het gaat respectievelijk om 1403 en 336 geboorten in een kansarm gezin.

Kansarmoede is gekleurd. De moeder van bijna 6 op de 10 kinderen geboren in een kansarm gezin had bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit. Tabel 4.10 geeft voor het Vlaams Gewest het aandeel van de kinderen in een kansarm gezin en in een niet-kansarm gezin naargelang van de origine van de moeder bij haar geboorte. Niet tot de Belgische natie behoren verhoogt ontegensprekelijk de kans om in

	Kinderen in een kansarm gezin	Kinderen in een niet-kansarm gezin
Belgische origine	42,4	82,9
Marokkaanse origine	14,6	3,7
Turkse origine	7,0	2,7
Andere origine	35,4	9,8
Niet bekend	0,6	0,8
Totaal	100,0	100,0

4.10 Kinderen in 2005 geboren in een kansarm gezin en in een niet-kansarm gezin naar nationaliteit van de moeder bij haar geboorte – Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin – Ikaros

(1) Voorlopige cijfers

de kansarmoede terecht te komen. De meeste kansarme gezinnen hebben te maken met een *complex geheel van problemen*. Een laag maandinkomen en de zwakke arbeidssituatie van de ouders zijn de meest aangekruiste criteria (respectievelijk bij 82,9% en 81,8% van de kinderen in een kansarm gezin). Lage opleiding van een of beide ouders wordt in ruim 7 op de 10 kansarme gezinnen aangekruist. Slechte huisvesting komt voor bij iets meer dan 54% van de kansarme gezinnen. Bij ongeveer 30% van de kinderen is er sprake van zwaktes

in de ontwikkeling. Het criterium zwakke gezondheidstoestand scoort het laagst (zie tabel 4.11).

Uit de registratie blijkt ook dat bij 49,7% van de kinderen geboren in een kansarm gezin, het gezin in een algehele zwakke sociaal-economische situatie leeft. Dit houdt in dat deze gezinnen tegelijkertijd op het vlak van inkomen, opleiding en arbeidssituatie zwak staan.

7. Kinderen in een gezin met een precair verblijfsstatuut

Treft bijna 1% van de kinderen

Sinds april 2005 registreert Kind en Gezin het verblijfsstatuut van de kinderen. In de Ikaros-databank wordt genoteerd of het gezin al dan niet over een definitief verblijfsstatuut beschikt. Het gaat o.a. over gezinnen die asiel hebben aangevraagd en over gezinnen die illegaal in het land verblijven.

446 kinderen geboren in de periode 1 april tot 31 december 2005 hadden een precair verblijfsstatuut, of 0,9% van de kinderen geboren in die periode. Bijna de helft van deze kinderen woont in de provincie Antwerpen (zie tabel 4.12).

Precair verblijfsstatuut

	Aantal	% van de geboorten
Antwerpen	214	1,5
Vlaams-Brabant	40	0,5
West-Vlaanderen	60	0,7
Oost-Vlaanderen	93	0,8
Limburg	39	0,6
Totaal	446	0,9

4.12 Kinderen geboren in de periode 1 april – 31 december 2005 met een precair verblijfsstatuut, naar provincie van woonplaats bij geboorte (aantal en percentage)

Bron: Kind en Gezin – Ikaros

8. Type woning en woonstatuut

Jonge kinderen wonen meestal in een eengezinswoning en het gezin is meestal eigenaar van de woning

Het type woning kan worden beschouwd als een van de indicatoren voor het wooncomfort (voor andere indicatoren voor het wooncomfort, zie hoofdstuk 7, punt 6). Het woonstatuut heeft een belangrijke impact op het uitgavenpatroon van gezinnen en er is een samenhang tussen huren en een hoger risico op armoede.

De meeste kinderen wonen in een *eengezinswoning* (90,2%). Ruim 9% woont in een appartement of flat. Meestal is het gezin ook eigenaar van de woning

(78,8%). Dit percentage stijgt naarmate het kind ouder wordt (zie tabel 4.13). Opmerkelijk is het hogere risico op armoede bij kinderen waarvan het gezin

de woning huurt: het bedraagt 26,7% tegenover slechts 7,7% bij kinderen waarvan het gezin eigenaar is van de woning (SILC - 2004).

Woning

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 7 jaar	Kinderen van 7 tot 12 jaar	Totaal
Type woning				
Eengezinswoning – vrijstaand huis	33,1	38,6	46,3	42,1
Eengezinswoning – halfvrijstaand huis of woning in de rij	50,9	51,4	45,7	48,1
Appartement of studio in gebouw met minder dan 10 woonplaatsen	14,1	8,8	6,1	8,1
Appartement of studio in gebouw met 10 of meer woonplaatsen	0,5	1,1	1,5	1,2
Andere	1,4	0,0	0,5	0,5
Totaal	100,0 (N=205)	100,0 (N=215)	100,0 (N=525)	100,0 (N=945)
Woonstatuut				
Eigenaar of gratis bewoner	70,7	77,6	81,6	78,8
Huurder (marktprijs of lagere prijs dan de marktprijs)	29,3	22,4	18,4	21,2
Totaal	100,0 (N=205)	100,0 (N=215)	100,0 (N=525)	100,0 (N=945)

4.13 Kinderen onder de 12 jaar: type woning waarin het gezin van het kind woont en woonstatuut – 2004 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2004

9. De Europese context

9.1. Verhoogd armoederisico

De 'at-risk-of-poverty-rate' uitgewerkt door Eurostat is alleen beschikbaar op het niveau van de gezinnen, niet met het kind als teleenheid.

Onder 'at-risk-of-poverty-rate' of verhoogd armoederisico wordt verstaan dat het gezin over een inkomen beschikt dat lager is dan 60% van het mediaaninkomen van het betreffende land.

In de meeste EU-15-landen ligt de 'at-risk-of-poverty-rate' in eenoudergezinnen merkelijk hoger dan in tweeoudergezinnen. De noordse landen scoren wel beter dan de andere EU-15-landen. Opmerkelijk is ook de slechtere score bij de gezinnen met 3 of meer kinderen (zie tabel 4.14).

Gezinnen met verhoogd armoederisico

	Eenoudergezinnen		Tweeoudergezinnen	
	met kinderen ten laste	met 1 kind ten laste	met 2 kinderen ten laste	met 3 of meer kinderen ten laste
België	30	11	8	19
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	44	11	11	21
Frankrijk	29	9	9	16
Luxemburg	15	9	11	10
Nederland	39	8	10	24
<i>Noordse landen</i>				
Finland	19	5	5	11
Denemarken	18	5	4	13
Zweden	NB	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	34	13	16	32
Italië	NB	NB	NB	NB
Portugal	NB	NB	NB	NB
Spanje	24	12	14	35
Oostenrijk	31	9	13	20
Verenigd Koninkrijk	40	13	12	27
Ierland	54	16	11	25
EU-15	36	10	11	22

4.14 Percentage gezinnen met verhoogd armoederisico, naar gezinstype – 2003

Bron: Eurostat, website

NB: niet beschikbaar

HOOFDSTUK 5
Kinderen en externe
opvoedingsmilieus

De verantwoordelijkheid voor de opvoeding van kinderen is een gedeelde verantwoordelijkheid van gezin en samenleving. Bij het uitoefenen van die verantwoordelijkheid wordt het belang van kinderopvang in toenemende mate erkend. Kinderopvang wordt een derde opvoedingsmilieu, naast gezin en school. In dit hoofdstuk gaan we uitvoerig in op het gebruik van kinderopvang voor nog niet schoolgaande kinderen en voor schoolgaande kinderen. We overlopen de mate waarin gebruik wordt gemaakt van opvang en aan wie de kinderen worden toevertrouwd. Over het gebruik van formele opvang presenteren we voor het eerst populatiecijfers komende uit de registratie van de aanwezige kinderen in alle opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin.

We bekijken de kinderopvang ook vanuit de beleving van de kinderen en gaan in op hun welbevinden en betrokkenheid in de opvang.

Een beperkt aantal kinderen krijgt bijzondere aandacht via het buitengewoon onderwijs, via de bijzondere jeugdbijstand of via bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin.

We schetsen de situatie in Vlaanderen.

Tot slot vergelijken we met de situatie in de landen van de EU-15.

1. Kinderen en kinderopvang

1.1. Hoeveel kinderen worden er af en toe toevertrouwd aan een andere persoon of voorziening?

Kinderopvang neemt een belangrijke plaats in in de tijdsbesteding van jonge kinderen. In grafiek 5.1 wordt het percentage gebruikers van kinderopvang weergegeven. Hierna overlopen we achtereenvolgens de opvang van kinderen onder de 3 jaar en van kinderen van 3 tot 12 jaar.

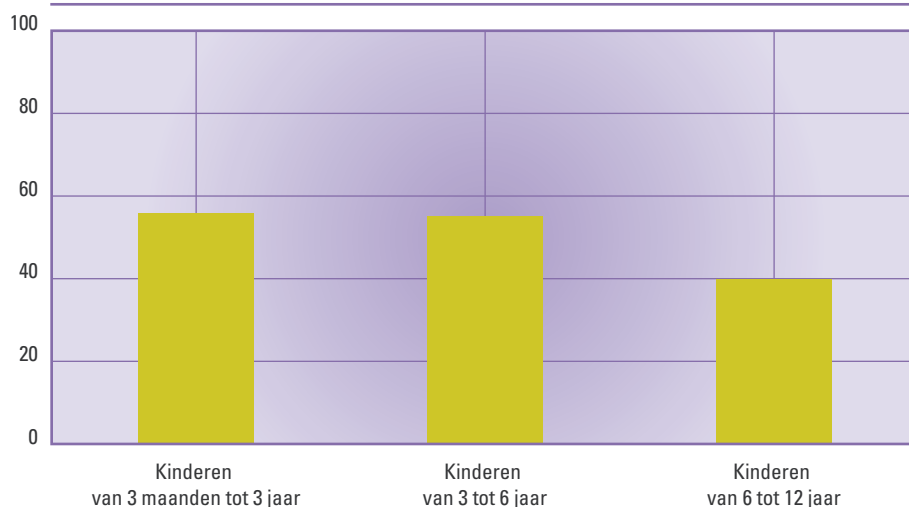
1.1.1. Kinderen onder de 3 jaar

Algemeen

Bijna 56% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar maakt 'regelmatig' gebruik van kinderopvang

55,7% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar wordt geregeld, d.w.z. *minstens gedurende een ononderbroken periode van 5 uren per week*, toevertrouwd aan familie, een opvanggezin of een opvanginstelling (voorjaar 2004).

Regelmatig gebruik van opvang onder de 12 jaar

5.1 Regelmatig gebruik van opvang voor kinderen onder de 12 jaar in het Vlaams Gewest naar leeftijd – voorjaar 2004 (percentage van alle kinderen)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar en inzake het gebruik van buitenschoolse opvang, voorjaar 2004

Daarnaast is er nog een groep van 10,1% die beperkt gebruikmaakt van kinderopvang. 34,2% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar wordt niet toevertrouwd aan familie, een opvanggezin of een opvanginstelling. Het regelmatige gebruik van kinderopvang lag in 2004 3,5 hoger dan in 2002 (zie tabel 5.2).

Naar leeftijd

Tot 6 maanden en na 2,5 jaar veel lager gebruik van kinderopvang; tussen 1 jaar en 2 jaar en 6 maanden ligt het regelmatige gebruik boven de 60%

Naargelang van de leeftijd verschilt het gebruik van opvang. Beneden de leeftijd van 6 maanden ligt het regelmatige gebruik van opvang veel lager (zie tabel 5.3 en grafiek 5.4). In tabel 5.3 en grafiek 5.4 is ook de leeftijdsgroep 1 maand tot 3 maanden opgenomen. Beneden de 3 maanden is regelmatig gebruik van kinderopvang eerder uitzonderlijk. Tussen 1 jaar en 2 jaar en 6 maanden ligt het regelmatige gebruik boven de 60%, met een piek bij kinderen van 1 jaar en 6 maanden tot 2 jaar. Tegenover het najaar 2002 is het regelmatige gebruik van kinderopvang gedaald bij de kinderen van 3 tot 6 maanden. In de andere leeftijdsgroepen is het gestegen; opmerkelijk hierbij is de stijging van 52,5% naar 59,8% in de leeftijdsgroep 6 maanden tot 1 jaar.

Gebruik kinderopvang

	2002	2004
Regelmatig gebruik	52,2	55,7
Beperkt gebruik	11,1	10,1
Geen gebruik	36,7	34,2
Totaal	100,0	100,0

5.2 Gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaams Gewest (percentage)
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

Gebruik opvang naar leeftijd

	2002		2004	
	Regelmatige opvang	Regelmatige opvang	Beperkte opvang	Geen opvang
1 tot 3 maanden	8,8	14,5	16,0	69,5
3 tot 6 maanden	34,8	32,7	12,0	55,2
6 maanden tot 1 jaar	52,5	59,8	9,3	30,9
1 jaar tot 1 jaar 6 maanden	56,9	61,3	8,5	30,2
1 jaar 6 maanden tot 2 jaar	61,4	62,7	10,0	27,3
2 jaar tot 2 jaar 6 maanden	56,1	61,3	8,3	30,4
Totaal 3 maanden tot 2 jaar 6 maanden	54,2	58,2	9,4	32,4
2 jaar 6 maanden tot 3 jaar	41,8	45,1	13,5	41,4
Totaal 3 maanden tot 3 jaar	52,2	55,7	10,1	34,2

5.3 Gebruik van opvang voor kinderen van 1 maand tot 3 jaar in het Vlaams Gewest naargelang van de leeftijd – najaar 2002 en voorjaar 2004 (percentage van alle kinderen)
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

Naar kansengroepen

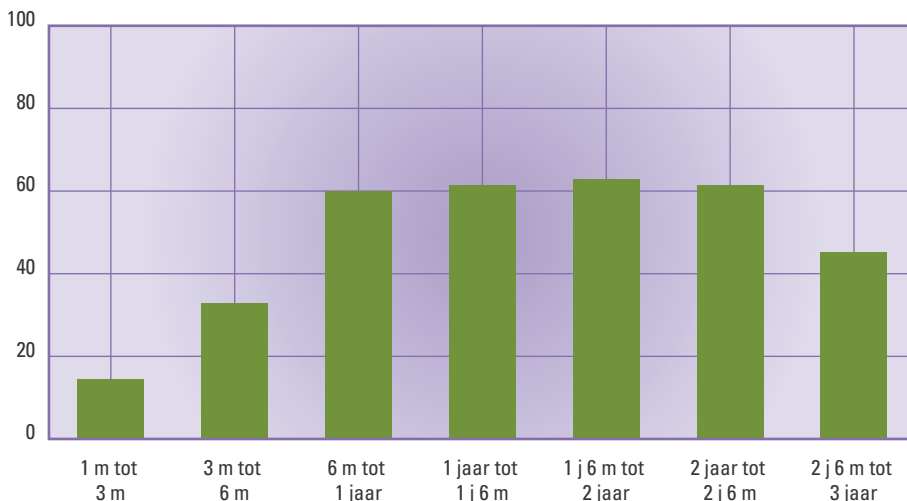
Allochtone kinderen en kinderen in een kansarm gezin maken veel minder gebruik van kinderopvang, maar ook in deze groepen is het gebruik merkkelijk toegenomen

Bij allochtone kinderen en bij kinderen die leven in een kansarm gezin ligt het gebruik van kinderopvang veel lager dan in de totale groep.

Slechts 23,7% van de *allochtone kinderen* en 21,7% van de *kinderen uit een kansarm gezin* maken regelmatig gebruik van opvang. Het laagste gebruik wordt genoteerd bij kinderen in een kansarm allochtoon gezin (12,7%). Tegenover het najaar 2002 is ook bij de allochtone kinderen en de kinderen uit een kansarm gezin het regelmatige gebruik van opvang merkkelijk toegenomen.

Kinderen bij een alleenstaande ouder maken ook iets minder gebruik van opvang. In het voorjaar 2004 bedroeg het regelmatige gebruik van kinderopvang 48% (zie tabel 5.5 en grafiek 5.6).

Gebruik van opvang naar leeftijd

5.4 Regelmatig gebruik van opvang voor kinderen van 1 maand tot 3 jaar in het Vlaams Gewest naargelang van de leeftijd – voorjaar 2004 (percentage van alle kinderen)

Bron: Kind en Gezin – Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar – voorjaar 2004

Gebruik van opvang naar kansengroepen

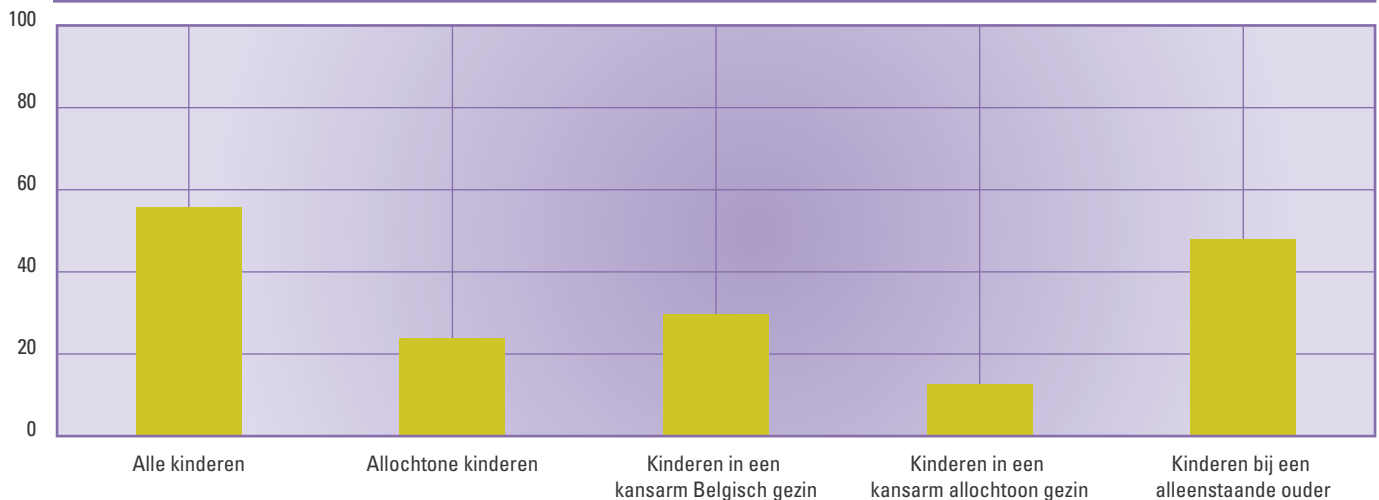
	2002		2004	
	Regelmatig gebruik	Regelmatig gebruik	Beperkt gebruik	Geen gebruik
Allochtone kinderen	19,6	23,7	6,7	69,5
Kinderen in een kansarm gezin	18,8	21,7	5,9	72,4
<i>waarvan</i>				
<i>Kinderen in een kansarm Belgisch gezin</i>	26,8	29,7	3,4	66,9
<i>Kinderen in een kansarm allochtoon gezin</i>	8,1	12,7	7,9	79,4
Kinderen bij een alleenstaande ouder	NB	48,0	11,4	40,6
Alle kinderen	52,2	55,7	10,1	34,2

5.5 Allochtone kinderen, kinderen in een kansarm gezin en kinderen bij een alleenstaande ouder: gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaams Gewest – najaar 2002 en voorjaar 2004 (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

NB: niet beschikbaar

Gebruik van opvang naar kansengroepen

5.6 Regelmatig gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaams Gewest, naar kansengroepen – voorjaar 2004 (percentage van alle kinderen)

Bron: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar – voorjaar 2004

Intensiteit

Voor bijna 71% van de kinderen die regelmatig worden opgevangen, is dit deeltijds (zie tabel 5.7). Tegenover 2002 is de deeltijdse opvang licht toegenomen (+0,7). 35,4% van de regelmatige gebruikers maakt soms gebruik van *atypische opvang*, dit is opvang vóór 7 uur, na 18 uur, nacht- en weekendopvang of opvang gedurende meer dan 11 uren per dag. Ook het gebruik van atypische opvang is toegenomen tegenover 2002; in 2002 bedroeg het 31,4%.

Opvangduur

	2002	2004
Voltijds	29,8	29,1
Deeltijds	70,2	70,9
Totaal	100,0	100,0

5.7 Intensiteit van de opvang per week bij kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig (= minstens een ononderbroken periode van 5 uren per week) gebruikmaken van opvang in het Vlaams Gewest (percentage)
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

Gebruik van buitenschoolse opvang

	2002	2004
Kinderen van 3 tot 6 jaar	53,6	55,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar	40,5	39,8
Kinderen van 3 tot 12 jaar	44,7	44,6

5.8 Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaams Gewest (percentage)
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

1.1.2. Kinderen van 3 tot 12 jaar

Buitenschoolse opvang per opvangmoment

Algemeen

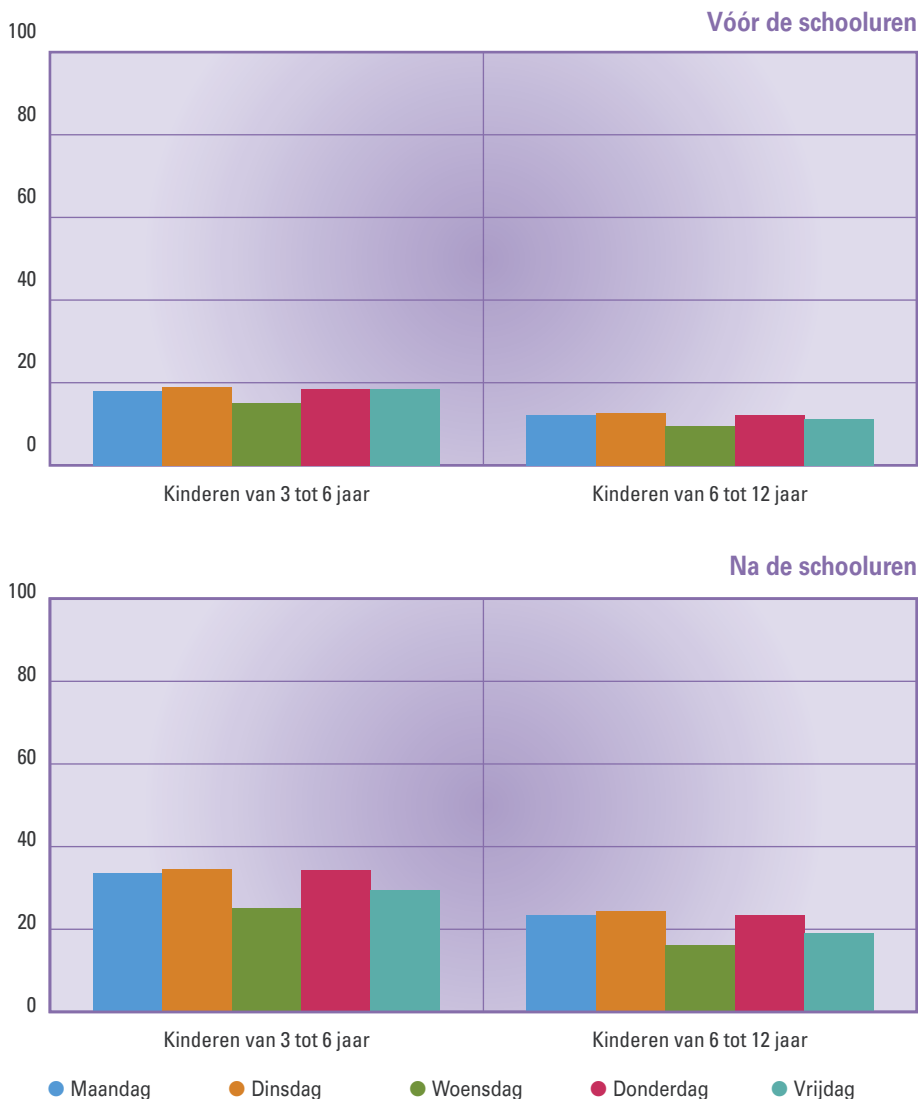
Buitenschoolse opvang ligt hoger bij kinderen van 3 tot 6 jaar en is vooral opvang na de schooluren

55% van de kinderen van 3 tot 6 jaar en bijna 40% van de kinderen van 6 tot 12 jaar worden *tijdens de week* opgevangen door andere personen of voorzieningen dan de ouders (zie grafiek 5.1 en tabel 5.8). Dit wil zeggen dat zij in de loop van een week minstens eenmaal vóór de school, na de school of op woensdagnamiddag worden opgevangen. Tegenover het najaar 2002 is het gebruik van buitenschoolse opvang met 1,4 gestegen bij de kinderen van 3 tot 6 jaar. Bij de kinderen van 6 tot 12 jaar is het gedaald met 0,7 (zie tabel 5.8).

Kinderen die wonen bij een alleenstaande ouder maken in dezelfde mate gebruik van buitenschoolse opvang als kinderen die bij beide ouders wonen (respectievelijk 46,3% en 44,5% regelmatig gebruik).

Per opvangmoment

Vooraf na de school wordt er gebruik-gemaakt van opvang. In grafiek 5.9 wordt het gebruik van opvang weergegeven per weekdag en per opvangmoment.

5.9 Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar per weekdag en per opvangmoment in het Vlaams Gewest (percentage van alle kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar) – voorjaar 2004

Bron: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, voorjaar 2004

Intensiteit gebruik buitenschoolse opvang

Een beperkt aantal kinderen maakt zowel vóór de school als na de school zeer frequent gebruik van opvang

We bekijken de intensiteit van het gebruik in de loop van een week. 14,3% van de opgevangen kinderen maakt intens gebruik van buitenschoolse opvang, d.w.z. 4 of 5 opvangmomenten vóór de school én 4 of 5 opvangmomenten na de school. 17% maakt weinig gebruik van opvang, hoogstens een opvangmoment vóór de school en hoogstens een opvangmoment na de school (zie tabel 5.10).

1.2. Wie zorgt er voor jonge kinderen als ouders dit niet zelf doen?

1.2.1. Informele opvang of opvang in het formele opvangcircuit?

Kinderen onder de drie jaar, vooral in formeel opvangcircuit; kinderen van 3 tot 12 jaar, meest in informele opvang

De meeste kinderen *van 3 maanden tot 3 jaar* die regelmatig opgevangen worden, worden opgevangen door opvangpersonen of opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin. Ruim 64% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig opvang gebruiken, werd in 2004

opgevangen door een opvanggezin aangesloten bij een dienst voor opvanggezinnen, in een gesubsidieerd kinderdagverblijf, in een zelfstandig opvanggezin, in een mini-crèche of in een zelfstandig kinderdagverblijf. 34,5% werd opgevangen in het informele circuit, meestal door grootouders (31,0%). Van 2002 naar 2004 nam het aandeel van de informele opvang licht af (zie tabel 5.11 en grafiek 5.12).

Bij de *kinderen van 3 jaar tot 12 jaar* is de informele opvang de belangrijkste. 45,5% van de kinderen wordt opgevangen door grootouders of andere informele regelingen. Met 35,1% zijn de grootouders wel het belangrijkste in de informele opvang.

Intensiteit gebruik van buitenschoolse opvang

		Na de school			
		Geen of weinig gebruik	Matig gebruik	Hoog gebruik	Totaal
Vóór de school	Geen of weinig gebruik ⁽¹⁾	17,0	25,4	21,5	63,9
	Matig gebruik ⁽²⁾	3,7	6,0	1,3	11,0
	Hoog gebruik ⁽³⁾	6,8	4,0	14,3	25,0
Totaal		27,4	35,4	37,1	100,0

5.10 Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaams Gewest naar intensiteit van de opvang – voorjaar 2004 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, voorjaar 2004

(1) Geen of weinig gebruik: geen of 1 opvangmoment

(2) Matig gebruik: 2 of 3 opvangmomenten

(3) Hoog gebruik: 4 of 5 opvangmomenten

De opvang in en door de school komt op de tweede plaats, met 34,5%. De formele opvang binnen Kind en Gezin neemt 17,1% op. Het aandeel van de IBO's bedraagt 11,5%.

Van 2002 naar 2004 nam het aandeel van de informele opvang af, en nam het aandeel van de opvang in en door de school toe. In tabel 5.11 is ook de opvangvorm voor kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar vermeld.

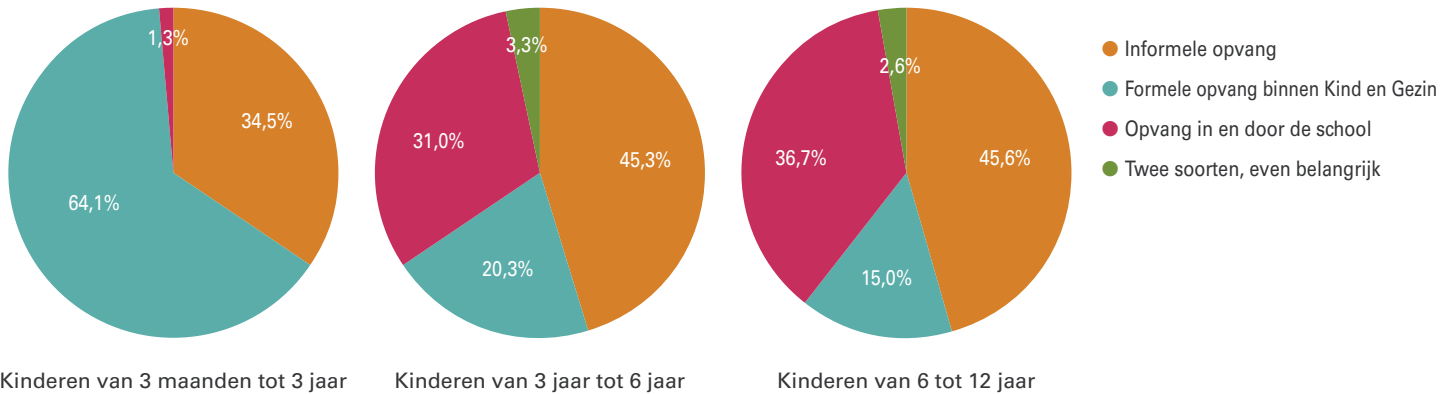
Gebruik van opvang naar soort opvang

	2002	2004
Kinderen van 3 maanden tot 3 jaar		
Informele opvang	37,4	34,5
Formele opvang binnen Kind en Gezin	61,7	64,1
Opvang door en in de school	0,9	1,3
Totaal	100,0	100,0
Kinderen van 3 jaar tot 6 jaar		
Informele opvang	49,8	45,3
Formele opvang binnen Kind en Gezin	21,0	20,3
Opvang door en in de school	25,9	31,0
Twee soorten, even belangrijk	3,3	3,3
Totaal	100,0	100,0
Kinderen van 6 jaar tot 12 jaar		
Informele opvang	51,9	45,6
Formele opvang binnen Kind en Gezin	15,5	15,0
Opvang door en in de school	30,0	36,7
Twee soorten, even belangrijk	2,6	2,6
Totaal	100,0	100,0
Totaal kinderen van 3 tot 12 jaar		
Informele opvang	51,1	45,5
Formele opvang binnen Kind en Gezin	17,6	17,1
Opvang door en in de school	28,4	34,5
Twee soorten, even belangrijk	2,9	2,9
Totaal	100,0	100,0

5.11 Kinderen van 3 maanden tot 12 jaar die regelmatig gebruikmaken van kinderopvang, naar soort opvang – Vlaams Gewest (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar en inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

5.12 Kinderen van 3 maanden tot 12 jaar die regelmatig gebruikmaken van kinderopvang, naar soort opvang – Vlaams Gewest – voorjaar 2004
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar en inzake het gebruik van buitenschoolse opvang, voorjaar 2004

1.2.2. Kinderen in formele kinderopvang

Algemeen

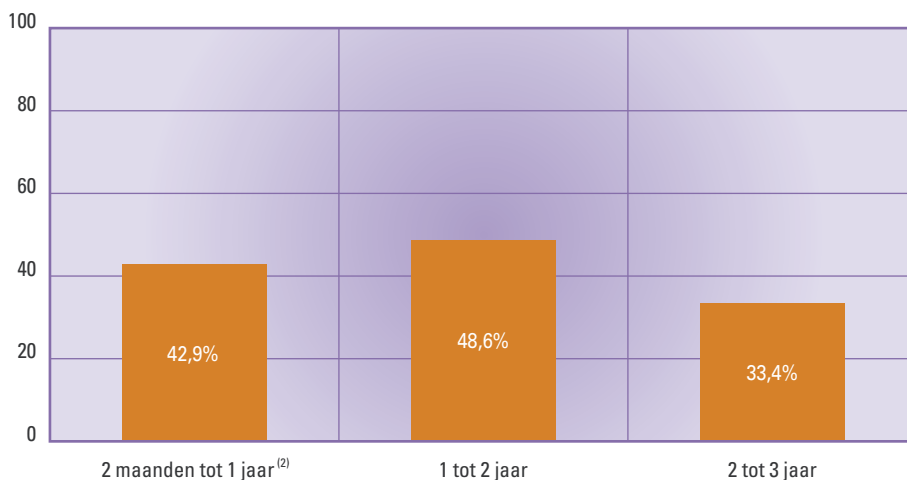
De cijfers over het gebruik van formele opvang zijn niet langer gebaseerd op een enquête bij ouders, maar op een registratie van de aanwezige kinderen in de week van 1 februari in alle formele kinderopvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin*. Daardoor beschikken we nu over betrouwbare cijfers, ook per levensjaar. In tegenstelling tot de gegevens voorgesteld in punt 1.2.1. gaat het hier om de aanwezige kinderen in alle opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin, ook de Brusselse. Het aantal aanwezige kinderen wordt afgezet tegen het aantal kinderen in het Vlaams Gewest en een deel van de kinderen in Brussel (30%, conform een politiek vastgelegde norm).

Het gebruik van formele kinderopvang ligt het hoogst bij kinderen van 1 tot 2 jaar: voor bijna 49% van deze kinderen wordt gebruikgemaakt van formele opvang. 42,9% van de kinderen van 2 maanden tot 12 maanden maakt gebruik van formele opvang. Tussen 2 en 3 jaar loopt het gebruik terug tot 33,4%; deels gaat het hier al om opvang in een buitenschools opvanginitiatief. Vanaf de leeftijd van 3 jaar maakt hoogstens nog ongeveer 13% van de kinderen gebruik van formele opvang binnen Kind en Gezin (zie grafiek 5.13).

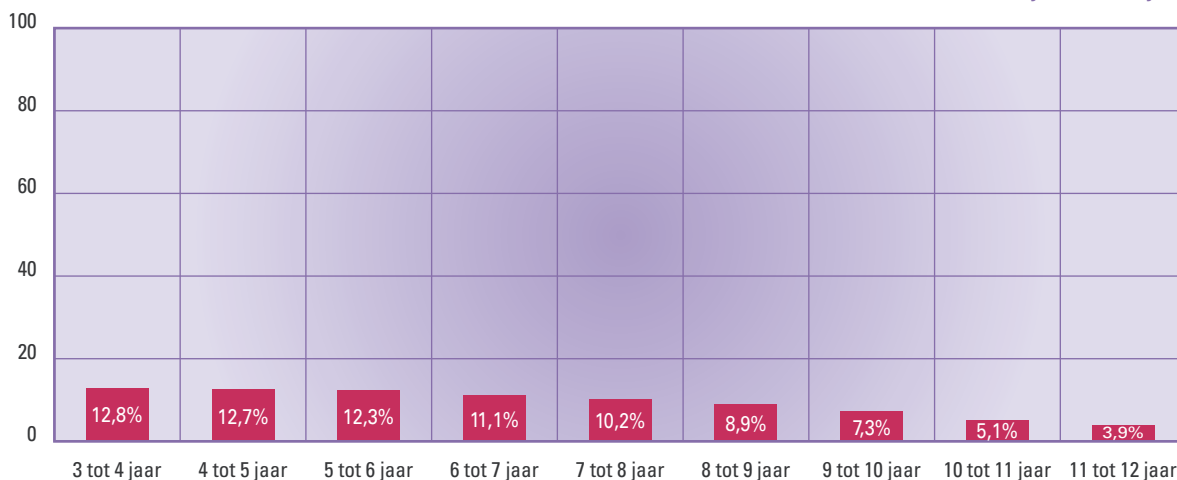
* Formele opvang binnen Kind en Gezin: erkende en/of gesubsidieerde kinderdagverblijven, diensten voor opvanggezinnen, buitenschoolse opvang in aparte lokalen in kinderdagverblijven, zelfstandige opvanggezinnen, mini-crèches, zelfstandige kinderdagverblijven en initiatieven voor buitenschoolse opvang (IBO's)

Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar

Kinderen van 3 jaar tot 12 jaar

5.13 Kinderen in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin in Vlaanderen naar leeftijd – 2005 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2005 wonend in het Vlaams Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1/2005 wonend in het Brussels Gewest

(2) Voor de kinderen jonger dan 1 jaar werd gerekend met 10/12den van de totale groep

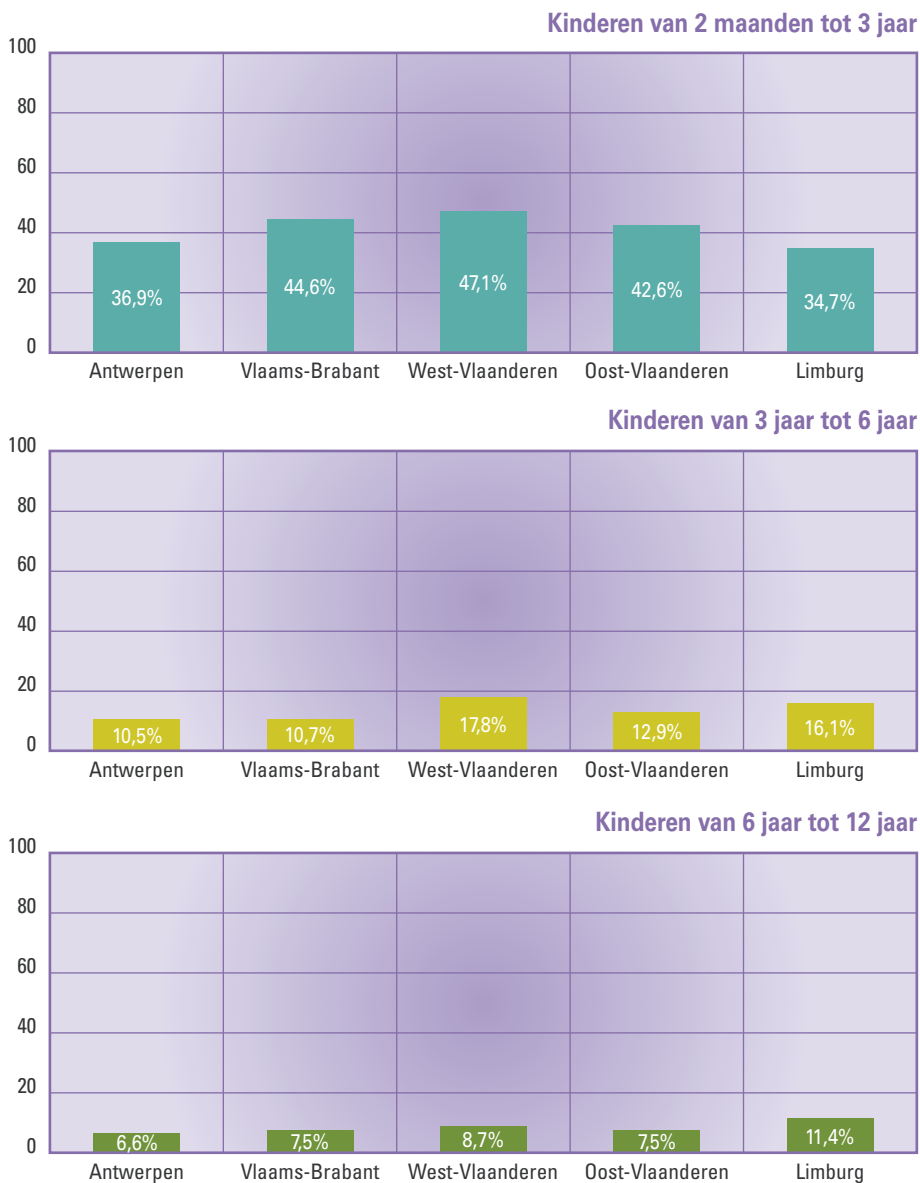
Naar provincie

In grafiek 5.14 bekijken we het gebruik van formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin voor de kinderen *onder de 3 jaar*, voor de kinderen van 3 tot 6 jaar en voor de kinderen van 6 tot 12 jaar per provincie.

Het gebruik van formele kinderopvang bij kinderen onder de 3 jaar ligt het hoogst in West-Vlaanderen (47,1%) en Vlaams-Brabant (44,6%). In de provincies Limburg (34,7%) en Antwerpen (36,9%) ligt het heel wat lager. De provincie Oost-Vlaanderen situeert zich hiertussen (42,6%) (zie grafiek 5.14).

In de leeftijdsgroep *3 tot 6 jaar* ligt het gebruik van formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin eveneens het hoogst in West-Vlaanderen (17,8%). Limburg kent het op één na hoogste gebruik (16,1%). De provincie Oost-Vlaanderen (12,9%) neemt een middenpositie in. De provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant kennen het laagste gebruik van formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin (respectievelijk 10,5% en 10,7%). Bij kinderen van *6 tot 12 jaar* ligt het gebruik het hoogst in de provincie Limburg (11,4%). De andere provincies schommelen tussen bijna 7% en bijna 9% (zie grafiek 5.14).

Kinderen in formele opvang naar provincie

5.14 Kinderen in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin naar provincie en leeftijdsklasse – 2005 (percentage)
Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Naar type opvangvoorziening

Voor de kinderen onder de drie jaar is het opvanggezin aangesloten bij een dienst voor opvanggezinnen het meest gebruikte type van opvangvoorziening: bijna 17% van alle kinderen van 2 maanden tot 3 jaar wordt opgevangen in een opvanggezin aangesloten bij een dienst. Kinderdagverblijven nemen 10% van de kinderen op. De zelfstandige kinderdagverblijven en mini-crèches vangen eveneens 10% op. De kinderen ouder dan 3 jaar worden vooral opgevangen in IBO's of specifieke buitenschoolse opvang in kinderdagverblijven (zie tabel 5.15).

Kinderen in formele opvang naar type opvangvoorziening ⁽¹⁾

Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar ⁽²⁾	
Opvanggezin aangesloten bij een dienst	16,7
Kinderdagverblijf	10,0
Mini-crèche of zelfstandig kinderdagverblijf	10,0
Zelfstandig opvanggezin	3,8
IBO of buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf	1,0
Totaal	41,5
Kinderen van 3 tot 6 jaar	
IBO of buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf	9,2
Kinderdagverblijf of opvanggezin aangesloten bij een dienst	2,1
Zelfstandige sector	1,3
Totaal	12,6
Kinderen van 6 tot 12 jaar	
IBO of buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf	6,9
Opvanggezin aangesloten bij een dienst	0,4
Zelfstandige sector	0,3
Totaal	7,7

5.15 Kinderen in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin naar leeftijdscategorie en type opvangvoorziening in Vlaanderen – 2005 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2005 wonend in het Vlaams Gewest en 30% van het aantal kinderen op 1/1/2005 wonend in het Brussels Gewest

(2) Voor de kinderen jonger dan 1 jaar werd gerekend met 10/12den van de totale groep

1.3. Opvang van zieke kinderen

Ziekte van het kind is niet zo uitzonderlijk en brengt wijziging mee in gebruikte opvangvorm

Een moeilijke situatie voor gezinnen die gebruikmaken van kinderopvang is de ziekte van het kind. In februari 2004 was 16,8% van de *kinderen van 1 maand tot 3 jaar* ziek tijdens de week waarover werd geënquêteerd. Voor bijna 53% van de zieke kinderen verandert het gebruik van opvang. Heel wat ouders regelen dit binnen het gezin of binnen de familie, door het opnemen van vakantie, recuperatie of sociaal verlof, door thuis te werken of door een beroep te doen op de grootouders (zie tabel 5.16). Er zijn merkbaar meer wijzigingen wanneer het zieke kind normaal wordt opgevangen in een kinderdagverblijf (erkend kinderdagverblijf 71,7%; zelfstandig kinderdagverblijf 63,6%). Wanneer het kind normaal wordt opgevangen door de grootouders of familie, verandert het gebruik van opvang het minst (32,8%). Er is geen recente informatie beschikbaar over opvang bij ziekte van schoolgaande kinderen.

1.4. Welbevinden en betrokkenheid

1.4.1. Bij het naar de opvang gaan en bij het terugkeren

Gezwind naar de opvang, en nog gezwinde naar huis

In het onderzoek 'De zorg voor jonge kinderen' van het Centrum voor Sociaal

Beleid Herman Deleeck zijn een aantal vragen opgenomen omtrent het welbevinden van kinderen bij het naar de opvang gaan en bij het terugkeren uit de opvang. Voor de voorschoolse opvang werden vragen gesteld over kinderen vanaf de leeftijd van 12 maanden. In tabel 5.17 worden de scores op de voorgelegde items weergegeven. Bij het naar de opvang gaan vinden de

Zorg bij ziekte: kinderen onder de 3 jaar

Impact op de opvang	
Opvang niet gewijzigd	47,3
Opvang gewijzigd	52,7
Totaal	100,0
Aard van de wijziging ⁽¹⁾	
Niet-werkende partner zorgde voor het kind	13,5
Ouder werkte thuis	6,8
Ouder nam sociaal verlof	24,3
Ouder nam vakantie of recuperatie	15,0
Grootouders zorgden voor het kind	47,2
Familie, bureu, kennissen zorgden voor het kind	4,2
Opvangdienst voor zieke kinderen	3,0
Opvang i.p.v. school	1,4
Andere	11,3

5.16 De zorg bij ziekte van kinderen van 1 maand tot 3 jaar die normaal gebruikmaken van opvang of naar de kleuterschool gaan in het Vlaams Gewest – voorjaar 2004 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, voorjaar 2004

(1) Meerdere antwoorden mogelijk

meeste ouders dat het kind ontspannen en levendig is of veel energie heeft. Agressief gedrag of stil en teruggetrokken zijn wordt zelden vermeld. Afscheid nemen lijkt daarentegen iets

moeilijker, maar blijft zeer positief. Bij het terugkeren uit de opvang worden de voorgelegde items over het gedrag van de kinderen zelfs nog iets positiever beantwoord.

Welbevinden en opvang

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord noch niet akkoord	Akkoord	Helemaal akkoord
Bij het gaan naar de opvang					
Kind is ontspannen (N=767)	0,8	2,1	5,5	47,2	44,2
Afscheid nemen is moeilijk (N=742)	41,9	35,4	7,8	8,5	6,3
Kind is nieuwsgierig naar wat er gaat gebeuren (N=751)	2,3	5,5	13,2	49,7	29,3
Kind is agressief, gaat brullen of tegenspartelen of is juist heel stil en teruggetrokken (N=757)	55,2	30,0	7,5	6,7	0,4
Kind is levendig, heeft veel energie (N=768)	0,1	1,7	7,4	48,6	42,2
Bij het terugkeren uit de opvang					
Kind is futloos (N=778)	55,4	38,3	3,0	3,0	0,4
Kind is aandachtig voor wat er in zijn/haar omgeving gebeurt (N=777)	0,1	1,8	4,5	51,9	41,7
Kind kijkt ouder niet aan, zegt weinig (N=756)	52,1	39,6	4,4	2,8	1,1
Kind is ontspannen (N=786)	0,5	2,7	5,1	52,7	39,1
Kind is agressief, gaat brullen of tegenspartelen of is juist heel stil en teruggetrokken (N=783)	58,7	31,5	5,6	4,0	0,1

5.17 Welbevinden en formele opvang: gemoedsgesteldheid en reacties bij het gaan naar de opvang en het terugkeren uit de opvang van kinderen van 1 jaar tot 3 jaar, zoals gerapporteerd door de ouders – 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

1.4.2. Tijdens de opvang

Ruim 41% van de kinderen is geboeid tot uitgesproken geboeid bezig; bij bijna 50% van de kinderen wordt hoog welbevinden geobserveerd

In het kader van het partnerschap tussen Kind en Gezin en ECEGO (ExpertiseCentrum ErvaringsGericht Onderwijs, KU Leuven) werden in 2004-2005 bij een grote groep kinderen* (ruim 5000) de betrokkenheid en het welbevinden beoordeeld. De beoordeling gebeurt via een scanningprocedure: de kinderen aanwezig in de groep worden achtereenvolgens geobserveerd gedurende 2 minuten per kind. De beoordeling werd afgenomen door stafmedewerkers van ECEGO.

Betrokkenheid laat zich herkennen aan een hoge concentratie, tijdvergeten bezig zijn. Het kind heeft een sterke motivatie. Het heeft een open instelling en een grote aanspreekbaarheid voor wat de omgeving te bieden heeft. Er is een intense mentale activiteit en het kind doet indringende ervaringen op. De bron voor betrokkenheid is de ontdekkingsdrang of exploratiedrang van het kind.

Betrokkenheid is pas mogelijk als het kind al zijn vermogens ten volle aanspreekt, het beste geeft van zichzelf.

Kinderen met een hoog *welbevinden* voelen zich op en top. De hoofdtoon van hun bestaan is genieten. Ze beleven plezier, hebben deugd aan elkaar en aan de dingen. Ze stralen vitaliteit uit en tegelijk ontspanning en innerlijke rust. Ze stellen zich open en ontvankelijk op voor wat op hen afkomt. Ze zijn spontaan

en durven zichzelf te zijn. Welbevinden is verbonden met zelfvertrouwen, een goed gevoel van zelfwaarde en weerbaarheid. Het fundament is het in voeling zijn met zichzelf, het contact hebben met de eigen gevoelens en ervaringen, fris en onvervormd.

18,5% van de beoordeelde kinderen die in een *kinderdagverblijf* of bij een *opvanggezin* werden opvangen, bevindt zich in de zone van 'lage betrokkenheid', m.a.w. was niet echt actief. Voor 41,4% is de betrokkenheid matig; zij waren actief zonder werkelijk betrokken te zijn. 40,1% van de kinderen was tijdens de observatie geboeid tot uitgesproken geboeid bezig. Bij de beoordeelde kinderen die in een *voorziening voor buitenschoolse opvang* verbleven, was 21,4% laag betrokken, 34,5% matig betrokken en 44,1% was geboeid tot uitgesproken geboeid bezig (zie tabel 5.18). De gemiddelde betrokkenheid ligt duidelijk lager bij de kinderen onder de 3 jaar dan bij de kinderen boven de 3 jaar.

** Het gaat om metingen in 238 settings die op vrijwillige basis deelnamen aan een begeleidingstraject bij de implementatie van het ZiKo-instrument (Zelfevaluatie-Instrument voor welbevinden en betrokkenheid van Kinderen in de Opvang)*

Bij 47,7% van de kinderen die in een *kinderdagverblijf* of bij een *opvanggezin* werden opgevangen, werd een situatie van relatief hoog of uitgesproken hoog welbevinden genoteerd. Zij maken het duidelijk goed in de opvang. 7,6% van de beoordeelde kinderen bevond zich in de zone van 'laag welbevinden', voor 44,6% van de kinderen werd een 'matig welbevinden' genoteerd.

Van de beoordeelde kinderen die werden opgevangen in een *voorziening voor buitenschoolse opvang*, werd voor 5,4% van de kinderen geconcludeerd tot laag welbevinden, voor 39,2% tot matig welbevinden en voor 55,4% tot hoog welbevinden (zie tabel 5.19). Ook hier wordt vastgesteld dat het gemiddelde voor welbevinden bij de jongste kinderen lager ligt dan bij de oudere kinderen.

Betrokkenheid in de opvang

	Kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij opvanggezinnen (N=4039)	Kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang (N=1162)	Totaal (N=5201)
Laag ⁽¹⁾	18,5	21,4	19,0
Matig ⁽²⁾	41,4	34,5	40,0
Hoog ⁽³⁾	40,1	44,1	41,1

5.18 Betrokkenheidsscores van kinderen tijdens de opvang, voor kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij opvanggezinnen en voor kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang – 2004-2005 (percentage)

Bron: ExpertiseCentrum ErvaringsGericht Onderwijs, KU Leuven, Werkingsverslag 2005

(1) Laag: omvat de scores 1, geen activiteit en 2, vaak onderbroken activiteit

(2) Matig: score 3, activiteit zonder intensiteit

(3) Hoog: omvat de scores 4, activiteit met intense momenten en 5, ononderbroken intense activiteit

Welbevinden in de opvang

	Kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij opvanggezinnen (N=4040)	Kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang (N=1162)	Totaal (N=5202)
Laag ⁽¹⁾	7,6	5,4	7,1
Matig ⁽²⁾	44,6	39,2	43,4
Hoog ⁽³⁾	47,7	55,4	49,5

5.19 Scores inzake welbevinden van kinderen tijdens de opvang, voor kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij opvanggezinnen en voor kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang – 2004-2005 (percentage)

Bron: ExpertiseCentrum ErvaringsGericht Onderwijs, KU Leuven, Werkingsverslag 2005

(1) Laag: omvat de scores 1, uitgesproken laag welbevinden en 2, laag welbevinden

(2) Matig: score 3, neutraal-matig welbevinden

(3) Hoog: omvat de scores 4, hoog welbevinden en 5, uitgesproken hoog welbevinden

2. Buitengewoon onderwijs

Buitengewoon onderwijs⁽¹⁾

Al op kleuterschoollleeftijd zitten een aantal kinderen niet in het 'mainstream'-onderwijs; in het lager onderwijs loopt dit op tot ruim 6%. Een toenemend aantal kinderen zit in het geïntegreerd onderwijs (GON)

0,76% van de kinderen op kleuterschoollleeftijd zit in het buitengewoon kleuteronderwijs, voornamelijk in het type 2 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met een matige of ernstige mentale handicap. In het lager onderwijs bedraagt het percentage kinderen in het buitengewoon onderwijs 6,36. Het gaat hier voornamelijk om het type 1 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met lichte mentale stoornissen, en type 8 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (zie tabel 5.20).

In de voorbije vijf schooljaren bleef het aantal kinderen in het buitengewoon kleuter- en lager onderwijs nagenoeg ongewijzigd en dit niettegenstaande de stijgende middelen voor zorg in het gewoon onderwijs (zie grafiek 5.21).

In 2004-2005 waren er in het gewoon kleuteronderwijs 926 leerlingen (waarvan 925 met volledige integratie) die het gewoon onderwijs volgden met hulp vanuit het buitengewoon onderwijs (GON of geïntegreerd onderwijs). In het lager onderwijs waren er dit 2120 (waarvan 2114 met volledige integratie).

	Kleuteronderwijs	Lager onderwijs
Lichte mentale stoornissen (type 1)	-	10 500
Matige of ernstige mentale handicap (type 2)	1 062	3 415
Karakterieële stoornissen (type 3)	177	1 640
Fysieke handicap (type 4)	237	841
Visuele stoornissen (type 6)	48	128
Auditieve stoornissen (type 7)	267	627
Spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (type 8)	-	9 617
Totaal aantal kinderen	1 791	26 768
Percentage	0,76	6,36

5.20 Kinderen in het buitengewoon onderwijs: aantal en percentage van de schoolgaande kinderen – schooljaar 2004-2005

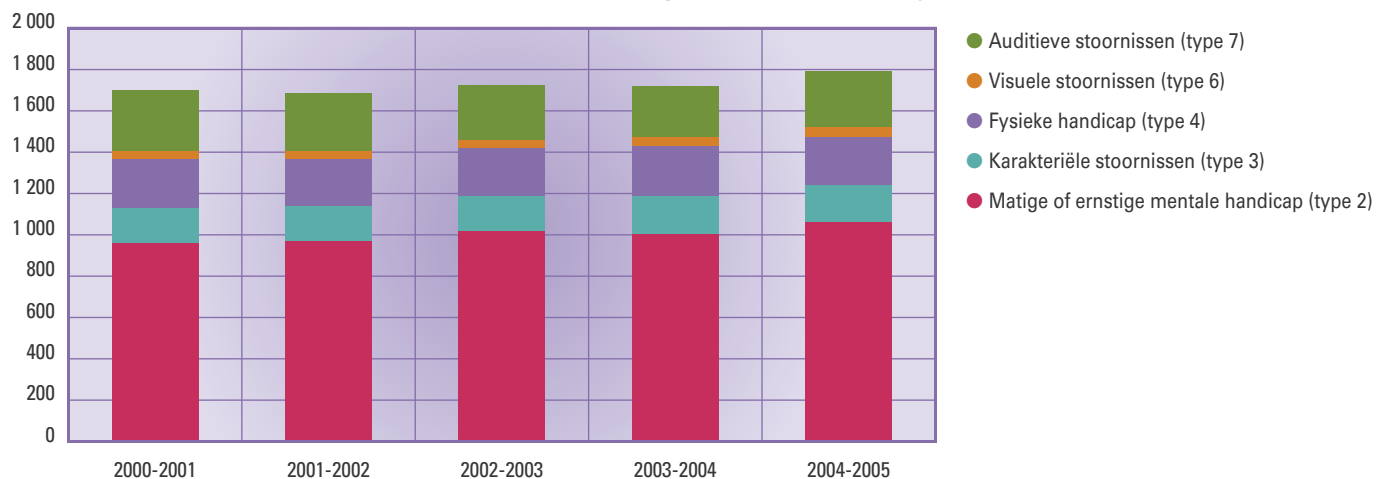
Bron: Statistisch Jaarboek van het Vlaams Onderwijs, schooljaar 2004-2005

(1) Om dubbeltellingen te voorkomen worden de ziekenhuisscholen (type 5) niet opgenomen

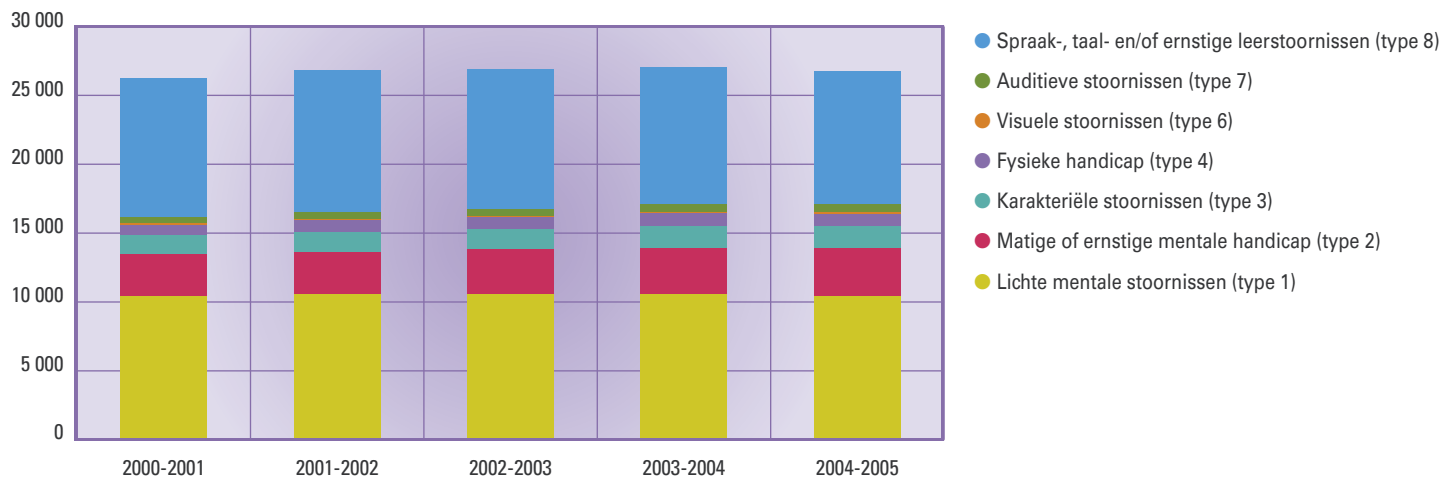

Buitengewoon onderwijs: evolutie per type

Buitengewoon kleuteronderwijs

Buitengewoon lager onderwijs

5.21 Evolutie van het aantal leerlingen in het buitengewoon basisonderwijs per schooljaar en per type
Bron: Statistische Jaarboeken van het Vlaams Onderwijs

3. Kinderen in begeleiding via de bijzondere hulpverlening

Bij probleem- of crisissituaties met jonge kinderen of bij behoefte aan dag-en-nachtopvang wegens leef-, arbeids-, woon-, gezondheids- of financiële situatie kan een beroep worden gedaan op voorzieningen erkend en gesubsidieerd door Kind en Gezin. Een beperkt aantal kinderen wordt begeleid via deze bijzondere hulpverlening.

Daarnaast lopen er voor een aantal jonge kinderen begeleidingsmaatregelen via de comités voor bijzondere jeugdzorg en de jeugdrechtsbanken.

3.1. Begeleiding via de bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin

Een aantal kinderen en hun gezin worden begeleid of opgevangen in centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning of door diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg. Het gaat om kortstondige opvang op verzoek van de ouders wegens bijzondere leef-, arbeids-, woon-, gezondheids- of financiële situaties. In de *centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning* waren er op 1 februari 2006 1370 kinderen, bijna uitsluitend kinderen onder de 12 jaar, in begeleiding. Via de *diensten voor*

gezinsondersteunende pleegzorg werden er op 1 februari 2006 107 kinderen opgevangen in een pleeggezin. In totaal 1477 kinderen waren in begeleiding via de bijzondere hulpverlening gesubsidieerd door Kind en Gezin. Tegenover de telling van 2005 is het aantal begeleide kinderen gestegen met 5,4%. De stijging situeert zich bij de kinderen onder de 6 jaar (zie tabel 5.22).

Begeleiding via Kind en Gezin

	2005		2006			
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 jaar en ouder	Totaal
Centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning	1 306	539	408	414	9	1 370
Diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg	95	23	31	50	3	107
Totaal	1 401	562	439	464	12	1 477

5.22 Aantal kinderen op 1 februari 2005 en 1 februari 2006 in begeleiding in een voorziening voor bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin
Bron: Kind en Gezin

3.2. Begeleiding via de bijzondere jeugdbijstand

Op 31 december 2004 waren er in totaal 3372 kinderen onder de 12 jaar in begeleiding bij een *comité voor bijzondere jeugdzorg of met begeleidingsmaatregelen opgelegd door een jeugdrechtbank*. 461 kinderen waren onder de 3 jaar, 1137 kinderen van 3 tot 6 jaar en 3372 kinderen van 6 tot 12 jaar. Het totale aantal kinderen onder de 12 jaar in begeleiding nam tegenover 2003 toe met 3,8%. De toename van het aantal begeleide kinderen situeert zich vooral bij de kinderen van 3 tot 6 jaar (+6,4%) (zie tabel 5.23).

Bij de kinderen onder de 3 jaar gaat het vooral om een opname in een pleeggezin van een dienst voor pleeggezinnen. Ook opnames in een begeleidingstehuis en begeleidingen door een thuisbegeleidingsdienst komen frequent voor.

Bij kinderen van 3 tot 6 jaar gaat het voornamelijk om een opname via een dienst voor pleegzorg, een opname in een begeleidingstehuis of in een onthaal- en oriëntatiecentrum.

Bij kinderen van 6 tot 12 jaar zijn daarnaast ook nog de dagcentra belangrijk (zie tabel 5.24).

Begeleiding bijzondere jeugdbijstand

	2003	2004
Kinderen onder de 3 jaar	459	461
Kinderen van 3 tot 6 jaar	1 069	1 137
Kinderen van 6 tot 12 jaar	3 262	3 372
Totaal	4 790	4 970

5.23 Aantal kinderen in begeleiding via de bijzondere jeugdbijstand naar leeftijd (op 31 december)
Bron: ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand

	Kinderen onder de 3 jaar		Kinderen van 3 tot 6 jaar		Kinderen van 6 tot 12 jaar	
	2003	2004	2003	2004	2003	2004
Algemene ziekenhuizen	5	3	10	9	26	31
Begeleidingstehuizen	51	50	209	222	808	831
Schoolinternaten	2	1	15	17	114	122
Dagcentra	0	1	6	7	455	460
Diensten pleegzorg	278	277	502	520	1 016	1 062
Gemeenschapsinstellingen	0	1	0	0	0	1
Gezinstehuizen	1	1	5	5	33	22
Onthaal- en oriëntatiecentra	7	10	61	69	294	312
Pleeggezin niet ondersteund door dienst	1	2	1	3	4	4
Projecten bijzondere jeugdbijstand	3	1	2	1	7	7
Psychiatrische ziekenhuizen	1	2	5	4	24	23
Thuisbegeleidingsdiensten	110	112	252	279	478	493
Onbekend	0	0	1	1	3	4
Totaal	459	461	1 069	1 137	3 262	3 372

5.24 Kinderen in begeleiding via bijzondere jeugdbijstand; naar leeftijd en begeleidingsvorm (op 31 december)

Bron: ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand

4. De Europese context

4.1. Kinderopvang

Het gebruik van kinderopvang verschilt sterk naargelang van het land (zie tabel 5.25). Bij de beoordeling van de cijfers moet ook rekening worden gehouden met de leeftijd waarop kinderen naar school gaan (zie tabel 5.26). De noordse landen en Ierland kennen een hoog tot zeer hoog gebruik van formele kinderopvang, maar daartegenover staat dat het schoolstelsel pas start op 4, 5 of 6 jaar. En in Zweden start kinderopvang pas op 1 jaar. Frankrijk, Nederland en Portugal nemen een middenpositie in. In de mediterrane landen, in Duitsland en in Oostenrijk ligt het gebruik van kinderdagopvang laag. In tabel 5.25 is ook het gebruik van buitenschoolse opvang opgenomen.

4.2. Schoolgaan

De *leeftijd waarop het schoolstelsel start* is zeer uiteenlopend in de EU-15-landen. In Frankrijk kunnen kinderen vanaf 2 jaar naar school, in België vanaf 2,5 jaar. Ook Zweden, Italië, Spanje en Portugal kennen een vrij lage leeftijd waarop het schoolstelsel start (zie tabel 5.26). De verschillen met betrekking tot de leerplicht zijn minder groot; meestal is dat 6 jaar. In tabel 5.26 zijn ook de openingsuren van de scholen opgegeven. België situeert zich qua openingsuren in de middengroep. Veel kortere schooldagen noteren we in Duitsland en Griekenland, en ook in Nederland, waar ook nog een lange middagpauze geldt. Denemarken en Zweden kennen ruime openingsuren.

Van de mogelijkheid om op zeer jonge leeftijd naar school te gaan wordt in het Vlaams Gewest ook veel gebruikgemaakt. Binnen de EU-15-landen is het Vlaams Gewest koploper wat betreft het schoolgaan *vóór de leeftijd van 4 jaar*. In Frankrijk, Spanje en Italië ligt dit ook hoog. In Nederland, Finland, Griekenland en Ierland ligt dit laag. In tabel 5.27 zijn in de berekeningen ook de kinderen jonger dan 3 jaar die naar school gaan opgenomen, zodat in een aantal landen het percentage hoger ligt dan 100.

	Gebruik formele kinderdagopvang	Gebruik buitenschoolse opvang
Vlaamse Gemeenschap	onder de 3 jaar: 36,5% (regelmatig gebruik)	3 tot 12 jaar: 23,1% (regelmatig gebruik)
Franse Gemeenschap	onder de 3 jaar: 26,1%	2,5 tot 6 jaar: 32,0% 6 tot 12 jaar: 15,0%
<i>Aangrenzende landen</i>		
Duitsland	onder de 3 jaar: 7,0% van 3 tot 6 jaar: 89,0%	6 tot 11 jaar: 13,0%
Frankrijk	onder de 3 jaar: 30,9%	3 tot 12 jaar: 13,0%
Luxemburg	onder de 3 jaar: 14,0% van 3 tot 4 jaar: 14,0%	NB
Nederland	onder de 3 jaar: 34,5% van 3 tot 4 jaar: 25,0% voltijds; 7,5% deeltijds	5 tot 12 jaar: 7%

Vervolg op volgende bladzijde

	Gebruik formele kinderdagopvang	Gebruik buitenschoolse opvang
<i>Noordse landen</i>		
Finland	onder de 3 jaar: 34,5% van 3 tot 7 jaar: 59,0%	7 tot 9 jaar: 10%
Denemarken	onder de 3 jaar: 55,0% van 3 tot 6 jaar: 91,0%	7 tot 12 jaar: 81%
Zweden	onder de 3 jaar: 40,7% onder de 7 jaar: 86,0%	6-jarigen: 73%
<i>Mediterrane landen</i>		
Griekenland	onder de 3 jaar: 7%	NB
Italië	onder de 3 jaar: 6,3%	NB
Portugal	onder de 3 jaar: 18,4%	NB
Spanje	NB	6 tot 12 jaar: 35%
Oostenrijk	onder de 3 jaar: 8,8%	7 tot 12 jaar: 9,6%
Verenigd Koninkrijk	NB	NB
Ierland	onder de 3 jaar: 41%	6 tot 12 jaar: 8%

5.25 Gebruik van formele kinderdagopvang en buitenschoolse opvang in de landen van de EU-15 omstreeks 2004 (raming)

Bron: www.childcareinchangingworld.nl

NB: niet beschikbaar

	Startleeftijd	Leeftijd leerplicht	Openingsuren school
Vlaamse Gemeenschap	2,5 jaar	6 jaar	8.30 uur-15.30 uur
Franse Gemeenschap	2,5 jaar	6 jaar	8.30 uur-15.30 uur
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	3 jaar	6 jaar	7.30 uur-13 uur/14 uur
Frankrijk	2 jaar	6 jaar	8.30 uur-16.30 uur
Luxemburg	4 jaar	4 jaar	8 uur-16 uur
Nederland	4 jaar	5 jaar	8.30 uur-12 uur/13.15 uur-15.15 uur
<i>Noordse landen</i>			
Finland	6 jaar	7 jaar	NB
Denemarken	5/6 jaar	7 jaar	7 uur-17 uur/18 uur
Zweden	3 jaar	7 jaar	6.30 uur-18.30 uur
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	4 jaar	6 jaar	8.15 uur-13.30 uur
Italië	3 jaar	6 jaar	8.30 uur-16.30 uur
Portugal	3 jaar	6 jaar	9 uur-16 uur
Spanje	3 jaar	6 jaar	9 uur-12 uur/15 uur-17 uur
Oostenrijk	5 jaar	6 jaar	ten vroegste 7 uur en uiterlijk 18 uur
Verenigd Koninkrijk	4 jaar	5 jaar	9 uur-16 uur
Ierland	4 jaar	6 jaar	8.30 uur/9.30 uur-2.30 uur/3.30 uur

5.26 Leeftijd waarop het schoolsysteem start, leeftijd leerplicht en openingsuren van de scholen in de EU-15-landen, omstreeks 2004

Bron: www.childcareinachingworld.nl

	2000	2001	2002	2003
België	118,7	119,4	119,6	120,7
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	67,9	70,4	80,3	78,7
Frankrijk	117,7	119,3	119,7	118,9
Luxemburg	65,8	68,8	76,8	61,9
Nederland	49,9	48,9	48,8	36,4
<i>Noordse landen</i>				
Finland	38,0	38,7	39,6	40,2
Denemarken	81,4	84,6	86,9	88,0
Zweden	70,5	73,1	75,5	81,1
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	28,9	29,2	28,5	28,5
Italië	97,5	98,9	103,0	104,1
Portugal	63,9	67,9	66,4	70,3
Spanje	98,1	107,5	112,5	115,9
Oostenrijk	60,6	62,1	63,8	65,6
Verenigd Koninkrijk	81,1	81,0	81,2	77,2
Ierland	26,9	26,1	26,3	26,1

5.27 Kinderen onder de 4 jaar die naar school gaan in de EU-15-landen: percentage van de groep kinderen van 3 tot 4 jaar

Bron: OESO, Education at a Glance

(1) In sommige landen ligt het percentage hoger dan 100. Dat komt omdat ook kinderen jonger dan 3 jaar die naar school gaan, in de teller zijn opgenomen

HOOFDSTUK 6

Aspecten van gezondheid en ontwikkeling van jonge kinderen

Perinatale mortaliteit en kindersterfte worden algemeen beschouwd als duidelijke indicatoren voor de kwaliteit van het gezondheidssysteem in een land. Ook de levensverwachting is een veelgebruikte indicator. We zoomen in op de sterfte van kinderen tot 15 jaar – het aantal sterfgevallen en de doodsoorzaken – en op de levensverwachting bij de geboorte en op de leeftijd van 1 jaar. Behalve op deze basisindicatoren gaan we in dit hoofdstuk ook in op de zwangerschapsbegeleiding en op de plaats van de geboorte. We stellen eveneens een aantal bevallingsgegevens voor.

Inzake morbiditeit bij jonge kinderen beschrijven we eerst de aangeboren afwijkingen en het gehoorverlies, dat al in de neonatale periode wordt opgespoord. Verder gaat onze aandacht naar een aantal ziekten en aandoeningen die relevant zijn voor het jonge kind, naar ziekenhuisopnames en naar door ouders gerapporteerde specifieke moeilijkheden die kinderen hebben. Een belangrijk aandachtspunt vormen de gegevens over ongevallen en over kindermishandeling. We sluiten af met een aantal 'cijfers' uit de landen van de EU-15.

1. Gegevens over zwangerschap en bevalling

1.1. Zwangerschapsbegeleiding

Nagenoeg alle kinderen werden geboren na een zwangerschap die werd begeleid door een gynaecoloog

De zwangerschapsbegeleiding wordt in Vlaanderen in hoge mate toevertrouwd aan een gynaecoloog: in 2005 werd bijna 96% van de kinderen geboren na een zwangerschap die werd opgevolgd door een privé-gynaecoloog en 2,5% na

een zwangerschap die werd opgevolgd zowel door een gynaecoloog als door een huisarts. Van 2004 naar 2005 is dit vrijwel niet gewijzigd. Het aantal kinderen dat wordt geboren na een niet medisch begeleide zwangerschap ligt zeer laag (0,1%) (zie tabel 6.1).

Zwangerschapsbegeleiding ⁽¹⁾

	2004	2005
Privé-gynaecoloog	95,2	95,8
Gemengd ⁽²⁾	2,8	2,5
Huisarts	0,8	0,6
Prenataal consultatiebureau Kind en Gezin	0,2	0,2
Vroedvrouw	0,8	0,8
Geen begeleiding	0,2	0,1
Totaal	100,0	100,0

6.1 Begeleiding van de zwangerschap: kinderen per type zwangerschapsbegeleiding – Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin – Ikaros

(1) Betreft zowel de levendgeboren als de doodgeboren kinderen

(2) Gemengd: begeleiding van de zwangerschap door privé-gynaecoloog en huisarts

1.2. Plaats van de geboorte

Thuisbevallingen zeer uitzonderlijk

Vanaf 1 april 2005 beschikt Kind en Gezin via het Ikaros-registratiesysteem over gegevens omtrent de plaats van de geboorte.

In de periode april - december 2005 werden nagenoeg alle kinderen geboren in een kraamkliniek. Slechts 0,9% van de geboorten vindt thuis plaats (zie tabel 6.2).

Plaats geboorte⁽¹⁾

Geboren in een kraamkliniek	97,9
Thuis geboren	0,9
Niet bekend	1,2
Totaal	100,0

6.2 Kinderen naar plaats van geboorte – Vlaams Gewest – periode 1 april 2005 – 31 december 2005 (percentage)

Bron: Kind en Gezin – Ikaros

(1) Betreft zowel de levendgeboren als de doodgeboren kinderen

1.3. Gegevens over de bevalling*

In Vlaanderen waren er in 2004 op 100 verlossingen 47,8 eerste geboorten; 35,5 geboorten betroffen een tweede kind; 12,5 geboorten betroffen een derde kind en bij 6,3 geboorten ging het om een vierde of volgend kind. Het relatieve aantal derde en volgende kinderen steeg van 18,5 in 2003 naar 18,8 in 2004.

Het percentage jonge moeders, d.w.z. moeders onder de 20 jaar, bedraagt 2,1% (2004). 69,7% van de bevallen vrouwen is 25 tot 35 jaar. 12,9% is ouder dan 35 jaar, en 1,8% is zelfs ouder dan 40 jaar. De *gemiddelde leeftijd van de moeder* is 27,9 jaar bij de eerstbarenden en 31,0 jaar bij de multiparae. De gemiddelde leeftijd is licht toegenomen tegenover 2003.

Een niet te onderschatten aantal zwangerschappen, nl. 4,3%, is ontstaan na een *subfertiliteitsbehandeling*: 1,5% van de vrouwen werd hormonaal behandeld; bij 1,5% werd in-vitrofertilisatie (ivf) toegepast; bij 0,6% kwam de zwangerschap tot stand na kunstmatige inseminatie en bij 0,8% na intracytoplasmatische sperma-injectie (ICSI) (2004). Het aantal bevallingen na een subfertiliteitsbehandeling nam licht toe tegenover 2003, met 0,2. Sinds 2000 is er een toename van 3,9% (in 2000) tot 4,3%. 28,4% van de meerlingzwangerschappen kwam tot stand na een medisch begeleide bevruchting. Bij de eenlingen is dit slechts 3,9%.

3,2% van de kinderen behoorde tot de categorie *meerlingen*. De frequentie van het aantal kinderen van een tweeling bedroeg 3,2%, die van een drieling 0,1%. Er werden 995 tweelingen en 17 drielingen geregistreerd. Het aantal tweelingen lag merkkelijk lager dan in 2003: het aantal tweelingen daalde met 136. Het aantal drielingen nam toe met 5. Er werd geen enkele vierling geboren in 2004.

Vanaf 1 juli 2003 koppelt een federale wet de terugbetaling van ivf/ICSI aan het aantal embryo's dat mag worden teruggeplaatst (bv. bij de eerste twee cyclussen, 1 als de vrouw jonger is dan 36 jaar en 2 als de vrouw ouder is dan 36 jaar). De wetgeving heeft haar doel niet gemist. In 2004 is er al een opmerkelijke impact te zien: tegenover 2003 is het aantal meerlingzwangerschappen na ivf/ICSI bijna gehalveerd (in 2003: 22,4%; in 2004: 11,9%).

In 2004 beviel 7,5% van de zwangere vrouwen voortijdig, na een zwangerschap van minder dan 37 weken. Dit cijfer is licht gestegen tegenover 2003 (+0,1%). Het relatieve aantal *kinderen met een laag geboortegewicht* (minder dan 2500 gram) bedroeg 6,9%. Extreem laag geboortegewicht (minder dan 1500 gram) komt voor bij 1,1% van de kinderen. Het aantal kinderen met een laag geboortegewicht daalde met 0,4%. Bijna zes op de tien kinderen (58,5%) behorende tot de categorie *meerlingen* wegen bij de geboorte minder dan 2 500 gram. Bij eenlingen is dit slechts 5,2%.

* Bron: Studiecentrum Perinatale Epidemiologie (SPE)

Bij 27,6% van de vrouwen wordt de baring *ingeleid*, meestal om opportuniteitsredenen, die zowel bij de obstetricus als bij de zwangere vrouw kunnen liggen. Met een daling met 2,7 kende het inleiden van de baring in 2004 een kentering. De voorbije jaren bedroeg het aandeel ingeleide baringen nog 30% of meer. Epidurale pijnverdooving wordt toegepast bij 61,6% van de verlossingen. Ook de frequentie van epidurale pijnverdooving kende in 2004 een kentering: voor het eerst was er een terugval in de frequentie van epidurale pijnverdooving (-2,8 tegenover 2003).

Zo'n 70% van de kinderen wordt zonder *verloskundige ingrepen* geboren. 18,9% van de kinderen wordt met de keizersnede ter wereld gebracht. De frequentie van keizersnede bleef ongewijzigd tegenover 2003. Ook dit is opmerkelijk, omdat dit een breuk is in de aanhoudende stijging van de frequentie van keizersnedes. Bij 9,7% wordt vacuüm-extractie* toegepast of wordt de verlostang gebruikt. De toepassing van vacuüm-extractie of de verlostang bleef eveneens ongewijzigd. Globaal genomen werd de verloskunde in Vlaanderen dus iets minder technisch.

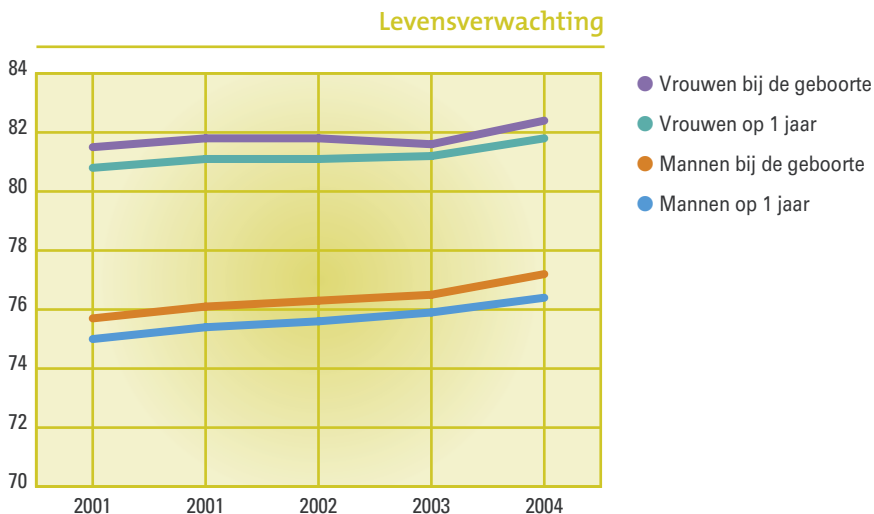
Na de geboorte werd 13,7% van de kinderen overgebracht naar een n-dienst (neonatale dienst) en 4,1% naar een NIC-dienst (neonatale intensievezorgdienst). Het aantal transfers naar een n-dienst daalde met 0,2 en het aantal transfers naar een NIC-dienst met 0,3.

* *Vacuüm-extractie: het doen geboren worden van een kind met behulp van een instrument dat zich op het hoofd van het kind vastzuigt*

2. Levensverwachting

Stijgende levensverwachting

De levensverwachting *bij de geboorte en op de leeftijd van 1 jaar* bedraagt respectievelijk 77,2 en 76,4 jaar voor de mannen en 82,4 en 81,8 jaar voor de vrouwen (2004). Sinds 2000 is de levensverwachting bij de geboorte met 1,5 jaar toegenomen bij de mannen en met 0,9 jaar bij de vrouwen. Op de leeftijd van 1 jaar bedraagt de toename respectievelijk 1,4 jaar en 1 jaar. De achterstand van de mannen verkleint dus (zie grafiek 6.3).

6.3 Levensverwachting in het Vlaams Gewest, bij de geboorte en op 1 jaar

Bron: Gezondheidsindicatoren, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, administratie Gezondheidszorg

3. Sterfte

3.1. Aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar in het Vlaams Gewest

3.1.1. In de hele groep kinderen van 0 tot 15 jaar

Opmerkelijke daling van de sterfte

Sterfgevallen bij kinderen doen zich vooral vóór de leeftijd van 1 jaar voor. Na het eerste jaar daalt het aantal sterfgevallen tot 0,2 per 1000 kinderen of minder. En er zijn meer sterfgevallen bij mannen dan bij vrouwen. Het aantal sterfgevallen lag in 2004 11,8 % lager dan in 2003 (zie tabel 6.4).

Sterfgevallen naar leeftijd en geslacht

	2003		2004	
		Mannen	Vrouwen	Totaal
Aantal				
Onder 1 jaar	261	122	123	245
1 tot 5 jaar	58	25	22	47
5 tot 10 jaar	37	16	9	25
10 tot 15 jaar	43	19	16	35
Totaal	399	182	170	352
Per duizend				
Onder 1 jaar	4,32	3,78	4,03	3,90
1 tot 5 jaar	0,19	0,20	0,18	0,19
5 tot 10 jaar	0,11	0,10	0,06	0,08
10 tot 15 jaar	0,12	0,10	0,09	0,10

6.4 Aantal sterfgevallen en aantal sterfgevallen per duizend bij kinderen van 0 tot 15 jaar naar leeftijd en geslacht – Vlaams Gewest

Bron: Gezondheidsindicatoren, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, administratie Gezondheidszorg

3.1.2. Bij kinderen onder de 12 maanden

Zuigelingssterfte duikt onder de 4 per 1000 levendgeborenen

Hierna gaan we meer in detail in op de sterfte bij kinderen onder de 12 maanden. Gegevens omtrent de sterfte in de jongste leeftijdsgroep worden over het algemeen voorgesteld door middel van een aantal maatstaven, die men sterftematen noemt (zie tabel 6.5).

Een eerste sterftemaat is de *doodgeboorte*. Dit is het aantal kinderen dat als 'doodgeboren' wordt aangegeven met een geboortegewicht van minstens 500 g of een zwangerschapsduur van minstens 22 weken. In 2004 waren er 253 doodgeborenen. Het *doodgeboortecijfer* bedroeg 4,0 per duizend geboorten. Dit cijfer lag 0,9 per duizend lager dan in 2003.

De *vroeg-neonatale sterfte* is de sterfte die zich voordoet tussen de geboorte en de leeftijd van zeven dagen (7 x 24 uur).

In 2004 overleden 134 kinderen in deze periode; de vroeg-neonatale sterfte bedroeg 2,1 per duizend levendgeborenen: een stijging met 0,1 tegenover 2003.

Het *perinatale-sterftecijfer* bedroeg 6,1 per duizend geborenen. De perinatale sterfte is de sterfte van kinderen tijdens de eerste zeven dagen van hun leven, samen met het aantal doodgeborenen. In 2004 was er een daling van de perinatale sterfte met 0,8, zijnde het resultaat van een daling van de doodgeboorte en een

stijging van de vroeg-neonatale sterfte. Een andere veelgebruikte sterftemaat is de *neonatale sterfte*. Dit is de sterfte tussen de geboorte en de 28e dag na de geboorte. In 2004 overleden 163 kinderen tijdens de eerste vier weken (28 dagen) van hun leven. Het neonatale-sterftecijfer bedroeg 2,6 per duizend levendgeborenen en daalde tegenover 2003 met 0,2. Het *laat-neonatale-sterftecijfer* bedroeg 0,5 per 1000 levendgeborenen, een daling met 0,3 tegenover 2003. De laat-neonatale sterfte is de sterfte na de eerste zeven dagen (7 x 24 uur) tot en met de leeftijd van 28 dagen.

De *zuigelingensterfte* is de sterfte die zich voordoet tussen de geboorte en het bereiken van de leeftijd van één jaar. In 2004 overleden 246 kinderen tijdens hun eerste levensjaar. De zuigelingensterfte bedroeg 3,9 per duizend levendgeborenen, een daling met 0,4 tegenover 2003. Tot slot is er de *foeto-infantiele sterfte*, het totaal van de doodgeboorten en de zuigelingensterfte. In 2004 bedroeg de foeto-infantiele sterfte 7,9 per duizend levend- en doodgeborenen (zie tabel 6.5).

Van de kinderen met een *geboortegewicht* tot 1000 g bereikt slechts 46,6% de leeftijd van 1 jaar. 28,2% wordt dood geboren en 25,2% overlijdt vóór het bereiken van de leeftijd van 1 jaar (2004) (zie tabel 6.6). Uit tabel 6.7 blijkt dat de sterfte bij *meerlingen* verhoudingsgewijs merkkelijk hoger ligt. Kinderen van een tweeling hebben 4,57 maal meer kans om te overlijden vóór de leeftijd van 1 jaar dan eenlingen.

Sterftcijfers

	2003	2004
Doodgeboortecijfer per 1000 levend- en doodgeborenen	4,9	4,0
Vroeg-neonatale-sterftecijfer per 1000 levendgeborenen	2,0	2,1
Perinatale-sterftecijfer per 1000 levend- en doodgeborenen	6,9	6,1
Laat-neonatale-sterftecijfer per 1000 levendgeborenen	0,8	0,5
Neonatale-sterftecijfer per 1000 levendgeborenen	2,8	2,6
Postneonatale-sterftecijfer per 1000 levendgeborenen	1,5	1,3
Zuigelingensterfte per 1000 levendgeborenen	4,3	3,9
Totaal foeto-infantiele sterfte per 1000 levend- en doodgeborenen	9,2	7,9

6.5 Foeto-infantiel sterftcijfer in het Vlaams Gewest

Bron: Gezondheidsindicatoren, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, administratie Gezondheidszorg

Sterfte volgens geboortegewicht

	Dood- geboorten	Vroeg- neonatale sterfte	Laat- neonatale sterfte	Post- neonatale sterfte	Levend op 1 jaar	Totaal
Onder de 500 g	25	5	0	0	6	36
500 tot 1000 g	56	53	9	7	131	256
1000 tot 1500 g	38	19	6	1	297	361
1500 tot 2000 g	38	9	4	5	784	840
2000 tot 2500 g	32	13	5	6	2 725	2 781
2500 g en meer	57	33	5	64	58 318	58 477
Niet bekend	7	2	0	0	289	298
Totaal	253	134	29	83	62 550	63 049

6.6 Zwangerschapsuitkomst: aantal sterfgevallen en levendgeborenen naargelang van het geboortegewicht in het Vlaams Gewest – 2004
Bron: Gezondheidsindicatoren, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, administratie Gezondheidszorg

Meervoudige zwangerschappen

	Dood- geboorten	Vroeg- neonatale sterfte	Laat- neonatale sterfte	Post- neonatale sterfte	Levend op 1 jaar	Totaal
Eenlingen	231	98	26	75	60 617	61 060
Tweelingen	19	33	3	8	1 900	1 960
Drielingen	3	3	0	0	33	39
Vierlingen	0	0	0	0	0	0
Totaal	253	134	29	83	62 550	63 059

6.7 Zwangerschapsuitkomst: aantal sterfgevallen en levendgeborenen bij enkelvoudige en meervoudige zwangerschappen in het Vlaams Gewest – 2004
Bron: Gezondheidsindicatoren, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, administratie Gezondheidszorg

3.2. Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen onder de 15 jaar in het Vlaams Gewest

3.2.1. Bij kinderen onder de 12 maanden

Belangrijkste doodsoorzaken bij doodgeboorte en zuigelingensterfte: factoren

bij de moeder en verwickelingen tijdens zwangerschap en bevalling, en congenitale afwijkingen

De belangrijkste doodsoorzaken bij doodgeboorte en zuigelingensterfte zijn verwickelingen tijdens de zwangerschap en de perinatale periode en congenitale afwijkingen. In 2004 overleden 153

kinderen als gevolg van factoren bij de moeder en complicaties tijdens de zwangerschap en de bevalling en 121 als gevolg van congenitale afwijkingen. 25 kinderen zijn overleden aan wiegendood, vijf minder dan in 2003. Het aantal gevallen van wiegendood blijft laag (zie tabel 6.8 en grafiek 6.9).

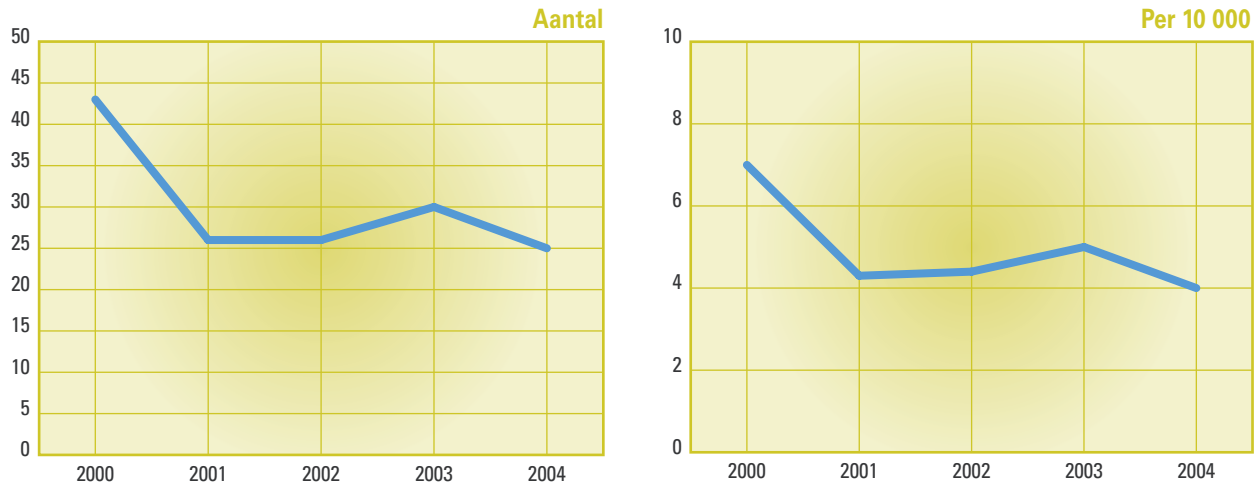
Doodsoorzaken onder de 12 maanden

	2003			2004		
	Doodgeboorte	Zuigelingensterfte	Totaal	Doodgeboorte	Zuigelingensterfte	Totaal
Congenitale afwijkingen	37	82	119	40	81	121
Gevolgen door factoren moeder en complicaties zwangerschap en bevalling	133	36	169	109	44	153
Prematuriteit - dysmaturiteit	7	9	16	8	13	21
Perinatale infecties	9	13	22	5	16	21
Bloedingen en bloedziekten perinataal	1	19	20	1	9	10
Endocrien, spijsvertering, huid (perinataal)	5	7	12	6	6	12
Perinatale aandoeningen hart en ademhaling, waaronder RDS (Respiratory Distress Syndrome)	6	32	38	9	22	31
SIDS (wiegendood)	0	30	30	0	25	25
Geboortetrauma	0	1	1	0	0	0
Overige ziekten	0	22	22	4	18	22
Slecht gedefinieerde condities	102	7	109	73	2	75
Trauma/uitwendige doodsoorzaak	0	3	3	0	10	10
Totaal	300	261	561	255	246	501

6.8 Oorzaken van overlijden bij kinderen onder de 12 maanden in het Vlaams Gewest (doodgeboorte en zuigelingensterfte)

Bron: Gezondheidsindicatoren, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, administratie Gezondheidszorg

6.9 Sterfgevallen als gevolg van wiegendood in het Vlaams Gewest: aantal sterfgevallen en aantal sterfgevallen per 10 000 levendgeborenen
Bron: Gezondheidsindicatoren, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, administratie Gezondheidszorg

3.2.2. Bij kinderen van 1 tot 15 jaar

Doodsoorzaken 1 tot 15 jaar

Twee belangrijkste doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar: ongevallen, kanker en bloedaandoeningen. Sterke daling sterftes als gevolg van een ongeval

De belangrijkste doodsoorzaak bij kinderen van 1 tot 15 jaar zijn ongevallen. Bijna 24% van de sterfgevallen in 2003 (nog geen recentere gegevens beschikbaar) is het gevolg van een ongeval. Opmerkelijk is de daling van het aantal sterftes als gevolg van een ongeval. Op de tweede plaats komen kanker en bloedaandoeningen (14,1%). Voor de leeftijdsgroep 1 tot 5 jaar vormen infecties en spier- en zenuwaandoeningen de op één na belangrijkste doodsoorzaken (beide 16,1%). In de leeftijdsgroep 5 tot 10 jaar zijn ongevallen, met bijna 30%, en kanker en bloedaandoeningen, met ruim 20%, het meest frequent. Bij de kinderen van 10 tot 15 jaar komen ongevallen ook het meest voor, met 26,0% van de sterfgevallen in 2003. Ook kanker en bloedaandoeningen zijn vrij belangrijk (17,4%) (zie tabel 6.10).

	2002		2003	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderen van 1 tot 5 jaar				
Infecties	7	9,7	10	16,1
Kanker en bloedaandoeningen	14	19,4	5	8,1
Stofwisseling	2	2,8	6	9,7
Spier- en zenuwaandoeningen	6	8,3	10	16,1
Hart, bloed en luchtwegen	5	6,9	5	8,1
Maag en darmen	2	2,8	2	3,2
Aangeboren aandoeningen	10	13,9	4	6,5
SIS	0	0,0	3	4,8
Ongeval	17	23,6	12	19,4
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	0	0,0	0	0,0
Geweldpleging	4	5,6	4	6,5
Andere of onbekend	5	6,9	1	1,6
Totaal sterfgevallen kinderen van 1 tot 5 jaar	72	100,0	62	100,0
Kinderen van 5 tot 10 jaar				
Infecties	2	4,4	2	5,9
Kanker en bloedaandoeningen	9	20,0	7	20,6
Stofwisseling	3	6,7	2	5,9
Spier- en zenuwaandoeningen	5	11,1	3	8,8
Hart, bloed en luchtwegen	6	13,3	3	8,8
Maag en darmen	0	0,0	0	0,0
Aangeboren aandoeningen	4	8,9	5	14,7
Ongeval	14	31,1	10	29,4
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	0	0,0	0	0,0
Geweldpleging	2	4,4	2	5,9
Andere of onbekend	0	0,0	0	0,0
Totaal sterfgevallen kinderen van 5 tot 10 jaar	45	100,0	34	100,0

Vervolg op volgende bladzijde

Doodsoorzaken 1 tot 15 jaar (vervolg)

	2002		2003	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderen van 10 tot 15 jaar				
Infecties	1	2,5	2	4,3
Kanker en bloedaandoeningen	10	25,0	8	17,4
Stofwisseling	4	10,0	5	10,9
Spier- en zenuwaandoeningen	3	7,5	5	10,9
Hart, bloed en luchtwegen	1	2,5	2	4,3
Maag en darmen	0	0,0	0	0,0
Aangeboren aandoeningen	1	2,5	1	2,2
Ongeval	17	42,5	12	26,0
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	1	2,5	7	15,2
Geweldpleging	1	2,5	1	2,2
Andere of onbekend	1	2,5	3	6,5
Totaal sterfgevallen kinderen van 10 tot 15 jaar	40	100,0	46	100,0
Kinderen van 1 tot 15 jaar				
Infecties	10	6,4	14	9,9
Kanker en bloedaandoeningen	33	21,0	20	14,1
Stofwisseling	9	5,7	13	9,2
Spier- en zenuwaandoeningen	14	8,9	18	12,7
Hart, bloed en luchtwegen	12	7,6	10	7,0
Maag en darmen	2	1,3	2	1,4
Aangeboren aandoeningen	15	9,6	10	7,0
SIS	0	0,0	3	2,1
Ongeval	48	30,6	34	23,9
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	1	0,6	7	4,9
Geweldpleging	7	4,5	7	4,9
Andere of onbekend	6	3,8	4	2,8
Totaal sterfgevallen kinderen van 1 tot 15 jaar	157	100,0	142	100,0

6.10 Oorzaken van overlijden bij kinderen van 1 tot 15 jaar in het Vlaams Gewest

Bron: Gezondheidsindicatoren, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, administratie Gezondheidszorg

3.3. Sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 1 tot 15 jaar

In tabel 6.11 bekijken we de sterfgevallen als gevolg van een ongeval in 2003 meer in detail (nog geen recentere cijfers beschikbaar). Bij de kinderen van 1 tot 5 jaar waren er 12 sterfgevallen als gevolg van een ongeval, waarvan 3 door verdrinking of onderdompeling en 3 door vuur.

Bij de kinderen van 5 tot 10 jaar waren er 10 sterfgevallen door een ongeval, waarvan 7 verkeersongevallen. Ook bij de kinderen van 10 tot 15 jaar zijn verkeersongevallen, met 8 op de 12 sterfgevallen, het frequentst.

Dodelijke ongevallen

	Kinderen van 1 tot 5 jaar	Kinderen van 5 tot 10 jaar	Kinderen van 10 tot 15 jaar
Voetganger	1	1	2
Wielrenner of motorrijder	0	1	1
Inzittende in een voertuig	0	1	2
Andere of niet gespecificeerd	0	4	3
Totaal verkeersongevallen	1	7	8
Val	2	0	1
Beklemming, beknelling	1	0	1
Verdrinking of onderdompeling	3	0	1
Onopzettelijke vergiftiging	0	0	1
Verhanging, wurging, verstikking	1	1	0
Vuur	3	1	0
Andere	1	1	0
Totaal overige ongevallen	11	3	4
Totaal	12	10	12

6.11 Oorzaken van dodelijke ongevallen bij kinderen onder de 15 jaar in het Vlaams Gewest in 2003

Bron: Gezondheidsindicatoren, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, administratie Gezondheidszorg

4. Morbiditeit

Naast de sterftecijfers zijn de prevalentiecijfers omtrent ziekten en handicaps een belangrijke indicatie voor de gezondheidstoestand van de populatie. In dit punt stellen we cijfers voor over enkele voor kinderen relevante ziekten en afwijkingen en gaan we ook in op de door ouders gerapporteerde specifieke moeilijkheden die kinderen hebben met hun gevoelens, concentratie, gedrag of problemen om met andere mensen op te schieten. We staan ook stil bij ziekenhuisopnames.

4.1. Handicaps

4.1.1. Aangeboren afwijkingen

Gegevens over *aangeboren afwijkingen* bij alle kinderen in Vlaanderen zijn alleen beschikbaar vanuit de obstetrische registratie (SPE). In 2004 werd bij 1,6% van de geboorten al in de perinatale periode een congenitale afwijking vastgesteld. Dit percentage is ongewijzigd tegenover 2003. Tabel 6.12 geeft een gedetailleerd beeld van de prevalentie van aangeboren afwijkingen.

Aangeboren afwijkingen ⁽¹⁾

	Aantal	Per 100 geboorten
Specifieke afwijkingen		
Spina bifida	25	0,04
Anencefalie	3	<0,01
Hydrocefalie	34	0,05
Gespleten lip/verhemelte	78	0,12
Anale imperforatie	13	0,02
Reductie ledematen	24	0,04
Hernia diaphragmatica	14	0,02
Omfalokèle/gastroschisis	14	0,02
Overige afwijkingen		
Zenuwstelsel en sensorium	32	0,05
Gastro-intestinale tractus	84	0,13
Urogenitale tractus	175	0,28
Hart en longen	242	0,39
Spiere en skelet	183	0,29
Craniofaciaal complex	27	0,04
Multipele congenitale afwijkingen	50	0,08
Chromosomale afwijkingen	73	0,12
Andere	160	0,26

6.12 Geregistreerde aangeboren afwijkingen (perinatale periode) in Vlaanderen – 2004

Bron: Studiecentrum Perinatale Epidemiologie (SPE)

(1) Aangeboren afwijkingen vastgesteld bij de geboorten in kraamklinieken (≥ 500 g)

Bij een aantal kinderen wordt de afwijking pas later vastgesteld. De Eurocatregistratie registreert *aangeboren afwijkingen* tot de leeftijd van 1 jaar. Voor Vlaanderen neemt de hele provincie Antwerpen deel aan de Eurocatregistratie. De voorlopige cijfers voor 2004 moeten omzichtig worden gehanteerd. In het verleden is gebleken dat de definitieve cijfers voor een aantal

afwijkingen nogal afwijken van de voorlopige cijfers. In de loop van 2005 en 2006 komen er nog meldingen binnen, mede omdat er soms nogal wat tijd over gaat om een diagnose te stellen.

We overlopen de stelsels die het frequentst zijn aangetast. Hartafwijkingen komen bij ruim 55 per 10 000 geboorten voor. Het gaat vooral om cardiale septa.

Afwijkingen van het spijsverteringsstelsel komen bij bijna 30 per 10 000 geboorten voor; afwijkingen aan het interne urogenitaal systeem bij ruim 35 op de 10 000 geboorten. Bij bijna 47 op de 10 000 geboorten waren de ledematen aangetast. Het musculoskeletaal stelsel of het bindweefsel was in ruim 27 op de 10 000 geboorten aangetast (zie tabel 6.13).

Aangeboren afwijkingen tot 1 jaar

	Per 10 000 geboorten	
	2003 berekening oktober 2005	2004 berekening oktober 2005
Zenuwstelsel	29,2	12,4
<i>waarvan neurale-buisdefecten</i>	6,1	4,3
<i>hydrocefalie</i>	7,7	3,8
Oog	6,1	5,9
Oor	1,7	2,2
Hart	45,8	55,4
<i>waarvan hartkamers en verbindingen</i>	5,0	5,4
<i>cardiale septa</i>	29,2	32,3
<i>hartkleppen</i>	8,3	11,8
<i>grote arteriën en venen</i>	11,6	17,2
Gespleten lip met of zonder verhemelte	12,7	17,7
Gespleten verhemelte	6,1	3,8

Vervolg op volgende bladzijde

	Per 10 000 geboorten	
	2003 berekening oktober 2005	2004 berekening oktober 2005
Spijverteringsstelsel	30,9	29,7
<i>waarvan tracheo-oesofagale fistel en oesophagusatresie/stenosis</i>	2,2	3,8
<i>agenese, atresie en/of stenosis dunne darm</i>	1,7	3,8
<i>ano-rectale atresie/stenosis</i>	2,2	3,2
Intern urogenitaal systeem, eierstokken, baarmoeder en renaal systeem	32,0	35,5
Extern genitaal stelsel	20,4	13,4
<i>waarvan hypospadie</i>	13,2	8,6
Ledematen	39,7	46,8
<i>waarvan reductie ledematen</i>	5,5	3,2
<i>reductie bovenste ledematen</i>	2,8	1,6
<i>reductie onderste ledematen</i>	3,3	1,1
<i>polydactylie</i>	11,6	13,4
<i>syndactylie</i>	2,8	4,8
Musculoskeletaal en bindweefsel	27,6	27,4
Chromosomaal	34,2	19,4
<i>waarvan syndroom van Down</i>	16,0	11,3
Metabool	8,8	12,9

6.13 Geregistreeerde aangeboren afwijkingen tot 1 jaar in de provincie Antwerpen per 10 000 geboorten

Bron: Eurocat, Provinciaal Instituut voor Hygiëne, Antwerpen

(1) Eurocat registreert elke aangeboren afwijking bij pasgeborenen, hetzij levend-, hetzij doodgeboren, bij kinderen tot 1 jaar, bij foetussen geboren na 20 weken zwangerschap en bij geïnduceerde abortus wegens een afwijking

4.1.2. Officieel erkende handicap of invaliditeit

In de gezondheidsenquête wordt navraag gedaan naar officieel erkende handicaps of invaliditeit. Over jonge kinderen wordt er uitzonderlijk gemeld dat zij een officieel erkende handicap of invaliditeit hebben. 0,5% van de kinderen onder de 3 jaar heeft een officieel erkende handicap of invaliditeit; bij de kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt het percentage 1,9% en bij de kinderen van 6 tot 12 jaar 1,2% (zie tabel 6.14).

4.2. Gehoorverlies

Gehoорverlies kan al op zeer jonge leeftijd worden vastgesteld. In Vlaanderen worden nagenoeg alle à terme geboren kinderen in de eerste levensmaanden door Kind en Gezin getest. Bij ongeveer 2,8 per 1000 in 2005 geboren en door

Kind en Gezin geteste kinderen werd een gehoorafwijking vastgesteld (voorlopig cijfer). Voor de kinderen geboren in 2004 bedroeg de incidentie 2,22 op 1000 geteste kinderen (voorlopig cijfer). In tabel 6.15 is ook de mate van gehoorverlies opgenomen voor de kinderen geboren in de periode 2003-2005.

Erkende handicap

	2001	2004
Kinderen onder de 3 jaar	0,4	0,5
Kinderen van 3 tot 6 jaar	2,4	1,9
Kinderen van 6 tot 12 jaar	1,3	1,2
Kinderen onder de 12 jaar	1,4 (N=503)	1,4 (N=432)

6.14 Percentage kinderen onder de 12 jaar met een officieel erkende handicap of invaliditeit in het Vlaams Gewest

Bron: Gezondheidsenquête 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

Incidentie gehoorverlies per 1000 geteste kinderen			
2003	2,36		
2004	2,22*		
2005	2,81*		
Mate van gehoorverlies	Unilateraal	Bilateraal	Nog ontbrekende of niet conclusieve rapporten
2003			
21 t/m 40 dB	12	8	
41 t/m 70 dB	16	30	
71 t/m 90 dB	7	20	
> 90 dB	13	21	
Totaal met geklasseerd gehoorverlies	48	79	0
2004			
21 t/m 40 dB	9	15	
41 t/m 70 dB	24	29	
71 t/m 90 dB	7	11	
> 90 dB	11	20	
Totaal met geklasseerd gehoorverlies	51	75	12
2005			
21 t/m 40 dB	6	13	
41 t/m 70 dB	21	25	
71 t/m 90 dB	6	5	
> 90 dB	9	15	
Totaal met geklasseerd gehoorverlies	42	58	66

6.15 Incidentie van gehoorverlies bij kinderen door Kind en Gezin getest en mate van gehoorverlies uitgedrukt in decibel (dB)

Bron: Kind en Gezin

(1) Niet inbegrepen: kinderen die werden opgenomen op een NIC-afdeling

* Voorlopige cijfers

4.3. Ziekten en aandoeningen

Dankzij de Gezondheidsenquêtes in België zijn er gegevens bekend over ziekten en aandoeningen bij kinderen die in het Vlaams Gewest wonen.

Van de bevroegde kinderen onder de 12 jaar heeft 9,4% *op het moment van de bevraging* te maken met een of meer langdurige ziekten, chronische aandoeningen of handicaps. Bij kinderen onder de 3 jaar en bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt dit ruim 4%; bij kinderen van 6 tot 12 jaar bijna 12% (zie tabel 6.16). In tabel 6.16 zijn ook de cijfers voor 2001 opgenomen. Bij de kinderen van 6 tot 12 jaar is er een toename van de prevalentie.

Verder werd in de Gezondheidsenquête navraag gedaan naar ziekten of aandoeningen *in een periode van 12 maanden*. Een aantal ziekten of aandoeningen die relevant zijn voor kinderen worden hierna verder besproken, nl. astma, chronische bronchitis (of een andere chronische longziekte) en allergie.

Astma en chronische bronchitis

Astma en chronische bronchitis zijn woorden die de bevolking gebruikt. Vanuit medisch oogpunt merken we hierbij op dat er onder de leeftijd van 4 jaar geen diagnose van astma kan worden gesteld. En vanuit medisch oogpunt moet er nu worden gesproken over piepende bronchitis in plaats van over chronische bronchitis.

Uit de Gezondheidsenquête 2004 blijkt dat in het Vlaams Gewest bijna 5% van de

Langdurige ziekten, aandoeningen, handicaps

	2001	2004
Kinderen onder de 3 jaar	5,1	4,4
Kinderen van 3 tot 6 jaar	6,2	4,6
Kinderen van 6 tot 12 jaar	6,6	11,8
Kinderen onder de 12 jaar	6,4 (N=516)	9,4 (N=447)

6.16 Percentage kinderen onder de 12 jaar dat op het moment van de enquête leed aan een of meer langdurige ziekten, chronische aandoeningen of handicaps in het Vlaams Gewest

Bron: Gezondheidsenquête 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

Astma en chronische bronchitis

	Astma		Chronische bronchitis of een andere chronische longziekte	
	2001	2004	2001	2004
Kinderen onder de 3 jaar	3,9	3,0	3,3	3,1
Kinderen van 3 tot 6 jaar	6,6	1,8	1,4	2,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar	3,1	6,4	2,6	1,0
Kinderen onder de 12 jaar	4,3 (N=516)	4,9 (N=446)	2,5 (N=516)	1,9 (N=447)

6.17 Percentage kinderen onder de 12 jaar met astma, chronische bronchitis of COPD in een periode van 12 maanden in het Vlaams Gewest

Bron: Gezondheidsenquête België 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

kinderen onder de 12 jaar in een periode van 12 maanden *astma* heeft gehad en bijna 2% *chronische bronchitis of een andere chronische longziekte* (zie tabel 6.17). Tegenover 2001 is de prevalentie in de totale groep kinderen onder de 12 jaar nagenoeg ongewijzigd.

Allergie

Ruim 13% van de kinderen onder de 12 jaar had in een periode van 12 maanden te maken met een allergie. Kinderen van 6 tot 12 jaar hebben frequenter te maken met allergie dan kinderen onder de 3 jaar en kinderen van 3 tot 6 jaar (zie tabel 6.18). Van 2001 naar 2004 daalde de prevalentie van allergie bij kinderen onder de 6 jaar; bij kinderen van 6 tot 12 jaar nam de prevalentie toe.

Actieve tuberculose

Vooraf bij niet-Belgische kinderen

Actieve tuberculose komt niet alleen in ontwikkelingslanden voor. Ook in de westerse geïndustrialiseerde landen lijden er kinderen aan tuberculose. In 2004 werden in Vlaanderen bij kinderen onder de 15 jaar 36 nieuwe gevallen van tuberculose geregistreerd, waarvan 16 bij Belgische kinderen en 20 bij niet-Belgische kinderen. De incidentie per 100 000 bedraagt 1,7 bij de Belgische kinderen en 48,4 bij de niet-Belgische kinderen.

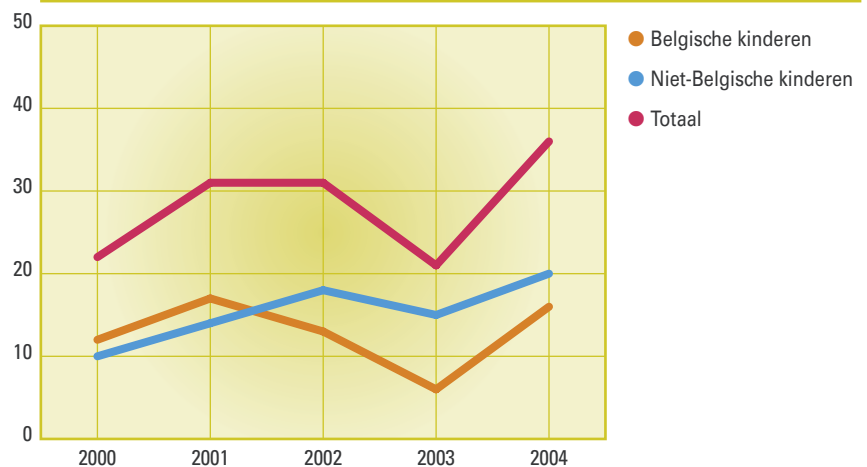
Het aantal nieuwe gevallen van actieve tuberculose ligt veel hoger dan in 2003. Zowel bij de Belgische kinderen als bij de niet-Belgische kinderen werden er meer nieuwe gevallen genoteerd. In grafiek 6.19 wordt de evolutie sinds 2000 weergegeven.

	2001	2004
Kinderen van 1 tot 3 jaar	10,9	8,5
Kinderen van 3 tot 6 jaar	13,6	6,9
Kinderen van 6 tot 12 jaar	12,7	16,3
Kinderen onder de 12 jaar	13,5 (N=516)	13,2 (N=447)

6.18 Percentage kinderen onder de 12 jaar met gerapporteerde allergie in een periode van 12 maanden in het Vlaams Gewest

Bron: Gezondheidsenquête België 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

Actieve tuberculose

6.19 Aantal nieuwe gevallen van actieve tuberculose bij kinderen onder de 15 jaar in het Vlaams Gewest sinds 2000

Bron: Vlaamse Vereniging voor Respiratoire Gezondheidszorg en Tuberculosebestrijding (VRGT)

4.4. Tandbederf

Tandbederf bij peuters: bijna twee op de tien peuters hebben ermee te maken

Op basis van het project 'Niets aan de tand?*' dat in de periode 2003-2004 in Gent liep, zijn gegevens beschikbaar over vroege peutercariës, bij kinderen van 2 1/2 tot 3 jaar. Bij 18,5% van de kinderen van 2 1/2 tot 3 jaar komt vroege peutercariës voor. Het gaat hierbij zowel om kinderen met slechts 1 aangetaste tand als om kinderen met meerdere grote aantastingen. Bij 12,2% van de onderzochte kinderen was er een ernstige vorm van cariës of minstens een symmetrisch tandbederf op de gladde vlakken van de snijtanden (altijd eerst de bovensnijtanden), ook zuigflescariës genoemd. Een matige vorm van cariës werd vastgesteld bij 6,3% van de peuters (zie tabel 6.20).

4.5. Overgewicht bij kinderen van 2 tot 12 jaar

Sinds enkele jaren wordt overgewicht en obesitas ook bij kinderen en jongeren vastgesteld aan de hand van de Body Mass Index**. Bij volwassenen is de BMI al enkele decennia de standaard om het lichaamsgewicht te beoordelen. Bij kinderen ligt dit niet zo eenvoudig. De BMI varieert met de leeftijd, zodat een eenvoudige grenswaarde, geldig voor iedere leeftijd, niet realistisch is. Een voor de hand liggende keuze is het gebruik van BMI-percentielcurven, die de leeftijdsvariatie expliciet in rekening brengen. Rest nog de keuze van de

Cariës bij peuters

Matige vorm	6,3
Ernstige vorm (zuigflescariës)	12,2
Totaal vroege peutercariës	18,5

6.20 Tandbederf bij peuters (25 tot 33 maanden oud) in de periode 2003-2004 (percentage)
Bron: Project 'Niets aan de tand?', een preventieproject in Gent

Overgewicht en obesitas

	Jongens	Meisjes
Overgewicht	11,2	15,2
Obesitas	2,5	3,4

6.21 Prevalentie van overgewicht en obesitas bij 2- tot 12-jarigen in Vlaanderen gebaseerd op grenswaarden van de International Obesity Task Force – 2002-2003 (percentage)
Bron: Project Vlaamse groeicurven (Roelants M., VUB; Hauspie R., VUB; Hoppenbrouwers K., KU Leuven)

grenspercentielen voor overgewicht en obesitas. De arbitraire keuze voor een bepaalde percentiel (bv. de 85e percentiel) als grenswaarde voor overgewicht stelt een belangrijk conceptueel probleem. Wegens de toenemende prevalentie van overgewicht komt ook deze percentiel met de jaren steeds hoger te liggen. De International Obesity Task Force (IOTF) stelt voor om de percentielen die op 18 jaar overeenkomen met een BMI 25 als objectieve criteria voor overgewicht respectievelijk obesitas te hanteren. Dit criterium werd dan ook in het project 'Vlaamse groeicurven' gebruikt om de prevalentie van overgewicht en obesitas

in Vlaanderen te berekenen. Uit dit project waarvan het veldwerk liep in de periode januari 2002-december 2003 blijkt dat 11,2% van de jongens van 2 tot 12 jaar lijdt aan overgewicht en 2,5% aan obesitas. Bij de meisjes is dit respectievelijk 15,2% en 3,4% (zie tabel 6.21).

* Project van de wijkgezondheidscentra Brugse Poort, De Sleep en Botermarkt, de Universiteit Gent, Kind en Gezin, de Vlaamse Werkgroep Gezonde Tand en VVT – Studieclub Gent en de stad Gent
**BMI = gewicht (kg) / gestalte (m) x gestalte (m)

4.6. Kinderen met psychosociale en/of emotionele problemen

In het onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck naar de zorg voor jonge kinderen, werd bij kinderen vanaf 4 jaar gepeild naar psychosociale en emotionele problemen die zij kunnen hebben, en de ouders konden hierbij een gradatie aangeven gaande van lichte, over duidelijke tot ernstige problemen.

Bij 18% rapporteren de ouders dat het kind problemen heeft met zijn/haar gevoelens, concentratie, gedrag of problemen om met andere mensen op te schieten (zie tabel 6.22). Veelal gaat het om kleine of duidelijke problemen; bij 15% van die kinderen om ernstige problemen. Deze problemen bestaan meestal al meer dan een jaar (zie tabel 6.23).

Psychosociale en emotionele problemen

	Kinderen van 4 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kinderen met problemen	10,2	20,7	18,0
Kinderen zonder problemen	89,8	79,3	82,0
Totaal	100,0 (N=432)	100,0 (N=1264)	100,0 (N=1696)

6.22 Kinderen met problemen met hun gevoelens, concentratie, gedrag of problemen om met andere mensen op te schieten, naar leeftijd van het kind – 2005 (percentage)

Bron: Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck, Antwerpen

	Kinderen van 4 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Ernst van de problemen			
Kleine problemen	58,1	40,8	43,3
Duidelijke problemen	25,6	44,3	41,6
Ernstige problemen	16,3	14,9	15,1
Totaal	100,0 (N=43)	100,0 (N=262)	100,0 (N=305)
Duur van de problemen			
Minder dan een maand	0,0	0,4	0,3
1 tot 5 maanden	14,0	8,0	8,9
6 tot 12 maanden	11,6	9,6	9,9
Meer dan een jaar	74,4	82,0	80,9
Totaal	100,0 (N=43)	100,0 (N=261)	100,0 (N=304)

6.23 Kinderen met problemen met hun gevoelens, concentratie, gedrag of problemen om met andere mensen op te schieten, naar ernst en duur van de problemen zoals gerapporteerd door de ouders – 2005 (percentage)
Bron: Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck, Antwerpen

Ziekenhuisopnames

Kinderen onder de 3 jaar	11,4
Kinderen van 3 tot 6 jaar	1,3
Kinderen van 6 tot 12 jaar	2,6
Totaal onder de 12 jaar	4,8 (N=444)

6.24 Percentage kinderen met 1 of meerdere ziekenhuisopnames met overnachting in de loop van een jaar in het Vlaams Gewest - 2004
Bron: Gezondheidsenquête België 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

Een op de tien kinderen onder de drie jaar

Ziekenhuisopname met overnachting is vrij frequent bij zeer jonge kinderen. Ruim 11% van de kinderen onder de 3 jaar is in een periode van 12 maanden in een ziekenhuis opgenomen geweest. In de leeftijdsgroepen 3 tot 6 jaar en 6 tot 12 jaar ligt dit veel lager: respectievelijk 1,3% en 2,6% (zie tabel 6.24).

Wegens de gewijzigde vraagstelling in de Gezondheidsenquête 2004 tegenover 2001 kan er niet worden vergeleken.

5. Ongevallen bij kinderen

De preventie van ongevallen is een belangrijke opdracht voor al wie betrokken is bij de zorg voor jonge kinderen. Cijfermateriaal over de feitelijke situatie is onmisbaar voor preventieve acties.

In deze paragraaf staan we stil bij ongevallen waarbij een arts werd geconsulteerd en bij verkeersongevallen. Voor de sterfgevallen als gevolg van een ongeval verwijzen we naar punt 3.2 in dit hoofdstuk over de doodsoorzaken.

5.1. Medisch behandelde ongevallen

Het overkomt jaarlijks 1 kind op de 4, vooral in en om de eigen woning. Val op gelijk niveau is frequent

Gegevens over ongevallen met de dood tot gevolg worden systematisch verzameld via de statistiek over de

doorzaken, maar hiermee wordt slechts het topje van de ijsberg zichtbaar. Resultaten van een *bevolkingsonderzoek* brengen ongevallen veel vollediger in kaart. In het bevolkingsonderzoek van Kind en Gezin in 1999-2000 werd een grote groep ouders van kinderen onder de 3 jaar er maandelijks over bevraagd of hun kind in de voorbije maand een ongeval had gehad. Als ongeval wordt beschouwd elke ongewilde, onvoorziene gebeurtenis waarbij een plotselinge van buitenaf inwerkende kracht lichamelijk letsel toebrengt en waarbij een arts wordt geconsulteerd, hierna medisch behandeld ongeval genoemd. Het onderzoek toont aan hoe frequent ongevallen voorkomen bij jonge kinderen, wat er precies gebeurt, in welke omstandigheden en wat de gevolgen ervan zijn.

Van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar is in de loop van een jaar bijna 1 op de 4 kinderen het slachtoffer van een ongeval waarvoor een arts wordt geconsulteerd. De *incidentie van ongevallen* ligt iets hoger bij jongens dan bij meisjes en neemt toe met de leeftijd (zie tabel 6.25).

Ongevallen gebeuren vooral *in of om de eigen woning of in of om een andere woning* (zie grafiek 6.26).

Jonge kinderen zijn vooral het slachtoffer van een *val* (64,2%). Bij kinderen onder de 12 maanden is dit meer een val van een hoogte; bij kinderen van 1 tot 3 jaar iets meer een val op gelijk niveau. Op de tweede en derde plaats komen snijden en stoten (8,8%) en beklemming, beknelling van een lidmaat (7,9%).

Deze beide ongevalsoorten nemen relatief toe naarmate het kind ouder

wordt. Verbranding en vergiftiging maken respectievelijk 5,7% en 3,7% van de ongevallen uit.

Deze ongevalsoorten en vooral verbrandingen nemen af naarmate het kind ouder wordt. Bij kinderen onder de 12 maanden bedraagt het aandeel van verbrandingen ongeveer 14% (zie tabel 6.27).

Ongevalsincidentie

Jongens	0,26
Meisjes	0,20
Totaal	0,23
3 maanden tot 1 jaar	0,13
1 jaar tot 2 jaar	0,22
2 jaar tot 3 jaar	0,25
Totaal	0,23

6.25 Incidentie van medisch behandelde ongevallen bij kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaams Gewest – 1999-2000

Bron: Kind en Gezin, *Ongevallen met een medische interventie bij baby's en peuters, 2003*

Plaats ongeval

6.26 Medisch behandelde ongevallen bij kinderen van 3 maanden tot 3 jaar volgens de plaats van het ongeval – 1999-2000

Bron: Kind en Gezin, *Ongevallen met een medische interventie bij baby's en peuters, 2003*

	Kinderen van 3 maanden tot 1 jaar	Kinderen van 1 jaar tot 2 jaar	Kinderen van 2 jaar tot 3 jaar	Totaal
Val	60,9	66,7	62,9	64,2
Op gelijk niveau, struikelen	12,0	32,1	31,2	29,8
Van de trap	5,4	8,4	7,5	7,8
Van verdieping naar lagere verdieping	0,0	0,0	0,2	0,1
Andere val van hoogte	43,5	26,2	24,0	26,5
Verstikking	3,3	0,6	0,6	0,9
Verbranding	14,1	6,8	2,9	5,7
Vergiftiging	4,3	4,2	2,9	3,7
Snijden, stoten	6,5	7,3	10,0	8,8
Contact met statisch voorwerp	2,2	2,2	3,6	2,8
Contact met vallend/geworpen voorwerp	3,3	2,0	2,7	2,5
Contact met scherp voorwerp	1,0	2,9	2,7	1,9
Contact met bewegend voorwerp	0,0	2,2	1,0	1,6
Beklemming, beknelling van een lidmaat	5,4	7,3	9,4	7,9
Fysiek contact, kracht	2,2	2,4	4,8	3,5
Verwonding door een dier	0,0	1,6	2,5	1,9
Verkeersongeval	2,2	0,6	2,1	1,4
Iets in oog, oor, neus	1,1	1,3	1,9	1,6
Verdrinking, in het water vallen	0,0	1,0	0,0	0,4

6.27 Medisch behandelde ongevallen bij kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in 1999-2000 volgens wijze van verwonding en leeftijd (percentage)
Bron: Kind en Gezin, Ongevallen met een medische interventie bij baby's en peuters, 2003

Bij een ongeval lopen jonge kinderen vooral *open wonden* en *kneuzingen* op (zie tabel 6.28). In ruim de helft van de ongevallen werd een beroep gedaan op een *huisarts*. Opmerkelijk is het hoge percentage kinderen waarvoor een beroep werd gedaan op een spoedgevallenafdeling: ruim vier op de tien kinderen. Bij 4,5% van de ongevallen was een ziekenhuisopname noodzakelijk (zie tabel 6.29).

	Letselfs
Open wonde (vleeswonde)	34,0
Kneuzingen (blauwe plekken, ...)	18,4
Brandwonden	6,0
Botbreuk	5,2
Open wonde + kneuzingen	4,5
Verstuiking	3,2
Ontwrichting	3,2
Hersenletsel	2,5
Schaafwonde + kneuzingen	2,3
Inwendig letsel	2,3
Schaafwonde	2,1
Ander letsel	1,6
Restcategorieën ⁽¹⁾	5,9
Geen letsel	8,7
Totaal	100,0

6.28 Medisch behandelde ongevallen bij jonge kinderen volgens opgelopen letselfs, 1999-2000 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Ongevallen met een medische interventie bij baby's en peuters, 2003

(1) Restcategorieën omvat alle categorieën die ieder op zich geen 1% uitmaken van de geregistreerde ongevallen

Medische interventie ⁽¹⁾

Huisarts	54,3
Spoedgevallenafdeling	42,6
Andere specialisten	11,7
Kinderarts	10,4
Ziekenhuisopname	4,5
Tandarts	3,9
Antigifcentrum	2,1
EHBO-post	1,5

6.29 Medisch behandelde ongevallen bij jonge kinderen volgens aard van de medische interventie – 1999-2000 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Ongevallen met een medische interventie bij baby's en peuters, 2003

(1) Meerdere antwoorden mogelijk. De optelling van de percentages bedraagt dan ook meer dan 100

5.2. Ongevallen in het verkeer

Opmerkelijke daling

In 2002 kwamen in het Vlaams Gewest 32 kinderen onder de 3 jaar om of werden ernstig verwond in een verkeersongeval (geen recentere cijfers beschikbaar).

95 kinderen van 3 tot 6 jaar en 199 kinderen van 6 tot 12 jaar kwamen om of werden ernstig gewond. Tegenover 2001 is er een opmerkelijke daling van het aantal zware verkeersslachtoffers in de leeftijdsgroepen onder de drie jaar (-47,5%) en van 6 tot 12 jaar (-31,8%). Bij kinderen van 3 tot 6 jaar

was het aantal nagenoeg ongewijzigd (zie tabel 6.30). Als er wordt gekeken naar de aard van de weggebruiker, dan valt het op dat de daling zich bijna uitsluitend situeert in de categorie 'personenauto', dus als inzittende in een personenauto (zie tabel 6.30).

Verkeersslachtoffers

	2001			2002		
	Doden binnen 30 dagen	Ernstig gewonden ⁽¹⁾	Totaal	Doden binnen 30 dagen	Ernstig gewonden ⁽¹⁾	Totaal
Naar leeftijd						
Kinderen onder de 3 jaar	12	49	61	3	29	32
Kinderen van 3 tot 6 jaar	8	85	93	6	89	95
Kinderen van 6 tot 12 jaar	28	264	292	17	182	199
Totaal	48	398	446	26	300	326
Naar aard van de weggebruiker						
Voetganger	13	131	144	9	124	133
Fiets	4	56	60	5	45	50
Bromfiets	1	4	5	0	2	2
Motorfiets	0	1	1	0	9	9
Personenauto	27	193	220	9	115	124
Andere	3	13	16	3	5	8
Totaal	48	398	446	26	300	326

6.30 Verkeersslachtoffers in het Vlaams Gewest - Aantal doden binnen 30 dagen en ernstig gewonden onder de 15 jaar naar leeftijdsklasse en naar aard van de weggebruiker

Bron: Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid

(1) Ernstig gewonden: opname in ziekenhuis voor meer dan 24 uur noodzakelijk

6. Kindermishandeling

De Vertrouwenscentra Kindermishandeling krijgen in de loop van een jaar over ongeveer 48 kinderen per 10 000 een signaal van mishandeling of verwaarlozing

Voor cijfers over het voorkomen van kindermishandeling baseren we ons op het aantal keren dat contact werd opgenomen* met de Vertrouwenscentra Kindermishandeling. De vertrouwenscentra worden voor uiteenlopende zaken gecontacteerd.

Vanuit de bekommernis om tot een correct cijfer van meldingen van kindermishandeling bij de Vertrouwenscentra Kindermishandeling te komen, nemen we enkel die contactopnames in aanmerking waarbij sprake is van een concreet geval van mishandeling of verwaarlozing bij minderjarigen*.

In de zes Vertrouwenscentra Kindermishandeling werden in 2005 in totaal 4921 dergelijke meldingen genoteerd (zie tabel 6.31). In vergelijking met 2004 steeg het aantal

meldingen met 15,3%. In grafiek 6.32 is de evolutie van de meldingen sinds 2000 weergegeven.

Bij deze meldingen waren er 6646 minderjarigen betrokken. Het aantal gemelde kinderen steeg met 9,6%.

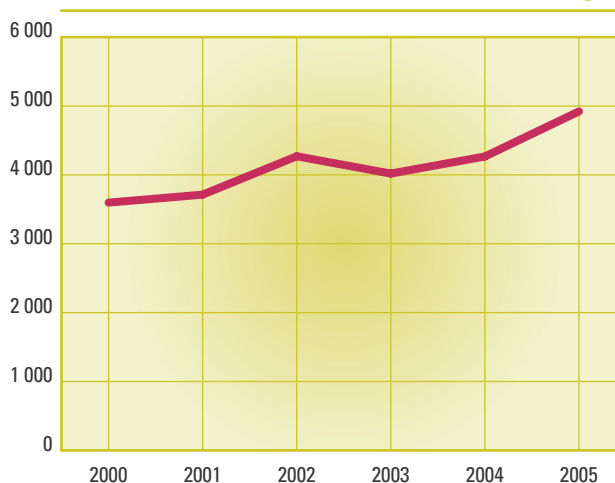
** Naast meldingen van kindermishandeling of -verwaarlozing worden de Vertrouwenscentra Kindermishandeling ook gecontacteerd voor risicosituaties, voor verwerkingsproblematieken ten gevolge van vroegere mishandeling of verwaarlozing of voor nog andere problematieken. Soms is de gemelde problematiek onduidelijk. In 2005 registreerden de vertrouwenscentra 2385 dergelijke contactopnames*

Meldingen

	2004	2005
Aantal meldingen	4 267	4 921
Aantal betrokken kinderen	6 064	6 646

6.31 Aantal meldingen van kindermishandeling of -verwaarlozing
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de Vertrouwenscentra Kindermishandeling

Evolutie aantal meldingen

6.32 Evolutie van het aantal meldingen van mishandeling of verwaarlozing sinds 2000
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de Vertrouwenscentra Kindermishandeling

In 2005 bedroeg het *aantal gemelde kinderen per 10 000* kinderen 48,2 (voor het Vlaams Gewest). In grafiek 6.33 wordt de evolutie per 10 000 kinderen weergegeven sinds 2000. Het aantal gemelde kinderen per 10 000 is in die periode toegenomen van bijna 37 per 10 000 tot ruim 48 per 10 000.

Het relatieve aantal kinderen dat in 2005 per 10 000 kinderen gemeld wordt, verschilt naargelang van de provincie. Het ligt het hoogst in de provincie Antwerpen, met ruim 58 meldingen per

10 000 kinderen, en het laagst in Oost-Vlaanderen met ruim 36 meldingen per 10 000 kinderen (zie tabel 6.34).

Bij 2756 kinderen, of 41,4% van het aantal gemelde kinderen, signaleerden de melders *lichamelijke mishandeling of verwaarlozing*.

Het aantal kinderen dat werd gesignaleerd voor *seksueel misbruik* bedroeg 2109 of 31,7% van de gemelde kinderen. Sinds 2005 is een verdere opsplitsing van seksueel misbruik beschikbaar: incest werd vastgesteld bij 1158 kinderen of

54,9% van alle gevallen van seksueel misbruik en extrafamiliaal seksueel misbruik bij 572 kinderen of 27,1% van alle gevallen van seksueel misbruik. Bij 379 kinderen of 18,0% van alle gevallen van seksueel misbruik was het nog niet duidelijk of het al dan niet om seksueel misbruik ging. Bij 1744 kinderen of 26,2% signaleerde de melder *emotionele mishandeling of verwaarlozing*. Ten opzichte van 2004 is er een daling van het aantal kinderen dat wordt gemeld voor emotionele verwaarlozing (-1,3).

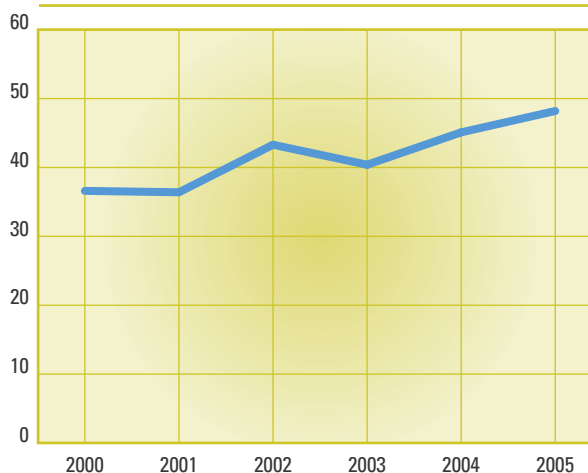
Aantal gemelde kinderen per 10 000

	2004	2005
Antwerpen	56,2	58,1
Vlaams-Brabant	37,7	45,4
West-Vlaanderen	51,0	46,7
Oost-Vlaanderen	35,6	36,4
Limburg	39,5	53,4
Vlaams Gewest	45,1	48,2

6.34 Kindermishandeling: aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen onder de 18 jaar in het Vlaams Gewest en volgens provincie

Bron: Kind en Gezin – Registratie bij de Vertrouwenscentra Kindermishandeling

Evolutie aantal gemelde kinderen per 10 000

6.33 Kindermishandeling: evolutie van het aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen onder de 18 jaar

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de Vertrouwenscentra Kindermishandeling

Bij lichamelijke verwaarlozing (+32,1) en lichamelijke mishandeling (+17,8) noteren we een grote stijging. Emotionele mishandeling is slechts licht gestegen (+5,9) en seksueel misbruik bleef nagenoeg ongewijzigd (+0,7) (zie tabel 6.35 en grafiek 6.36).

44,3% van de meldingen was afkomstig uit de primaire omgeving van het kind; het ging om meldingen door de moederfiguur (14,5% van het totale

aantal meldingen), door de vaderfiguur (7,1%), door de vader- en moederfiguur samen (0,4%), door andere gezins- of familieleden (10,2%), door buren of kennissen (9,3%), door andere personen (1,3%) of door het slachtoffer zelf (1,4%). 29,3% van de meldingen kwam van hulpverleners (15,9% uit de gezondheidszorg, 8,4% vanuit welzijnsorganisaties en 5,0% uit de bijzondere jeugdbijstand). Meldingen door andere professionelen

vormen samen 24,3%. Het gaat hierbij om meldingen vanuit justitiële instanties (1,3%), voorschoolse voorzieningen (0,9%) en schoolse voorzieningen (22,1%). 0,7% van de meldingen kwam van een persoon uit de omgeving van de dader. Bij 1,4% van de meldingen is de melder onbekend (zie tabel 6.37).

Gemelde problematiek

6

	2004		2005*		Vershil 2005-2004
	Aantal	%	Aantal	%	In %
Lichamelijke mishandeling	1 425	23,5	1 678	25,2	17,8
Lichamelijke verwaarlozing	816	13,5	1 078	16,2	32,1
<i>Totaal lichamelijke mishandeling en verwaarlozing</i>	2 241	37,0	2 756	41,4	23,0
Emotionele mishandeling	991	16,3	1 049	15,8	5,9
Emotionele verwaarlozing	704	11,6	695	10,5	-1,3
<i>Totaal emotionele mishandeling en verwaarlozing</i>	1 695	27,9	1 744	26,2	2,9
Seksueel misbruik	2 094	34,5	2 109	31,7	0,7
Münchhausen syndrome by proxy	34	0,6	37	0,6	8,8
Totaal	6 064	100,0	6 646	100,0	9,6

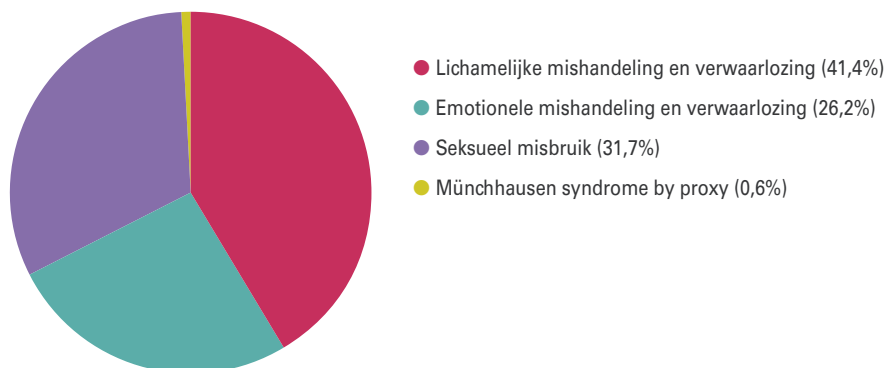
6.35 Kindermishandeling: gemelde kinderen naargelang van de belangrijkste gemelde problematiek

Bron: Kind en Gezin – Registratie bij de Vertrouwenscentra Kindermishandeling

* Voorlopige cijfers

Gemelde problematiek

6.36 Kindermishandeling: gemelde kinderen naargelang van de belangrijkste gemelde problematiek in 2005
Bron: Kind en Gezin – Registratie bij de Vertrouwenscentra Kindermishandeling

Meldende instantie

	2004	2005	Vershil 2005 – 2004
Primaire omgeving	44,0	44,3	-0,3
Gezondheidszorg	15,7	15,9	0,2
<i>waarvan Kind en Gezin</i>	2,6	3,4	0,8
Justitiële instanties	1,3	1,3	0,0
Bijzondere jeugdbijstand	5,0	5,0	0,0
Welzijnsorganisaties	7,9	8,4	0,5
Voorschoolse voorziening	1,1	0,9	-0,2
Schoolse voorziening	22,5	22,1	-0,4
Persoon uit de omgeving van de dader	1,0	0,7	-0,3
Onbekend	1,5	1,4	-0,1
Totaal	100,0	100,0	0,0

6.37 Kindermishandeling: meldende instantie
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de Vertrouwenscentra Kindermishandeling

7. De Europese context

7.1. Levensverwachting bij de geboorte

Met een levensverwachting bij de geboorte van 77,2 jaar voor de mannen en 82,4 jaar voor de vrouwen scoort het Vlaams Gewest goed. De levensverwachting ligt alleen hoger in Zweden en in Spanje, en in Frankrijk voor de vrouwen (zie tabel 6.38).

Levensverwachting bij geboorte

Mannen	2000	2001	2002	2003	2004
Vlaams Gewest	75,7	76,1	76,3	76,5	77,2
België	74,6	74,9	75,1	75,9	
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	75,0	75,5	75,6	75,5*	76,5
Frankrijk	75,3	75,5	75,6	75,8	76,7
Luxemburg	74,8	75,2	74,9	NB	76,0
Nederland	75,5	75,8	76,0	76,1*	76,9
<i>Noordse landen</i>					
Finland	74,2	74,6	74,9	75,1*	75,3
Denemarken	74,5	74,7	74,8	74,9	75,4
Zweden	77,4	77,6	77,7	77,9	78,3
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	NB	75,4	75,8	75,4*	76,6
Italië	76,6	76,7	76,8	76,9*	
Portugal	73,2	73,5	73,8	74,0*	74,9
Spanje	75,7	75,6	76,7	77,2*	77,2
Oostenrijk	75,1	75,6	75,8	76,0*	76,4
Verenigd Koninkrijk	75,5	75,7	75,8	76,2*	
Ierland	74,3	74,6	74,4	NB	76,4

Vervolg op volgende bladzijde

Levensverwachting bij geboorte (vervolg)

Vrouwen					
	2000	2001	2002	2003	2004
Vlaams Gewest	81,5	81,8	81,8	81,6	82,4
België	80,8	81,1	81,1	81,7	
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	81,0	81,3	81,6	81,3*	82,1
Frankrijk	82,7	82,9	82,9	82,9	83,8
Luxemburg	81,1	80,7	81,5	NB	82,2
Nederland	80,5	80,7	80,7	80,8	81,4
<i>Noordse landen</i>					
Finland	81,0	81,5	81,5	81,8*	82,2
Denemarken	79,3	79,3	79,5	79,5*	80,1
Zweden	82,0	82,1	82,1	82,4	82,6
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	NB	80,7	81,1	80,7*	81,4
Italië	82,5	82,8	82,9	82,5	
Portugal	80,0	80,3	80,5	80,5*	81,4
Spanje	82,5	82,9	83,1	83,7*	83,8
Oostenrijk	81,1	81,5	81,7	81,8*	82,1
Verenigd Koninkrijk	80,2	80,4	80,5	80,7*	
Ierland	79,2	79,6	79,8	NB	81,2

6.38 Levensverwachting van mannen en vrouwen bij de geboorte in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Council of Europe, *Recent demographic developments in Europe 2004*

Gezondheidsindicatoren, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, administratie Gezondheidszorg
Eurostat, News Release, 6 maart 2006

* Raming

NB: niet beschikbaar

7.2. Keizersneden

Met 189 keizersneden per 1000 levendgeborenen bevindt Vlaanderen zich in een middenpositie. Vooral in Nederland, maar ook in Finland en Zweden ligt het aandeel keizersneden heel wat lager. In Italië ligt het aandeel keizersneden veel hoger; het bedraagt er ruim 370 per 1000 levendgeborenen. Ook in Duitsland, Luxemburg en Portugal ligt het heel wat hoger (zie tabel 6.39).

Keizersneden

	2000	2001	2002	2003	2004
Vlaanderen ⁽¹⁾	169,7	176,4	183,2	189,2	189,0
België	158,2	170,6	170,6		
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	208,9	220,0	236,7		
Frankrijk	171,1	178,3			
Luxemburg	218,0	242,0	258,0	264,0	
Nederland	118,7	136,4	135,2	135,3	
<i>Noordse landen</i>					
Finland	158,4	165,2	164,2	162,2	
Denemarken	144,5	160,6	176,2	191,3	198,7
Zweden	152,4	164,5	163,6		
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	NB				
Italië	332,7	347,6	360,1	370,2	
Portugal	263,3	282,4	281,0	292,8	
Spanje	215,1				
Oostenrijk	172,0	188,6	206,1	221,2	
Verenigd Koninkrijk	222,8	225,6	216,7	220,8	
Ierland	214,3	233,7			

6.39 Aantal keizersneden per 1000 levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

OECD, Health Data 2005

(1) Betreft het Vlaams Gewest en een Nederlandstalige kraamkliniek in Brussel; aantal per 1000 geborenen

NB: niet beschikbaar

7.3. Geboortegewicht

Prematuriteit, gedefinieerd als een geboortegewicht lager dan 2500 g, is erg uiteenlopend in de EU-15-landen. Finland, Zweden en Ierland scoren laag, met respectievelijk 4,1, 4,5 en 4,9 kinderen met een laag geboortegewicht per 100 levendgeborenen. Met 6,9 per 100 levendgeborenen in 2004 scoort Vlaanderen aan de hoge kant. Het Verenigd Koninkrijk, Portugal en Griekenland kennen een merkelijk hogere prematuriteit dan Vlaanderen (zie tabel 6.40).

Laag geboortegewicht

	2000	2001	2002	2003	2004
Vlaanderen ⁽¹⁾	6,8	7,1	7,4	7,4	6,9
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	NB				
Frankrijk	6,4	6,5	6,5	6,6	
Luxemburg	NB				
Nederland	NB	5,7	5,4		
<i>Noordse landen</i>					
Finland	4,3	4,3	4,3	4,1	
Denemarken	4,9	5,3	5,5	5,5	
Zweden	4,4	4,3	4,3	4,5	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	8,1	8,4	8,3		
Italië	6,7	6,5	6,5		
Portugal	7,1	7,9	7,4	7,4	
Spanje	6,5	6,8			
Oostenrijk	6,3	6,7	6,6	7,1	
Verenigd Koninkrijk	7,5	7,5	7,7		
Ierland	4,8	5,1	4,9		

6.40 Aantal kinderen met een geboortegewicht lager dan 2500 g per honderd levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: OECD, Health Data 2005

Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

(1) Betreft het Vlaams Gewest en een Nederlandstalige kraamkliniek in Brussel

NB: niet beschikbaar

7.4. Aangeboren afwijkingen

De Eurocatregistratie van aangeboren afwijkingen tot 1 jaar loopt in een aantal landen.

In tabel 6.41 worden de gegevens voor 2003* van het register in Antwerpen vergeleken met de gegevens van de Eurocatregisters die 'full member' zijn van Eurocat. Het betreft 16 registers.

In totaal werden in het register in Antwerpen iets meer aangeboren afwijkingen geregistreerd dan gemiddeld in de Eurocatregisters. In vergelijking met het Eurocatgemiddelde deden zich in Antwerpen in 2003 merkelijk meer afwijkingen voor aan het spijsverteringsstelsel en de ledematen. Ook afwijkingen aan het zenuwstelsel en aan het extern genitaal stelsel kwamen

meer voor. Daarentegen waren er merkelijk minder afwijkingen aan het hart- en-bloedvatenstelsel.

** De voorlopige cijfers voor 2004 zijn ook al beschikbaar (zie punt 4.1), maar omdat in het verleden is gebleken dat deze voorlopige cijfers nogal afwijken van de definitieve cijfers, opteren we ervoor om hier nog de cijfers van 2003 te gebruiken*

Aangeboren afwijkingen tot 1 jaar

6

	Antwerpen 2003 Per 10 000 geboorten	Eurocatgemiddelde 2003 ⁽¹⁾ Per 10 000 geboorten
Zenuwstelsel	29,2	22,8
<i>waarvan neurale-buisdefecten</i>	6,1	9,7
<i>hydrocefalie</i>	7,7	5,4
Oog	6,1	3,4
Oor	1,7	3,3
Hart	45,8	59,3
<i>waarvan hartkamers en verbindingen</i>	5,0	5,8
<i>cardiale septa</i>	29,2	41,3
<i>hartkleppen</i>	8,3	11,0
<i>grote arteriën en venen</i>	11,6	10,0
Gespleten lip met of zonder verhemelte	12,7	8,3
Gespleten verhemelte	6,1	4,9

Vervolg op volgende bladzijde

	Antwerpen 2003 Per 10 000 geboorten	Eurocatgemiddelde 2003 ⁽¹⁾ Per 10 000 geboorten
Spijverteringsstelsel	30,9	13,4
<i>waarvan tracheo-oesofagale fistel en oesophagusatresie/stenosis</i>	2,2	2,6
<i>agenese, atresie en/of stenosis dunne darm</i>	1,7	1,9
<i>ano-rectale atresie/stenosis</i>	2,2	2,7
Intern urogenitaal systeem, eierstokken, baarmoeder en renaal systeem	32,0	27,6
Extern genitaal stelsel	20,4	12,3
<i>waarvan hypospadie</i>	13,2	*
Ledematen	39,7	29,7
<i>waarvan reductie ledematen</i>	5,5	5,3
<i>reductie bovenste ledematen</i>	2,8	3,8
<i>reductie onderste ledematen</i>	3,3	1,8
<i>polydactylie</i>	11,6	7,7
<i>syndactylie</i>	2,8	5,2
Musculoskeletaal en bindweefsel	27,6	20,0
Chromosomaal	34,2	34,3
<i>waarvan syndroom van Down</i>	16,0	19,0
Metabool	8,8	**
Totaal	259,1	203,4

6.41 Geregistreerde aangeboren afwijkingen tot 1 jaar in de Eurocatregisters per 10 000 geboorten in 2003

Bron: Eurocat, Provinciaal Instituut voor Hygiëne, Antwerpen

(1) Alleen de registers die volledig deelnemen aan de registratie

* Eurocat registreert alleen hypospadie vanaf graad 2

** Metabole stoornissen worden alleen in het Eurocatregister van Antwerpen geregistreerd

7.5. Sterfte

De *kindersterfte* in het Vlaams Gewest is nog verder gedaald tegenover 2000. In 2004 lag het Vlaams Gewest op het niveau van andere Europese landen met een goede score inzake *kindersterfte*. Finland en Zweden doen het merkkelijk beter (zie tabel 6.42).

Kindersterfte

	2000	2001	2002	2003	2004
Vlaams Gewest	4,7	4,5	4,3	4,3	3,9
België	4,8	4,5	4,4	4,3	
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	4,4	4,3	4,2	4,2	
Frankrijk	4,6	4,5	4,1	3,9	
Luxemburg	5,1	5,9	5,1	4,9	
Nederland	5,1	5,4	5,0	4,8	
<i>Noordse landen</i>					
Finland	3,8	3,2	3,0	3,1	
Denemarken	5,3	4,9	4,4	4,4	
Zweden	3,4	3,7	3,3	3,1	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	6,1	5,1	5,1	4,8	
Italië	4,5	4,7	4,5	4,3	
Portugal	5,5	5,0	5,0	4,1	
Spanje	3,9	4,4	4,1	4,1	
Oostenrijk	4,8	4,8	4,1	4,5	
Verenigd Koninkrijk	5,6	5,5	5,2	5,3	
Ierland	6,2	5,7	5,1	5,1	

6.42 *Kindersterfte: aantal sterfgevallen van kinderen beneden de leeftijd van 1 jaar per 1000 levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000*

Bronnen: OECD, Health Data 2005

Gezondheidsindicatoren, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, administratie Gezondheidszorg

Perinatale sterfte

Inzake het *perinatale-sterftecijfer*, of de sterfte van kinderen tijdens de eerste zeven dagen samen met het aantal doodgeborenen, neemt het Vlaams Gewest een middenpositie in (zie tabel 6.43).

	2000	2001	2002	2003	2004
Vlaams Gewest	6,1	6,3	6,0	6,6	6,2
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	6,1	5,9			
Frankrijk	6,7	6,9			
Luxemburg	7,3	6,7	6,0		
Nederland	7,8	7,9	7,6	7,4	
<i>Noordse landen</i>					
Finland	4,4	4,3	4,9		
Denemarken	NB	6,8			
Zweden	5,6	5,7	5,3	5,2	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	8,1	8,0	7,2		
Italië	5,8	5,5	4,8		
Portugal	6,2	5,6	6,0	5,1	
Spanje	5,5	5,6	5,2		
Oostenrijk	6,7	6,2	6,4	6,4	
Verenigd Koninkrijk	6,9	6,7	6,9		
Ierland	9,0	9,2	9,0		

6.43 Perinatale-sterftecijfer per 1000 geboren in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: OECD, Health Data 2005

Gezondheidsindicatoren, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, administratie Gezondheidszorg

NB: niet beschikbaar

De dalende *sterfte* bij de kinderen van 1 tot 5 jaar in het Vlaams Gewest zien we ook in heel wat EU-15-landen. Opmerkelijk is wel de vrij forse toename in Finland en Denemarken (zie tabel 6.44).

Sterfgevallen kinderen 1 tot 5 jaar

	2000	2001	2002	2003	2004
Vlaams Gewest	NB	28,4	28,0	19,0	19,0
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	24,1	25,3	23,0	22,3	20,7
Frankrijk	25,1	26,5	23,6		
Luxemburg	21,7	48,4	30,8	8,9	8,9
Nederland	28,1	26,2	26,9	24,1	23,5
<i>Noordse landen</i>					
Finland	17,7	15,5	16,1	20,7	24,7
Denemarken	19,1	24,8			
Zweden	12,3	18,9	18,9		
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	18,4	17,4	21,3	18,3	
Italië	18,9	21,2			
Portugal	45,1	38,9	39,5	28,7	
Spanje	26,1	24,7	25,4	27,2	
Oostenrijk	22,7	23,1	19,6	28,2	15,7
Verenigd Koninkrijk	NB	22,8	23,4	24,5	
Ierland	21,2	35,8	26,4		

6.44 Aantal sterfgevallen bij kinderen van 1 tot 5 jaar per 100.000 levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bron: WHO/Europe, European mortality database (MDB), website
NB: niet beschikbaar

7.6. Wiegendood

Voor de meeste EU-15-landen is het recentst beschikbare cijfer over wiegendood dat van 2001 of 2000. Uit tabel 6.45 blijken de zeer lage cijfers voor de mediterrane EU-landen en Nederland, met minder dan 2 gevallen van wiegendood onder de leeftijd van 1 jaar per 10 000 levendgeborenen. Verder blijkt dat het aantal gevallen van wiegendood in nagenoeg alle EU-15-landen daalt.

Wiegendood

	2000	2001	2002	2003	2004
Vlaams Gewest ⁽¹⁾	6,9	4,3	4,4	5,0	4,0
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	6,3	5,9			
Frankrijk	4,5				
Luxemburg	3,5	12,8	5,6		
Nederland	1,2	1,7	1,1	1,4	
<i>Noordse landen</i>					
Finland	3,2	2,3	2,3		
Denemarken					
Zweden	2,8	3,1			
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	1,1	1,1			
Italië	0,6	0,5			
Portugal	0,5	NB	0,5		
Spanje	1,8	1,8			
Oostenrijk	5,0	3,0	4,1		
Verenigd Koninkrijk	3,7	3,8	2,9		
Ierland	9,1	6,6			

6.45 Aantal gevallen van wiegendood onder de leeftijd van 1 jaar per 10 000 levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: WHO Statistics, Mortality Database (eigen berekeningen)

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Gezondheidsindicatoren

(1) Betreft: totaal aantal gevallen van wiegendood per 10 000 levendgeborenen

NB: niet beschikbaar

7.7. Sterfgevallen door een ongeval

In tabel 6.46 vergelijken we het aantal sterfgevallen bij kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van een ongeval in het Vlaams Gewest met de andere EU-15-landen en in tabel 6.47 het aantal sterfgevallen als gevolg van een verkeersongeval in het bijzonder. Sinds de opmerkelijke daling in 2002 van het aantal sterfgevallen als gevolg van een ongeval en het aantal sterfgevallen als gevolg van een verkeersongeval hoort het Vlaams Gewest niet langer bij de slechtst scorende landen. Het ontbreken van cijfers voor de periode vanaf 2002 in heel wat EU-15-landen bemoeilijkt wel een adequate vergelijking.

Sterfgevallen door ongeval

	2000	2001	2002	2003
Vlaams Gewest	5,8	7,6	5,1	3,6
België	NB			
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	4,1	3,9		
Frankrijk	5,9			
Luxemburg	6,4	9,0	7,6	
Nederland	4,2	3,6	3,0	4,2
<i>Noordse landen</i>				
Finland	4,5	4,0	4,9	
Denemarken	NB			
Zweden	2,4	2,8		
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	5,3	5,5		
Italië	3,5	3,6		
Portugal	4,8	6,5		
Spanje	6,3	4,8		
Oostenrijk	6,0	3,8	4,4	
Verenigd Koninkrijk	3,1	2,9	2,7	
Ierland	4,5	7,6		

6.46 Aantal sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 1 tot 15 jaar per 100 000 kinderen in EU-15-landen sinds 2000

Bron: WHO, Statistics, Mortality database (WHOSIS) – eigen berekeningen

NB: niet beschikbaar

Verkeersdoden

	2000	2001	2002	2003
Vlaams Gewest	3,7	4,8	2,3	1,7
België	NB			
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	2,1	2,0		
Frankrijk	2,9			
Luxemburg	3,9	3,8	3,8	
Nederland	2,1	1,8	1,4	2,3
<i>Noordse landen</i>				
Finland	2,3	2,4	2,4	
Denemarken	NB			
Zweden	1,2	1,4		
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	3,0	2,6		
Italië	2,0	2,3		
Portugal	2,9	4,7		
Spanje	3,7	2,6		
Oostenrijk	1,7	1,9	1,4	
Verenigd Koninkrijk	1,6	1,8	1,4	
Ierland	2,9	3,8		

6.47 Aantal verkeersdoden per 100 000 kinderen van 1 tot 15 jaar in de EU-15-landen sinds 2000

Bron: WHO, Statistics, Mortality database (WHOSIS) – eigen berekeningen

NB: niet beschikbaar

7.8. Sterfgevallen als gevolg van kindermishandeling

Unicef publiceerde in 2003 boordtabellen over sterfgevallen als gevolg van kindermishandeling in de welvarende staten. Per land werd het jaarlijkse gemiddelde aantal sterfgevallen van kinderen jonger dan 15 jaar berekend over de 5 laatste jaren waarover overlijdensstatistieken beschikbaar waren. In de EU-15-landen bedraagt dit ongeveer 0,5 per 100 000 sterfgevallen. Alleen Spanje, Griekenland, Italië en Ierland scoren lager met 0,3 of minder. Oostenrijk scoort hoger, met 0,9 (zie tabel 6.48). Naast het cijfer over sterfgevallen geklasseerd onder doodslag en verwonding door andere personen, geeft Unicef ook 'herziene cijfers' waarbij niet alleen de sterfgevallen geklasseerd onder doodslag en verwonding door andere personen worden opgenomen, maar ook sterfgevallen geklasseerd als 'niet-gespecificeerde gebeurtenis, opzet niet bepaald'. Unicef gaat ervan uit dat wanneer geen andere oorzaak van overlijden en geen ander motief kan worden opgegeven, het overlijden van een kind hoogstwaarschijnlijk te wijten is aan mishandeling of verwaarlozing die niet juridisch kan worden bewezen. Opmerkelijk is ook dat in sommige landen het herziene cijfer nagenoeg niet afwijkt van het cijfer per 100 000; in andere landen daarentegen is er een vrij groot verschil.

Sterfgevallen door kindermishandeling

	Per 100 000 ⁽¹⁾	Herziene cijfers ⁽²⁾ Per 100 000
België	0,6	1,1
<i>Aangrenzende landen</i>		
Duitsland	0,6	0,8
Frankrijk	0,5	1,4
Luxemburg	NB	NB
Nederland	0,5	0,6
<i>Noordse landen</i>		
Finland	0,7	0,8
Denemarken	0,7	0,8
Zweden	0,5	0,6
<i>Mediterrane landen</i>		
Griekenland	0,2	0,2
Italië	0,2	0,2
Portugal	0,4	3,7
Spanje	0,1	0,1
Oostenrijk	0,9	1,0
Verenigd Koninkrijk	0,4	0,9
Ierland	0,2	0,3

6.48 Gemiddeld aantal sterfgevallen in de EU-15-landen per jaar per 100 000 kinderen jonger dan 15 jaar, gebaseerd op de 5 laatst beschikbare overlijdensstatistieken

Bron: Unicef, *A league table of Child Maltreatment deaths in Rich Nations*, INNOCENTI Report Card, nr 5, september 2003

(1) Alleen sterfgevallen met als geregistreerde doodsoorzaak 'doodslag en verwonding door andere persoon'

(2) Sterfgevallen met als geregistreerde doodsoorzaak 'doodslag en verwonding door andere persoon' en sterfgevallen geklasseerd onder 'niet-gespecificeerde gebeurtenis, opzet niet bepaald'

NB: niet beschikbaar

	Expliciet verbod	Recht op 'disciplinaire' agressie geschrapt	Verbod thuis	Verbod in scholen	Verbod in gevangenis	Verbod in andere instellingen en zorg buiten gezin
België	Nee	Recht bestaat niet	Nee	Ja	Ja	Ja
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	Ja (2000)	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Frankrijk	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee
Luxemburg	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Soms
Nederland	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Soms
<i>Noordse landen</i>						
Finland	Ja (1984)	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Denemarken	Ja (1997)	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Zweden	Ja (1979)	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee
Italië	Nee	Ja ⁽¹⁾	Ja	Ja	Ja	Ja
Portugal	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
Spanje	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
Oostenrijk	Ja (1989)	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Verenigd Koninkrijk	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Soms
Ierland	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja

6.49 Fysieke bestraffing van kinderen: de situatie op juridisch vlak

Bron: Unicef, A league table of Child Maltreatment deaths in Rich Nations, INNOCENTI Report Card, nr 5, september 2003

(1) Uitspraak in 1996 van Hoog Gerechtshof, maar niet bevestigd in wetgeving

7.9. De pedagogische tik

Kindermishandeling is een algemeen probleem en vindt haar wortels in culturele, economische en sociale gewoonten. Unicef vertaalt de uitdaging om kindermishandeling te stoppen als de uitdaging om de link te breken tussen problemen van volwassenen en de pijn van kinderen. Het voorkómen van kindermishandeling gaat eigenlijk om het creëren van een cultuur van geweldloosheid ten opzichte van kinderen. In dit kader maakt Unicef een status quaestionis op van de wetgeving op het vlak van fysieke bestraffing van kinderen. Hierbij kunnen gradaties worden onderscheiden. Het meest vergaande is het expliciete verbod op het fysiek straffen van kinderen. Een iets minder vergaande vorm van afwijzen van fysieke straffen bestaat erin dat ouders zich niet kunnen beroepen op hun rechten bij 'disciplinaire' agressie. Ook kan het zijn dat in een bepaalde context fysieke straffen verboden zijn en in een andere niet. Unicef bekijkt of er een verbod is in de thuissituatie, op school, in het gevangeniswezen of in andere instellingen en vormen van zorg buiten het gezin.

In tabel 6.49 wordt de situatie in België vergeleken met die in enkele andere Europese landen.

Fysieke bestraffing op school en in de gevangenis wordt overal bij wet verboden. In instellingen en bij zorg buiten het gezin is er een divers beeld, gaande van een verbod, een gedeeltelijk verbod tot helemaal geen verbod. De noordse landen en Oostenrijk hebben al heel lang een verbod op fysieke straffen; Duitsland nog maar sinds 2000. In de andere landen is men (nog) niet zo ver.

7.10. Overgewicht bij kinderen van 6 tot 12 jaar

De studie 'Vlaamse groeicurven' betreft kinderen van 2 tot 12 jaar. Voor de vergelijking met de EU-15-landen nemen we uit deze studie het totale cijfer voor jongens en meisjes voor de leeftijdsgroep 6 tot 12 jaar, omdat dit cijfer ook voor andere landen beschikbaar is. In Vlaanderen heeft 14,8% van de 6- tot 12-jarigen overgewicht en 3,4% obesitas. Vlaanderen zit hiermee in de middenmoot.

De prevalentie van overgewicht varieert van 12% (Nederland) tot 36% (Italië) (zie tabel 6.50).

Overgewicht

Vlaanderen	14,8
België	18,0
<i>Aangrenzende landen</i>	
Duitsland	16,0
Frankrijk	19,0
Nederland	12,0
<i>Noordse landen</i>	
Denemarken	15,0
Zweden	18,0
<i>Mediterrane landen</i>	
Griekenland	31,0
Italië	36,0
Spanje	34,0
Verenigd Koninkrijk	20,0

6.50 Prevalentie van overgewicht bij 6-12-jarigen in een aantal EU-landen

Bronnen: Lobstein T., Frelut M-L., *Prevalence of overweight among children in Europe, Obesity news 2003*
Project Vlaamse groeicurven (Roelants M., VUB; Hauspie R., VUB; Hoppenbrouwers K., KU Leuven)

HOOFDSTUK 7

Gezond en veilig leven?

Het persoonlijk gedrag van mensen kan de gezondheidstoestand beïnvloeden en dit al vanaf de prille jeugd. Voorbeelden hiervan voor het jonge kind zijn het al of niet krijgen van borstvoeding en de samenstelling van de voeding, het geneesmiddelengebruik en de mondhygiëne.

En voor het jonge kind is, meer nog dan voor volwassenen, de woonomgeving belangrijk. We bekijken in dit hoofdstuk een aantal aspecten van de woonsituatie van jonge kinderen, en koppelen hieraan ook informatie over de verhuisfrequentie.

1. De voeding van het jonge kind in het eerste levensjaar

1.1. Startvoeding

Borstvoeding frequentst als startvoeding; allochtone kindjes veel meer borstgevoed

Borstvoeding is ongetwijfeld de natuurlijkste en de gezondste voeding. De voordelen voor de gezondheid van de baby en de moeder zijn overduidelijk. Naast het feit dat borstvoeding een grotere biologische waarde heeft en beter verteert, beschermt borstvoeding ook tegen infecties, biedt ze het kind een langduriger bescherming tegen ziekten zoals luchtweginfecties, diarree, oortnsteking, en draagt ze bij tot het voorkómen van koemelkeiwitallergie.

Kind en Gezin hanteert een definitie van borstvoeding die is afgestemd op de definitie van de WHO. Borstvoeding betekent uitsluitend moedermelk geven. Wanneer kleine hoeveelheden water, orale rehydratie, medicatie en vitamines en/of mineralen supplementen worden gegeven, dan wordt dit nog als uitsluitend borstvoeding beschouwd, evenals wanneer er wegens onvoorzien omstandigheden en eenmalig kunstvoeding wordt gegeven. Wanneer er naast moedermelk evenwel systematisch kunstvoeding of andere voedingsmiddelen worden gegeven, dan is er geen sprake meer van borstvoeding. De startvoeding is de voeding op dag zes.

In Vlaanderen krijgt 62,7% van de pasgeboren kinderen op dag zes als *startvoeding* uitsluitend borstvoeding. Tegenover 2004 is dit een lichte toename, met 0,3.

Naargelang van de *provincie* verschilt het percentage kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt. In de provincie Limburg ligt het percentage het hoogst: 65,6% van de kinderen krijgt er uitsluitend borstvoeding als startvoeding. In de provincie West-Vlaanderen ligt het percentage het laagst en bedraagt het maar 55,2%. In de provincies Antwerpen, Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen krijgen respectievelijk 64,2%, 65,3% en 62,8% van de pasgeboren kinderen uitsluitend borstvoeding (zie tabel 7.1).

In alle provincies nam het percentage kinderen dat als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt toe, uitgezonderd in de provincie Vlaams-Brabant.

Borstvoeding als startvoeding

	2004	2005
Antwerpen	63,8	64,2
Vlaams-Brabant	65,7	65,3
West-Vlaanderen	54,6	55,2
Oost-Vlaanderen	62,5	62,8
Limburg	64,8	65,6
Vlaams Gewest	62,4	62,7

7.1 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang van de provincie

Bron: Kind en Gezin – Ikaros

Borstvoeding naar geboortelang

	2004	2005
Eerstgeborenen	63,8	64,2
Geborenen van hogere rang	61,0	61,2
Alle kinderen	62,4	62,7

7.2 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt, volgens geboortelang – Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin – Ikaros

Borstvoeding en prematuriteit

	2004	2005
Prematuur	50,8	48,5
Niet prematuur	63,3	63,7
Alle kinderen	62,4	62,7

7.3 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt naargelang het kind prematuur geboren is of niet – Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin – Ikaros

Het percentage kinderen dat uitsluitend borstvoeding als startvoeding krijgt, ligt hoger bij *eerstgeborenen* dan bij geborenen van hogere rang. Het aantal eerstgeborenen dat borstvoeding krijgt, bedraagt 64,2%; bij de volgende kinderen bedraagt het 61,2% (zie tabel 7.2). Bij prematuur geboren kinderen ligt het percentage dat borstvoeding krijgt veel lager: slechts 48,5% krijgt als startvoeding borstvoeding (zie tabel 7.3). Kinderen in een Belgisch *kansarm gezin* krijgen veel minder borstvoeding dan andere kinderen (32,7%). Uit tabel 7.4 met het percentage borstgevoede kinderen naar kansengroepen blijkt verder dat kinderen uit een niet-Belgisch niet-kansarm gezin het frequentst als startvoeding borstvoeding krijgen (76,7%). Bij kinderen uit een Belgisch niet-kansarm gezin bedraagt dit 60,4%. In tabel 7.5 tonen we de verschillen naargelang van de leeftijd van de moeder. Kinderen met een moeder tussen 25 en 30 jaar oud krijgen het frequentst borstvoeding als startvoeding. Naarmate het opleidingsniveau van de moeder hoger ligt, is het percentage borstgevoede kinderen ook hoger. Uitzondering hierop vormen de kinderen met een moeder met een zeer laag opleidingsniveau, veelal allochtone kinderen (zie tabel 7.6).

Borstvoeding en kansengroepen

	2004	2005
Kinderen in een Belgisch niet-kansarm gezin	60,2	60,4
Kinderen in een Belgisch kansarm gezin	31,6	32,7
Kinderen in een niet-Belgisch niet-kansarm gezin	76,7	76,7
Kinderen in een niet-Belgisch kansarm gezin	73,6	72,6
Alle kinderen	62,4	62,7

7.4 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt volgens kansengroepen – Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin – Ikaros

7

Borstvoeding en leeftijd van de moeder

	2004	2005
Onder de 20 jaar	51,9	51,6
20 – 25 jaar	58,6	58,9
25 – 30 jaar	64,1	64,3
30 – 35 jaar	62,9	63,0
35 – 40 jaar	62,4	62,8
40 jaar en ouder	59,4	62,3
Alle kinderen	62,4	62,7

7.5 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt naar leeftijd van de moeder – Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin – Ikaros

Borstvoeding en opleidingsniveau van de moeder

	2004	2005
Lager onderwijs of geen onderwijs	72,7	74,7
1e en 2e graad of lager secundair	51,1	50,8
3e graad of hoger secundair	51,4	51,6
Niet-universitair hoger onderwijs (korte type)	69,4	69,5
Universitair onderwijs	77,5	77,9
Alle kinderen	62,4	62,7

7.6 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt naar opleidingsniveau van de moeder – Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin – Ikaros

Borstvoeding op 3 maanden ⁽¹⁾

	% van alle kinderen	% van de kinderen gestart met borstvoeding
Antwerpen	29,9	47,3
Vlaams-Brabant	29,5	46,1
West-Vlaanderen	25,1	46,2
Oost-Vlaanderen	28,5	45,7
Limburg	30,8	47,0
Vlaams Gewest	28,8	46,6

7.7 Percentage kinderen dat op 3 maanden nog uitsluitend borstvoeding krijgt, naar provincie van geboorte

Bron: Kind en Gezin – Ikaros

(1) Kinderen geboren in het 4^e kwartaal 2004 tot en met het 3^e kwartaal 2005

1.2. Verloop van de borstvoeding

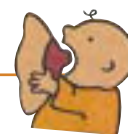
Bijna 3 op de 10 kinderen nog uitsluitend borstvoed op 3 maanden

De recentst beschikbare gegevens betreffen het derde kwartaal 2005. Daarom bekijken we de kinderen geboren in het vierde kwartaal 2004 tot en met het derde kwartaal 2005. Bijna 29% van die kinderen krijgt op de leeftijd van 3 maanden nog uitsluitend borstvoeding. Van de groep die startte met borstvoeding op dag 6 krijgt bijna 47% nog uitsluitend borstvoeding op de leeftijd van 3 maanden. In tabel 7.7 bekijken we dit ook per provincie.

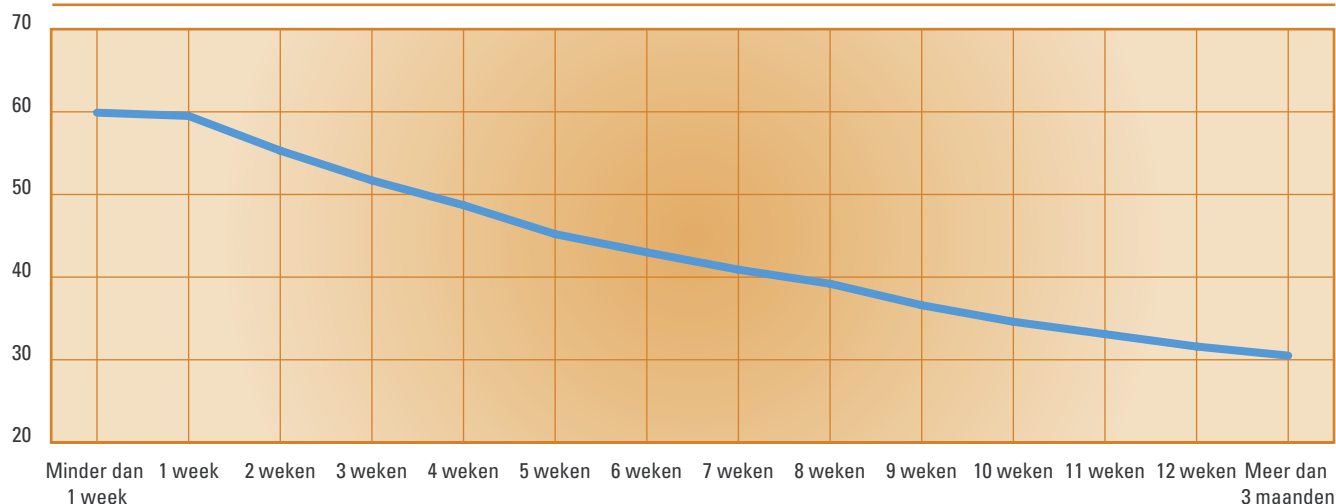
De afname van de borstgevoede kinderen vanaf dag 6 tot 3 maanden verloopt zeer geleidelijk. In grafiek 7.8 geven we per levensweek (volle weken) aan hoeveel kinderen er nog uitsluitend borstvoeding krijgen.

Nog meer informatie over het verloop van de borstvoeding vinden we in het onderzoek naar de voedingssituatie van jonge kinderen uit 2002*.

* Lenaers St., Goffin I., Onderzoek naar de voedingssituatie van jonge kinderen, SEIN, Limburgs Universitair Centrum, november 2002

Uitsluitend borstvoeding per levensweek ⁽¹⁾

7.8 Kinderen in het Vlaams Gewest: percentage kinderen met uitsluitend borstvoeding per levensweek (volle weken)
– periode 4^e kwartaal 2004 – 3^e kwartaal 2005

(1) Niet opgenomen: kinderen waarvan de duur van de borstvoeding niet is gekend

66,5% van de bevroegde ouders* had de intentie om het kind borstvoeding te geven. Op de zesde dag na de bevalling kreeg bijna 60% van de kinderen uitsluitend borstvoeding en nog eens 4,5% borstvoeding en kunstvoeding. Op de leeftijd van 3 maanden is het aantal borstgevoede kinderen sterk gedaald: nog maar 25% krijgt uitsluitend borstvoeding en bijna 14% borstvoeding en andere voeding. Op de leeftijd van 6 maanden bedraagt het aantal borstgevoede kinderen, al dan niet in combinatie met andere voeding, 15,4% en op 12 maanden krijgt nog ongeveer 4% borstvoeding, samen met andere voeding (zie tabel 7.9).

* Allochtone kinderen en kinderen in een kansarm gezin werden niet bevroegd

Verloop borstvoeding ⁽¹⁾

	Borstvoeding	Borstvoeding en andere voeding
Intentie van de ouders vóór de geboorte	66,5	-
Voeding op de zesde dag	58,9	4,5
Voeding op 3 maanden	25,2	13,7
Voeding op 6 maanden	0,8	14,6
Voeding op 12 maanden	-	3,9

7.9 Intenties van ouders op het vlak van de voeding van het kind en verloop van de borstvoeding tot de leeftijd van 12 maanden – 2002 (percentage)

Bron: Lenaers St., Goffin I., Onderzoek naar de voedingssituatie van jonge kinderen, SEIN, Limburgs Universitair Centrum, november 2002

(1) Niet opgenomen: kinderen in een kansarm gezin en allochtone kinderen

1.3. Kunstvoeding: de eerste kunstvoeding en de kunstvoeding op 6 en op 12 maanden

De meeste kinderen starten met wei-eiwitoverwegende voeding. Op 6 maanden krijgen de meeste flesgevoede kinderen geschikte opvolgmelk en ook op 12 maanden krijgen de meeste nog groei- of opvolgmelk

Voor welke melk kiezen ouders als ze hun kind kunstvoeding geven? Het onderzoek naar de voedingssituatie van jonge kinderen in Vlaanderen beschrijft de samenstelling van de eerste kunstvoeding, de kunstvoeding op 6 maanden en op 12 maanden.

De eerste kunstvoeding

We maken een onderscheid tussen kinderen die kunstvoeding als startvoeding kregen en kinderen die aanvankelijk borstvoeding kregen maar daarna geheel of gedeeltelijk overschakelden op kunstvoeding. Bijna zeven op de tien kinderen die onmiddellijk na de geboorte kunstvoeding krijgen, starten met een wei-eiwitoverwegende startvoeding, wat de beste keuze als kunstvoeding is. 11,7% start met een hypoallergene melk (HA-melk) en 8,5% met een caseïneoverwegende startvoeding (zie tabel 7.10). Vooral ouders bij wie er allergieën voorkomen in de familie, kiezen voor HA-melk in plaats van een wei-eiwitoverwegende startvoeding. Kinderen die pas op latere leeftijd overschakelen van borst-

	Kinderen gestart met kunstvoeding	Kinderen gestart met borstvoeding	Totaal
Wei-eiwitoverwegend	69,1	44,4	55,0
Caseïneoverwegend	8,5	7,5	7,9
HA-melk ⁽²⁾	11,7	20,0	16,4
AR-melk ⁽³⁾	6,3	10,5	8,7
Sojamelk	1,8	4,1	3,1
Tweedeleefijdsmelk	0,4 ⁽⁴⁾	0,3	0,4
Andere melken ⁽⁴⁾	1,8	13,2	8,3
Combinatie ⁽⁴⁾	0,4	0,0	0,2
Totaal	100,0	100,0	100,0

7.10 Samenstelling van de eerste kunstvoeding bij kinderen die kunstvoeding als startvoeding kregen en bij kinderen die aanvankelijk borstvoeding kregen – 2002 (percentage)

Bron: Lenaers St., Goffin I., Onderzoek naar de voedingssituatie van jonge kinderen, SEIN, Limburgs Universitair Centrum, november 2002

(1) Niet opgenomen: kinderen in een kansarm gezin en allochtone kinderen

(2) Alleen aangewezen ter preventie van allergieën

(3) Alleen aangewezen bij regurgitatie

(4) Niet aanbevolen op deze leeftijd

kunstvoeding, beginnen maar in 44% van de gevallen met een wei-eiwitoverwegende startvoeding. HA-melken (27% bij allergieën in de familie, 13% indien niet), anti-regurgitatiemelken (AR-melken) en andere melken komen hier vaker voor.

Op de leeftijd van 3 maanden is 67% van de kinderen die met kunstvoeding startten minstens eenmaal van kunstvoeding veranderd. Meestal liggen meerdere factoren aan de basis van de

voedingswijziging. In zeven op de tien gevallen ligt minstens een probleem van gastro-intestinale aard aan de basis van de wijziging en in vier op de tien gevallen ligt onder meer het teruggeven van melk aan de basis van de wijziging. Krampen, honger en huilen zijn ook vrij vaak de reden van de wijziging.

In tabel 7.11 wordt de aard van de kunstvoeding op 6 maanden beschreven. 86% van de kinderen krijgt op de leeftijd van 6 maanden een opvolgvoeding. 11% van de kinderen krijgt op dat ogenblik nog steeds een eersteleeftijds melk, hoewel die alleen aangewezen is van 0 tot 4 à 6 maanden. Ruim 1% van de respondenten gebruikt meerdere melkpoeders in één fles. Dit kunnen zowel opvolgvoedingen als eersteleeftijds melken zijn. Ongeveer 1% geeft een melk die niet geschikt is voor kinderen van 6 maanden of geeft al melk voor peuters.

Binnen de opvolgmelken komen de melken op basis van koemelk het vaakst voor. Bijna 46% drinkt een opvolgvoeding op basis van koemelk. AR-opvolgvoedingen (15,8%), opvolgvoedingen op basis van soja (11,4%) en HA-opvolgvoedingen (7,5%) komen ook geregeld voor. De niet-geschikte melken die voorkomen zijn volle melk, halfvolle melk, melk van de boerderij en karnemelk.

Opvolgvoedingen op basis van koemelk	45,7
AR-opvolgvoeding ⁽²⁾	15,8
Opvolgvoedingen op basis van soja	11,4
HA-opvolgvoeding ⁽³⁾	7,5
Andere opvolgvoedingen	5,9
Startvoeding – eersteleeftijds melk ⁽⁴⁾	11,4
Combinatievoeding ⁽⁴⁾	1,3
Niet-geschikte melken (volle/halfvolle koemelk of andere dierlijke melk)	0,9
Melk voor peuters of 'groeimelken' op basis van soja	0,1
Totaal	100,0

7.11 Samenstelling van de kunstvoeding op 6 maanden – 2002 (percentage)

Bron: Lenaers St., Goffin I., Onderzoek naar de voedingssituatie van jonge kinderen, SEIN, Limburgs Universitair Centrum, november 2002

(1) Niet opgenomen: kinderen in een kansarm gezin en allochtone kinderen

(2) Alleen aangewezen bij regurgitatie

(3) Alleen aangewezen ter preventie van allergieën

(4) Niet aangewezen op deze leeftijd

Kunstvoeding op 12 maanden

Kunstvoeding op basis van koemelk is aanbevolen tot de leeftijd van 12 à 18 maanden. Tabel 7.12 geeft een overzicht van de melken die de kinderen dagelijks drinken op de leeftijd van een jaar. Ongeveer 85% krijgt op dit moment groei- of opvolgmelken; 15% niet of niet meer.

Kunstvoeding op 12 maanden ^{(1) (2)}

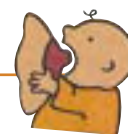
	%
Opvolgmelk of groeimelk	85,2
Volle koemelk	10,9
Sojamelk	10,9
Halfvolle koemelk	9,0
Gezoete melkdranken	6,5
Andere plantaardige melk	1,5
Magere melk	0,7
Andere dierlijke melk	0,7

7.12 Samenstelling van de voeding bij kinderen die kunstvoeding krijgen op de leeftijd van 12 maanden – 2002 (percentage)

Bron: Lenaers St., Goffin I., Onderzoek naar de voedingssituatie van jonge kinderen, SEIN, Limburgs Universitair Centrum, november 2002

(1) Niet opgenomen: kinderen in een kansarm gezin en allochtone kinderen

(2) Meerdere antwoorden mogelijk

1.4. Lepelvoeding

Op gemiddeld 4,5 maanden starten kinderen met lepelvoeding, meestal groentepap of fruitpap

Vaste voeding moet op het optimale moment aangeboden worden om de ontwikkeling van het normale kauwen en slikken te stimuleren. De kritieke periode om met lepelvoeding te beginnen is tussen 4 en 6 maanden. Lepelvoeding kan technisch gezien pas ingevoerd worden op 4 maanden, omdat een kind pas vanaf die leeftijd in staat is om voeding van een lepel af te happen. Er zijn uiteraard schommelingen die afhangen van de ontwikkeling van het kind.

De gemiddelde startleeftijd voor lepelvoeding ligt op 16,6 weken (4,5 maanden). Dit neemt niet weg dat 28% van de kinderen vóór de leeftijd van 4 maanden (16 weken) met lepelvoeding start: ruim 24% doet het in de vierde maand (12 tot 15 weken), bijna 4% vóór de leeftijd van 3 maanden (12 weken). Ongeveer evenveel kinderen starten met groentepap als met fruitpap (zie tabel 7.13).

Lepelvoeding ⁽¹⁾

Startleeftijd	
Jonger dan 4 maanden	27,9
<i>waarvan 0 t/m 3 weken</i>	0,1
<i>4 t/m 7 weken</i>	0,7
<i>8 t/m 11 weken</i>	2,9
<i>12 t/m 15 weken</i>	24,3
Van 4 tot en met 6 maanden	70,7
Ouder dan 6 maanden	1,4
Totaal	100,0
Soort eerste lepelvoeding	
Groentepap	39,0
Fruitpap	36,7
Fruitsap	23,6
Melkvoeding	0,3
Andere voeding	0,4
Totaal	100,0

7.13 Introductieleeftijd van lepelvoeding en soort eerste lepelvoeding – 2002 (percentage)

Bron: Lenaers St., Goffin I., Onderzoek naar de voedingssituatie van jonge kinderen, SEIN, Limburgs Universitair Centrum, november 2002

(1) Niet opgenomen: kinderen in een kansarm gezin en allochtone kinderen

1.5. Toevoeging van vitamines aan de voeding

Vitamine K wordt bij borstvoeding aanbevolen vanaf de geboorte tot 3 maanden en vitamine D vanaf 2 maanden tot 2 jaar. 83% van de borstgevoede kinderen krijgt bij de aanvang vitamine K en slechts één op de drie borstgevoede kinderen krijgt vitamine D toegediend. Op 3 maanden

krijgt bijna 44% van de borstgevoede kinderen vitamine D. In tabel 7.14 is de toediening van vitamine K en D aan borstgevoede kinderen opgenomen. De toediening van vitamine AD bedraagt ongeveer 13% bij de aanvang en daalt na de leeftijd van drie maanden. Deze vitamines worden meer en meer vervangen door andere vitaminepreparaten, multivitamines. Op de leeftijd van 12 maanden krijgt

bijna 13% van de kinderen andere vitaminepreparaten. IJzersuppletie blijft constant over alle leeftijden. Fluor daarentegen kent een enorme toename na drie, en vooral na zes maanden, wanneer de tanden zich ontwikkelen (zie tabel 7.14).

Toevoeging vitamines⁽¹⁾

	0 maanden	3 maanden	6 maanden	12 maanden	24 maanden
Vitamine K ⁽²⁾	82,9	72,2	-	-	-
Vitamine D	33,3	43,9	10,3	7,7	3,1
Vitamine AD	13,9	12,4	4,6	6,0	1,6
Andere vitaminepreparaten	1,4	0,9	1,4	2,4	12,6
IJzer	2,6	1,8	1,7	2,6	2,6
Fluor ⁽³⁾	3,5	3,2	8,5	28,9	66,2

7.14 Toevoeging van vitamine K, vitamine D, vitamine AD, andere vitaminepreparaten, ijzer en fluor aan de voeding van het jonge kind (percentage)

Bron: Lenaers St., Goffin I., Onderzoek naar de voedingssituatie van jonge kinderen, SEIN, Limburgs Universitair Centrum, november 2002

(1) Niet opgenomen: kinderen in een kansarm gezin en allochtone kinderen

(2) Uitsluitend borstgevoede kinderen

(3) Toediening in de vorm van tabletten of druppels niet aanbevolen

1.6. Bijvoeding en tussendoortjes

Frequente consumptie van bijvoeding en tussendoortjes, hoewel overbodig

Naast melkvoeding geven ouders aan

zeer jonge kinderen soms ook bijvoeding. Dit is nochtans overbodig. Het gaat vooral om thee en water (zie tabel 7.15). In tabel 7.15 is ook het eten van hapjes tussen de maaltijden op de leeftijd van 24 maanden opgenomen. Ongezonde tussendoortjes

zijn vrij beperkt, uitgezonderd snoep. Er wordt vooral naar een stuk fruit of een koek gegrepen.

Bijvoeding en tussendoortjes ⁽¹⁾

Bijvoeding in de leeftijdsfase tot 3 maanden

Thee voor zuigelingen	12,5
Water	9,9
Fruitsap	2,3
Suikerwater	2,0
Andere dranken	1,6

Tussendoortjes op 24 maanden

	Niet-wekelijks	Wekelijks	Dagelijks
Taart	87,7	12,3	0,0
IJs	80,2	19,3	0,5
Chips	76,8	22,9	0,3
Fruitpap	74,3	15,5	10,1
Plattekaas	40,3	42,8	16,9
Boterhammetje	39,9	35,6	24,5
Snoep	38,4	45,5	16,1
Yoghurt	22,1	56,7	21,3
Stuk fruit	5,5	37,8	56,7
Koek	3,9	50,2	45,9

7.15 Bijvoeding in de leeftijdsfase van 0 tot 3 maanden en tussendoortjes op 24 maanden – 2002 (percentage)

Bron: Lenaers St., Goffin I., Onderzoek naar de voedingssituatie van jonge kinderen, SEIN, Limburgs Universitair Centrum, november 2002

(1) Niet opgenomen: kinderen in een kansarm gezin en allochtone kinderen

Aanzienlijk gebruik van geneesmiddelen

De gezondheidsenquête verstrekt informatie over het geneesmiddelen-gebruik. In het Vlaams Gewest ligt dat hoog, ook bij jonge kinderen. 31,0% van de kinderen onder de 12 jaar nam in de periode van 2 weken* waarover werd nagevraagd geneesmiddelen in. Naarmate het kind ouder wordt daalt dit, van 43,0% bij kinderen jonger dan 3 jaar tot bijna 27% bij kinderen van 6 tot 12 jaar. Van 2001 naar 2004 was er een lichte daling van het gebruik van geneesmiddelen, behalve bij kinderen onder de 3 jaar.

In tabel 7.16 is ook het gebruik van voorgeschreven geneesmiddelen en het gebruik van niet-voorgeschreven geneesmiddelen opgenomen. Het gebruik van voorgeschreven geneesmiddelen bij kinderen onder de 3 jaar bedraagt ruim 20%, en is gedaald tegenover 2001. Het gebruik van niet-voorgeschreven geneesmiddelen bedraagt 13,8% en is eveneens gedaald.

* De enquêtes werden gespreid over het jaar afgenomen

	2001	2004
Gebruik geneesmiddelen		
Kinderen onder de 3 jaar	39,1	43,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar	35,0	29,7
Kinderen van 6 tot 12 jaar	34,7	26,6
Totaal onder de 12 jaar	36,5 (N=509)	31,0 (N=441)
Gebruik voorgeschreven geneesmiddelen		
Kinderen onder de 3 jaar	31,0	24,8
Kinderen van 3 tot 6 jaar	20,5	18,6
Kinderen van 6 tot 12 jaar	17,0	18,5
Totaal onder de 12 jaar	22,0 (N=518)	20,1 (N=447)
Gebruik van niet-voorgeschreven geneesmiddelen		
Kinderen onder de 3 jaar	13,0	23,9
Kinderen van 3 tot 6 jaar	18,0	13,8
Kinderen van 6 tot 12 jaar	19,9	10,3
Totaal onder de 12 jaar	18,1 (N=506)	13,8 (N=442)

7.16 Percentage kinderen dat voorgeschreven en niet-voorgeschreven geneesmiddelen innam in een periode van 2 weken naar leeftijdsklasse - Vlaams Gewest
Bron: Gezondheidsenquête België, 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

3. Gebruik van alternatieve geneeskunde

Op basis van de Gezondheidsenquête krijgen we een beeld van het beroep dat wordt gedaan op alternatieve geneeskunde voor jonge kinderen. Van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft 11%

in de laatste 12 maanden contact gehad met een niet-conventionele of alternatieve geneeskunde. Bij de kinderen onder de 3 jaar ligt dit met 14,7% nog hoger (zie tabel 7.17). Meestal gaat het om contacten met een arts die een alternatieve geneeswijze beoefent. In de meeste gevallen gaat het om homeopathie.

Voor kinderen onder de 3 jaar zijn de contacten met een osteopaat ook vrij belangrijk (5,1%). Opmerkelijk is de toename van het gebruik van homeopathie en osteopathie voor kinderen onder de drie jaar. In 2001 bedroeg dit respectievelijk 6,4% en 0,4%.

Alternatieve geneeswijzen

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal kinderen onder de 12 jaar
Contact met niet-conventionele therapie	14,7	10,5	9,5	11,0 (N=444)
Contact met niet-conventionele therapie door een arts	9,8	7,9	8,3	8,2 (N=427)
Contact met niet-conventionele therapie door een paramedicus	3,4	2,3	1,8	2,6 (N=407)
Contact met beoefenaar homeopathie	11,3	7,2	9,8	8,7 (N=444)
Contact met beoefenaar osteopathie	5,1	1,4	1,8	2,8 (N=445)

7.17 Kinderen onder de 12 jaar waarvoor in een periode van 12 maanden een beroep wordt gedaan op alternatieve geneeswijzen: mate van gebruik, type beoefenaar en type geneeswijze (percentage)

Bron: Gezondheidsenquête België 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

4. Mondhygiëne van jonge kinderen

Voor de mondgezondheid zijn gedragsfactoren erg belangrijk. Denken we maar aan voedingsgewoonten en mondhygiëne. Het aanleren van gezond gedrag vanaf jonge leeftijd is dan ook sterk bepalend voor de (mond)gezondheidstoestand op latere leeftijd.

In het kader van een internationale studie, gefinancierd door het *National Institute for DentoCraniofacial Research* (NIDCR) van het *National Institute of Health* (NIH) van de USA, werd de mondhygiëne van jonge kinderen in de regio Leuven bevraagd. Gebruikmakend van een gevalideerde vragenlijst werd gepeild naar familiale en culturele factoren en naar gerapporteerd mondgezondheidsgerelateerd gedrag.

In de regio Leuven werden 100 kinderen (3 à 4 jaar oud) onderzocht en de ouders ervan bevraagd. Het ging om 50 kinderen met een gaaf gebit en 50 kinderen met minstens 3 aangetaste tanden. In elk van beide groepen werden voor de helft kinderen opgenomen met een hoge socio-economische afkomst en voor de andere helft kinderen vanuit lagere socio-economische lagen van de bevolking.

In tabel 7.18 worden de resultaten aangaande de mondhygiëne voorgesteld voor Vlaanderen. De kinderen uit Vlaanderen scoren zeer slecht voor wat betreft gerapporteerde poetsfrequentie. Multivariate analyse van de gegevens toonde aan dat de kans om een gaaf melkgebit te hebben verdubbelt wanneer gestart werd met *tandenpoetsen voor de tweede verjaardag* wanneer tweemaal per dag geпоetst wordt en wanneer de

ouders *hulp* bieden bij het poetsen. De mate waarin de ouders overtuigd zijn van hun eigen mogelijkheid om er bij hun kind toe te komen om op regelmatige basis de tanden te poetsen, vormde de belangrijkste voorspellende factor voor het al dan niet aanwezig zijn van tandbederf bij hun kind, ook in de sociaal zwakkere groep. Dit wijst erop dat het bieden van *ondersteuning aan ouders* van jonge kinderen bij de opvoeding van hun kinderen belangrijk is, ook voor de mondgezondheid van hun kinderen.

Mondhygiëne

Tweemaal daags poetsen	32,0
Start poetsen voor 2e verjaardag	65,0
Hulp bij poetsen	74,0
Zoete drank 's nachts	19,0

7.18 Mondgezondheidsgerelateerd gedrag van 3- tot 5-jarige kinderen in Vlaanderen (regio Leuven) – 2004 (percentage)

Bron: Pine CM et al., *International comparisons of health inequalities in childhood dental caries*, *Community Dental Health* 2004, 21 (Supplement): 121-130

5. Vaccinatiegraad

In 2005 werd in Vlaanderen een studie verricht naar de vaccinatiegraad bij jonge kinderen. Van 1354 kinderen tussen 1,5 jaar en 2 jaar werden de vaccinatiegegevens nagekeken in het vaccinatiedocument thuis en aangevuld via de raadpleging van de medische dossiers van Kind en Gezin, de kinderartsen of de huisartsen. Deze studie werd uitgevoerd door de Universiteit Antwerpen, de KU Leuven en de VUB.

Deze studie toont aan dat jonge kinderen in Vlaanderen in zeer hoge mate en correct gevaccineerd zijn tegen de belangrijkste vaccineerbare infectieziekten. De vaccinatiegraad bij jonge kinderen in Vlaanderen ligt voor alle basisvaccins ruim boven de 90%. Om deze infectieziekten blijvend te elimineren moeten voldoende personen gevaccineerd worden (vaccinatiegraad van 95% of meer).

Naast de vaccinatiegraad voor de basisvaccins is in tabel 7.19 ook de vergelijking met de vorige studie uit 1999 opgenomen.

De meeste jonge kinderen werden gevaccineerd door Kind en Gezin of via het kinderdagverblijf (83%). Andere vaccinatoren zijn de kinderarts (11%) of de huisarts (5%).

De kans op onvolledige vaccinatie is groter bij het jongste kind in het gezin, bij kinderen van niet-werkende moeders en wanneer het kind ooit nevenwerkingen vertoonde na een vaccinatie. Ziekte van het kind werd door ouders als voornaamste reden opgegeven voor de onvolledige vaccinatie.

Vaccinatiegraad

	1999	2005	Stijging
Polio	96%	98%	+2
DTP	89%	93%	+4
HIB	74%	93%	+19
Hep B	68%	92%	+24
Mazelen-bof-rubella	83%	94%	+11

7.19 Vaccinatiegraad bij jonge kinderen in Vlaanderen – 2005

Bron: Van Damme P., Hoppenbrouwers K., Depoorter A-M., Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2005, maart 2005

6. De woonomstandigheden

De onmiddellijke omgeving is voor jonge kinderen zeer belangrijk. Meer dan voor de volwassenen speelt hun dagelijkse leven zich af in de woonomgeving. Kinderen hebben behoefte aan een schone, veilige plek waar ze kunnen opgroeien.

Ruim driekwart van de kinderen onder de 12 jaar beschikt over een eigen slaapkamer. Bijna 65% beschikt over een speelruimte binnenshuis en bij 94% is aan de woongelegenheden een tuin of een binnenplaats verbonden (zie tabel 7.20).

21,4% van de jonge kinderen woont in een *woning* met vochtigheidsproblemen, een te donkere woning, een moeilijk te verwarmen woning, een woning zonder bad of douche en/of een woning zonder toilet dat uitsluitend voor het gezin is bestemd. Vochtigheidsproblemen komen het vaakst voor (zie tabel 7.21).

Bijna 44% van de kinderen woont in een *omgeving met een of meer gebreken*. Het gaat om lawaai van de burens of de straat, om vervuiling of andere hinder veroorzaakt door werken of industrie, om vandalisme of criminaliteit, om een afgelegen en niet goed met het openbaar

vervoer bereikbare buurt en om een weinig nette buurt. Lawaai van de burens of de straat scoort het negatiefst (zie tabel 7.21).

Ruimte voor kinderen?

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Slaapkamer voor elk kind	76,7	72,5	76,8	75,7 (N=2418)
Speelruimte voor kinderen binnenshuis	56,6	67,5	65,4	64,0 (N=2415)
Tuin of binnenplaats	91,4	94,9	94,7	94,0 (N=2417)

7.20 Kinderen onder de 12 jaar: percentage dat woont in een woongelegenheden met een slaapkamer voor elk kind, met een speelruimte binnenshuis en met een tuin of binnenplaats – 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Gebreken aan de woning				
Te donker	11,9	8,2	8,9	9,2
Moeilijk te verwarmen	2,7	3,8	4,7	4,2
Lekkend dak; vochtige muren of vloer, rottend raamwerk of rottend houtwerk	14,3	14,5	10,6	12,2
Geen bad of douche in de woning	0,8	0,0	0,6	0,5
Geen uitsluitend door het gezin te gebruiken toilet in de woning	0,0	0,0	0,6	0,3
<i>Percentage met een of meer gebreken aan de woning</i>	<i>20,5</i> <i>(N=205)</i>	<i>22,6</i> <i>(N=215)</i>	<i>20,0</i> <i>(N=525)</i>	<i>21,4</i> <i>(N=945)</i>
Gebreken in de woonomgeving				
Lawaai van de burens of van de straat	24,9	19,4	21,2	21,2
Vervuiling of andere hinder veroorzaakt door verkeer of industrie	13,4	11,9	12,5	12,5
Vandalisme of criminaliteit in de buurt	10,2	10,6	14,8	12,9
Afgelegen en niet goed bereikbaar met openbaar vervoer	10,6	11,8	10,4	10,8
Een weinig nette buurt	13,0	9,4	8,3	9,3
<i>Percentage met een of meer gebreken in de woonomgeving</i>	<i>45,8</i> <i>(N=205)</i>	<i>43,7</i> <i>(N=215)</i>	<i>43,3</i> <i>(N=525)</i>	<i>43,9</i> <i>(N=945)</i>

721 Kinderen onder de 12 jaar: gebreken aan de woning en in de woonomgeving (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2004

7. Verhuis

Verhuizen behoort tot de belevenissen van heel wat jonge kinderen

In tabel 7.22 bekijken we hoeveel kinderen er in de loop van een jaar verhuizen.

In de loop van 2004 veranderde 9,3% van de kinderen jonger dan 12 jaar van verblijfplaats. In ongeveer de helft van de gevallen betrof het een verandering van verblijfplaats in dezelfde gemeente. Tegenover 2003 werd er minder verhuisd.

Verandering verblijfplaats in een jaar

	2003		2004		Totaal
	Kinderen onder de 12 jaar	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 7 jaar	Kinderen van 7 tot 12 jaar	
Verandering verblijfplaats in de gemeente	5,1	5,8	5,2	3,8	4,6
Verandering van gemeente in het arrondissement	2,1	2,5	2,3	1,7	2,0
Verandering van arrondissement in het Vlaams Gewest	1,6	1,8	0,9	0,6	1,0
Verandering verblijfplaats naar ander gewest	0,5	0,7	0,6	0,4	0,5
Externe migratie of onbekend	0,7	0,7	0,4	0,3	0,4
Totaal verandering verblijfplaats	10,0	11,4	10,6	7,7	9,3
Geen verandering verblijfplaats	90,0	88,6	89,4	92,4	90,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

7.22 Kinderen onder de 12 jaar: verandering van verblijfplaats in de loop van een jaar, naar soort migratie (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

8. De Europese context

8.1. Borstvoeding

Vlaanderen is zeker geen koploper op het vlak van borstvoeding. Het percentage kinderen dat als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt, ligt merkbaar tot zeer veel lager dan in Italië en Zweden (zie tabel 7.23). Het percentage borstgevoede kinderen op 6 maanden in Zweden blijkt opmerkelijk hoog.

Borstvoeding

	Bij de geboorte	Bij het ontslag	Op 3 maanden	Op 6 maanden
Vlaams Gewest (2004)	NB	63***	NB	NB
België (1998/00)	63-72*	NB	30-37*	10*
Duitsland (1997/98)	96*	86*/73**	60*/33** (4 m)	48*/10*
Frankrijk (2000)	NB	53*	15*	NB
Groot-Brittannië (2000)	69*	NB	28* (4 m)	21*
Italië (2000)	89*	78**	NB	62*/45**
Nederland	80***	72***	47*/35***	34*/17***
Zweden	NB	98*/93**	83*/68** (4 m)	72*/33**

7.23 Percentage kinderen dat borstvoeding krijgt bij de geboorte, bij het ontslag uit de kraamkliniek, op 3 maanden en op 6 maanden omstreeks 2000

Bron: IRCCS Burlo Garofolo (WHO Collaborating Centre), Protection, promotion and support of breastfeeding in Europe: current situation, dec. 2003, Trieste, Italy

* Enige vorm van borstvoeding

** Overwegend of uitsluitend borstvoeding

*** Uitsluitend borstvoeding

NB: niet beschikbaar

8.2. Vaccinatiegraad

De vaccinatiegraad voor *polio* en *DTP* is in de meeste EU-15-landen goed. In Griekenland, Oostenrijk en Ierland ligt het percentage zowel voor polio 3 als voor DTP 3 onder de 90%. Ook het Verenigd Koninkrijk scoort laag. Voor *hepatitis B* is de situatie minder goed, met lage tot zeer lage cijfers voor Frankrijk, Luxemburg en België. In verschillende landen is Hep B 3 zelfs niet opgenomen in het vaccinatieschema: de noordse landen, het Verenigd Koninkrijk en Ierland. Ook de vaccinatiegraad voor *mazelen* ligt nog lager dan die voor polio en DTP, behalve in Nederland, de noordse landen, Spanje en Portugal (zie tabel 7.24).

Vaccinatiegraad

	Polio 3	DTP 3	Hep B 3	Mazelen
België	96	95	65	82
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	94	97	81	93
Frankrijk	97	97	28	86
Luxemburg	98	98	49	91
Nederland	98	98	97	96
<i>Noordse landen</i>				
Finland	96	98	NS	97
Denemarken	95	95	NS	96
Zweden	99	99	NS	95
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland ⁽¹⁾	87	88	88	88
Italië	97	96	95	84
Portugal	95	95	94	95
Spanje	97	96	97	97
Oostenrijk	83	83	83	74
Verenigd Koninkrijk	91	90	NS	81
Ierland	89	89	NS	81

7.24 Percentage kinderen dat een polio 3-, een DTP 3-, een Hep B 3- of een mazelenvaccin heeft gekregen - 2004

Bron: WHO sites-Vaccine surveillance-Immunization coverage

(1) Schattingen Unicef

NS: niet in schema

8.3. Mondhygiëne van jonge kinderen

Voor cijfers uit de andere EU-landen baseren we ons op de *National Institute for DentoCraniofacial Research* (NIDCR) van het *National Institute of Health* (NIH) van de USA (zie punt 4).

In tabel 7.25 worden de resultaten aangaande de mondhygiëne voorgesteld voor Vlaanderen en voor de EU-15-landen die deelnamen aan de studie. De kinderen uit Vlaanderen scoren zeer slecht voor wat betreft de gerapporteerde poetsfrequentie.

8.4. Problemen op het vlak van huisvesting

Uit de Europese Panelstudie Huishoudens voor 2001 zijn gegevens bekend over de huisvestingsproblemen in gezinnen met kinderen. De problemen die aan bod komen zijn: gebrek aan ruimte; geluidsoverlast van burens of de straat; onvoldoende licht; geen aangepaste verwarmingsmogelijkheden; vochtigheid of lekkend dak; pollutie door verkeer of industrie; vandalisme of criminaliteit. In tabel 7.26 geven we het percentage gezinnen dat melding maakt van drie of meer problemen, naar gezinstype. Eenoudergezinnen met kinderen ten laste maken relatief meer melding van problemen op het vlak van huisvesting

dan tweeeoudergezinnen met 1 of 2 kinderen ten laste. In de meeste EU-15-landen ligt het percentage iets hoger in tweeeoudergezinnen met 3 of meer kinderen dan in tweeeoudergezinnen met 1 of 2 kinderen. Bij de tweeeoudergezinnen met 1 of 2 kinderen neemt België een middenpositie in. Oostenrijk, Ierland en Frankrijk scoren beter; de mediterrane landen scoren merkkelijk slechter. Bij de eenoudergezinnen hoort België tot de best scorende landen: het percentage dat melding maakt van drie of meer problemen behoort samen met Frankrijk tot de laagste percentages.

Mondhygiëne

	Tweemaal poetsen per dag	Start poetsen voor 2e verjaardag	Hulp bij het poetsen	Zoete dranken 's nachts
Vlaanderen (Leuven)	32	65	74	19
Duitsland	66	94	80	21
Denemarken	81	96	97	12
Italië	43	63	79	17
Schotland	85	99	84	20
Wales	83	94	79	26
Noord-Ierland	77	90	69	15
Ierland	52	76	74	22

7.25 Mondgezondheidsgerelateerd gedrag van 3- tot 5-jarigen in enkele EU-15-landen – 2004 (percentage)

Bron: Pine CM et al., *International comparisons of health inequalities in childhood dental caries. Community Dental Health 2004, 21 (Supplement): 121-130*

	Eenoudergezinnen	Tweeoudergezinnen		
		met 1 kind	met 2 kinderen	met 3 of meer kinderen
België	16,9	11,5	14,7	11,7
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	NB	NB	NB	NB
Frankrijk	14,3	9,0	11,0	15,8
Luxemburg	NB	NB	NB	NB
Nederland	24,3	11,5	7,6	8,1
<i>Noordse landen</i>				
Finland	26,8	14,3	10,0*	13,0*
Denemarken	26,2	13,6	13,4	11,1
Zweden	NB	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	39,1	19,6	23,0	22,8
Italië	33,4	22,6	24,2	30,0
Portugal	43,1	16,9	18,9	31,5
Spanje	22,5	16,2	16,0	18,0
Oostenrijk	14,5	6,4	7,4	9,3
Verenigd Koninkrijk	NB	NB	NB	NB
Ierland	42,0*	9,7*	7,7*	NB
EU-15	20,0	12,1	12,8	15,9

7.26 Percentage een- en tweeoudergezinnen met drie of meer huisvestingsproblemen in de EU-15-landen – 2001

Bron: Eurostat (website)

* Onbetrouwbaar

NB: niet beschikbaar

